

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
AGENCIJA ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

I N F O R M A C I J A

**O BANKARSKOM SISTEMU
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
31. 12. 2008.**

Sarajevo, mart/ožujak 2009.

Agencija za bankarstvo Federacije BiH, kao regulatorna institucija koja obavlja superviziju (nadzor) banaka, sačinila je Informaciju o bankarskom sistemu Federacije BiH (stanje 31. decembra 2008. godine po konačnim nerevidiranim podacima) na osnovu izvještaja banaka, te ostalih informacija i podataka koje su banke dostavile. Obuhvaćeni su i rezultati i podaci do kojih se došlo kontrolama na licu mjesta (on site) i analizama u Agenciji (off site finansijske analize).

I	U V O D	1
II	NADZOR BANKARSKOG SISTEMA	8
	1. AGENCIJA ZA BANKARSTVO	8
	2. BANKARSKA SUPERVIZIJA	9
	3. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA	10
III	POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH	12
	1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA	
	1.1. Status, broj i poslovna mreža	12
	1.2. Struktura vlasništva	13
	1.3. Kadrovi	17
	2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA	
	2.1. Bilans stanja	19
	2.1.1. Obaveze	24
	2.1.2. Kapital – snaga i adekvatnost	28
	2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive	31
	2.2. Profitabilnost	37
	2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope	42
	2.4. Likvidnost	45
	2.5. Devizni rizik	50
IV	ZAKLJUČAK	52
	P R I L O Ž I	

I UVOD

Bankarski sektor u Federaciji BiH je i u vrlo turbulentnoj 2008. godini, zbog prenošenja i uticaja globalne ekonomske i finansijske krize i na BiH, što je postalo izraženije u četvrtom kvartalu, u poslovnom smislu uspio da zadrži pozitivan trend rasta, te potvrdio da su krediti i depoziti osnovni proizvodi banaka čija je stabilnost osigurana visokim likvidnim rezervama i pozicijom dužnika, a ne povjerioca prema problematičnim tržištima.

Uspostavljeni regulatorni okvir kojim se uređuje poslovanje banaka, posebno u segmentu kreditnog i likvidnosnog rizika, zatim efikasan nadzor nad poslovanjem banaka i kontrola zakonitosti rada, primjene propisa i održavanja propisanih standarda, te poboljšanje kvaliteta upravljanja i rukovođenja u većini banaka, su ključni faktori koji su doprinijeli da bankarski sektor u novonastalim promijenjenim i otežanim uvjetima poslovanja banaka, posebno u posljednjem kvartalu 2008. godine, kada se kriza proširuje i prenosi i na ostale sektore i ekonomske subjekte, ostane stabilan, siguran, solventan i likvidan.

Na kraju 2008. godine u F BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka, što je za dvije banke manje u odnosu na kraj 2007. godine: HVB Central Profit Banka d.d. Sarajevo je pripojena UniCredit Zagrebačkoj banci d.d. Mostar (novi naziv banke je UniCredit Bank d.d. Mostar), a posebnim zakonom regulisano je osnivanje i rad Razvojne banke FBiH, Sarajevo, koja je od 01. 07. 2008. godine pravni sljednik Investicijske banke F BiH d.d. Sarajevo

Agencija za bankarstvo F BiH (FBA) je 12. 09. 2008. godine donijela rješenje kojim je okončan postupak privremene uprave u Privrednoj banci d.d. Sarajevo, a privremenu upravu imale su UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar.

Banke su nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova, a rastao je i broj zaposlenih i na kraju 2008. godine bilo je ukupno zaposleno 7.991 radnika.

Integracijski procesi bili su u funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja, a rezultirali su okrupnjavanjem najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te jačanjem kapitalne osnove, zaoštavanjem konkurencije i povećanjem koncentracija u bankarskom sektoru u F BiH.

Ukupna bilansna suma banaka na kraju 2008. godine iznosila je 15,1 milijardu KM, a evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta (na kraju 2007. godine 74,4%), kredita i depozita. Rast bilansne sume u izvorima najviše je finansiran rastom uzetih kredita, depozita i kapitala.

Regulatorni kapital banaka u FBiH na dan 31. 12. 2008. godine iznosio je dvije milijarde KM. Povećanje osnovnog kapitala banaka u 2008. iz osnova priliva novog, svježeg kapitala kroz dokapitalizaciju osam banaka (u iznosu od 179 miliona KM i uz ostvareni emisioni ažio od 41 milion KM), te dopunskog kapitala (općih rezervi za kreditne gubitke, subordinisanih dugova i trajnih stavki), s jedne strane, ublažilo je uticaj statusne promjene Investicijske banke F BiH i prestanak uključivanja podataka ove banke u pokazatelje za bankarski sistem nakon 01. 07. 2008. godine, a s druge strane, povećanjem snage i adekvatnosti kapitalne osnove pojedinih banaka nastavljen je kontinuiran trend jačanja stabilnosti i sigurnosti i banaka i ukupnog sistema.

Ohrabruje činjenica da su u novonastalim otežanim finansijskim uvjetima domaće banke u F BiH u vlasništvu stranih bankarskih grupacija, dobile značajnu finansijsku podršku od grupacija kroz dugoročne i kratkoročne/revolving kreditne linije, depozite, nove stand by aranžmane i na kraju, kroz priliv novog kapitala koji je samo u četvrtom kvartalu 2008. godine iznosio 130 miliona KM, ojačana je kapitalna osnova i pojedinačnih banaka i bankarskog sektora u F BiH.

Početak oktobra, pod uticajem širenja globalne finansijske krize, došlo je do pojačanog pritiska na banke u FBiH i povlačenja jednog dijela štednih depozita stanovništva, ali stanje se ubrzo stabiliziralo i na kraju 2008. godine iznosili su četiri milijarde KM (u tri najveće banke nalazi se 72,6% štednje). U cilju očuvanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankarskog sistema u BiH, u decembru 2008. godine iznos osiguranja depozita povećan je na 20.000 KM.

Na kraju 2008. godine na nivou sistema ostvaren je pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 52 miliona KM, što je za visokih 52,8% ili 58 miliona KM manje nego u 2007. godini.

Na smanjenje dobiti značajno je uticao sporiji rast kamatnih prihoda i pad kreditnih aktivnosti u posljednjem kvartalu 2008. godine, kao i rast kamatnih rashoda, odnosno troškova izvora za finansiranje banaka.

Tokom 2008. godine najizrazitije promjene mogu se sažeti na usporeniji rast sistema, pad profitabilnosti i ostvarena znatno manja dobit na nivou sektora, zatim smanjenje broja banaka kroz integracijske procese što ima za posljedicu veće koncentracije u tri ključna segmenta bankarskog poslovanja (aktivni, kreditima i depozitima), jačanje kapitalne osnove, priliv novih stranih investicija kroz kreditna i depozitna sredstva i dokapitalizacije, što je rezultiralo izmjenom vlasničke strukture i učešća državnog, stranog i privatnog domaćeg (rezidenata) kapitala u ukupnom dioničkom kapitalu.

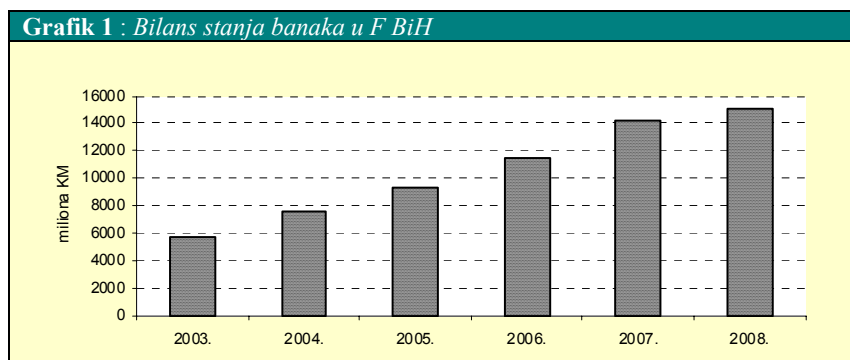
• **Rast i razvoj bankarskog sektora i struktura prema vlasništvu:** U sljedećoj tabeli daje se pregled promjena u broju i vlasničkoj strukturi banaka u posljednjih pet godina.

Tabela 1 : Pregled promjena u broju i vlasničkoj strukturi banaka			
	Državne banke	Privatne banke	U K U P N O
31.12. 2003.	7	20	27
Promjene u 2004.godini :			
-oduzete dozvole	-1		-1
- spajanje/pripajanje		-2	-2
31.12.2004.	6	18	24
U 2005. godini nije bilo promjena			
31.12. 2005.	6	18	24
Promjene u 2006.godini :			
-oduzete dozvole	-1		-1
- nove dozvole		+1	+1
-spajanje/pripajanje		-1	-1
31.12.2006.	5	18	23
Promjene u 2007.godini :			
-spajanje/pripajanje		-1	-1
- izmjena vlasničke str.	-2	+2	
31.12.2007.	3	19	22
Promjene u 2008.godini			
-spajanje/pripajanje		-1	-1
- oduzete dozvole ¹	-1		-1
31.12.2008.	2	18	20

¹ Razvojna banka F BiH od 01.07.2008. godine postaje pravni sljednik Investicijske banke F BiH d.d. Sarajevo.

Bilans stanja

Za razliku od prethodnih godina, svi značajni pokazatelji poslovanja bankarskog sektora zabilježili su u 2008. godini nizak do umjeren rast. Aktiva banaka ostvarila je rast od 6% ili 876 miliona KM i dostigla iznos od 15,1 milijardu KM. Tokom posljednjih pet godina, odnosno u periodu od početka 2004. do kraja 2008. godine, bilansna suma sistema povećana je za više od 2,5 puta.

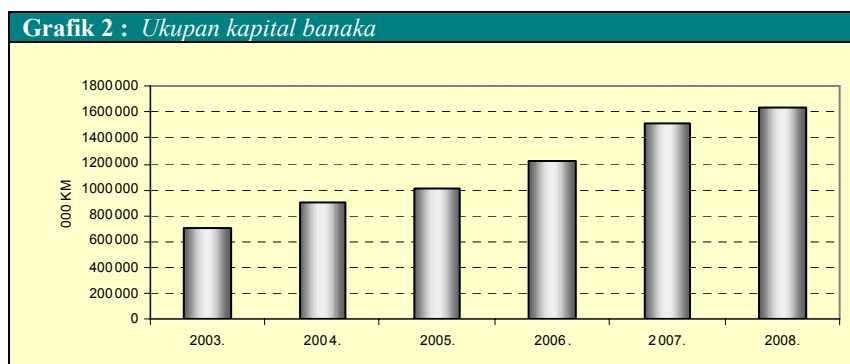
Rast bilansne sume u izvorima je najviše ostvaren povećanjem uzetih kredita za 320 miliona KM ili 17%, kapitala za 129 miliona KM ili 9% i depozita za 271 milion KM, što je povećanje od samo 3% u odnosu na 2007. godinu.

U aktivi banaka s učešćem od 69,2% najznačajnija stavka su kreditni plasmani koji su i u 2008. godini imali visok porast od 1,6 milijardi ili 18%, te dostigli iznos od 10,4 milijarde KM. Banke su u 2008. godini najviše kredita plasirale privatnim preduzećima i stanovništvu, koji su ujedno dva dominantna sektora s ukupnim učešćem od 96,1%.

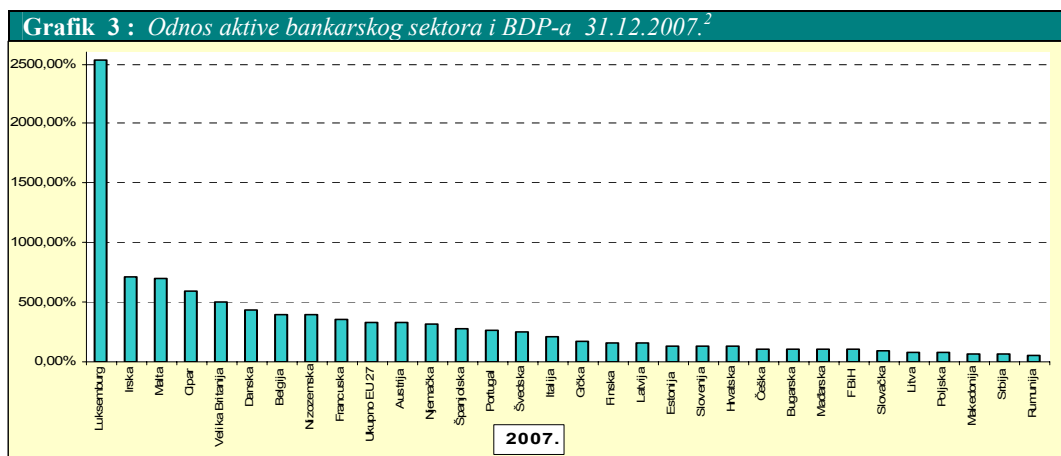
Novčana sredstava smanjena su za 14% ili 687 miliona KM, najvećim dijelom zbog rasta kredita, iznosila su 4,2 milijarde KM, što je učešće od 27,9% u aktivi.

Depoziti su, s učešćem od 69,4% i iznosom od 10,5 milijardi KM i dalje najznačajniji izvor za finansiranje banaka u FBiH.

Ukupan kapital banaka iznosio je 1,6 milijardi KM (dionički 1,1 milijarda KM) i veći je za 9%. Navedeni rast kapitala najvećim dijelom je iz osnova priliva novog, svježeg kapitala – dokapitalizacije kod osam banaka u iznosu od 220 miliona KM, što je u usporedbi s 2007. godinom više za 21% ili 38 miliona KM.

Jedan od pokazatelja snage i stepena razvijenosti bankarskog sistema u nekoj zemlji jeste odnos aktive i bruto društvenog proizvoda (BDP) . U razvijenim zemljama bankarska aktiva je dva i više puta veća od BDP-a, dok je za zemlje u tranziciji ovaj pokazatelj manji od 100%. Prema ovom kriteriju, bankarski sektor u Federaciji BiH ima solidan rezultat i prema podacima za 2007. godinu aktiva je dostigla 103,3% BDP-a za F BiH

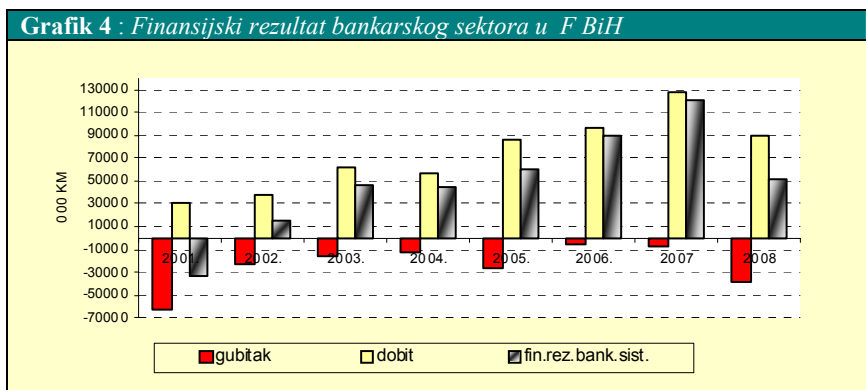
Bilans uspjeha

Nakon 2001. godine kada je na nivou sistema ostvaren gubitak u iznosu od 33 miliona KM, započeo je pozitivan trend uspješnog poslovanja, koji je zbog širenja globalne ekonomske i finansijske krize u 2008. godini zaustavljen, tako da je zabilježen značajan pad profitabilnosti ukupnog bankarskog sistema u Federaciji BiH.

Prema konačnim nerevidiranim podacima za 2008. godinu, banke u Federaciji BiH ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 52 miliona KM, što je za značajnih 52,8% ili 58 miliona KM manje nego u 2007. godini. Razlog pogoršanja uspješnosti ukupnog sektora u 2008 godini je to što je generalno u sistemu, a posebno kod velikih banaka koje su nosioci profitabilnosti, ostvarena dobit sporije rasla ili je manja kod većine banaka kao posljedica izuzetno visokog rasta, primarno, kamatnih i nekamatnih rashoda u odnosu na ukupne prihode, ali i nešto sporijeg rasta kamatnih prihoda, zbog pada kreditnih aktivnosti u četvrtom kvartalu 2008. godine. Međutim, nepovoljan finansijski rezultat najvećim dijelom je vezan za enormni gubitak iz poslova trgovanja vrijednosnim papirima kod jedne banke, koja je u prethodne dvije godine imala izuzetno visoke prihode po istom osnovu. Nadalje, usporen rast ukupne, a time i kamatonosne aktive bankarskog sektora, naročito u četvrtom kvartalu 2008.godine, imao je značajan uticaj na usporen rast prihoda od kamata.

Positivan finansijski rezultat ostvaren je kod 16 banaka u ukupnom iznosu od 90,1 milion KM, što je za 23,7% ili 28 miliona KM manje nego u 2007. godini (18 banaka), dok su četiri banke iskazale gubitak u iznosu od 38,2 miliona KM, što je za 3,7 puta ili 30 miliona KM više nego prethodne godine.

² Izvor podataka ECB: EU Banking Structures, October 2008., a za Hrvatsku, Makedoniju i Srbiju godišnji izvještaji ovih zemalja o stanju bankarskog, odnosno finansijskog sistema.

Ukupan prihod u 2008. godini iznosio je 837 miliona KM i za 3% je veći nego u 2007. godini. Zbog bržeg rasta kamatnih rashoda, neto kamatni prihod je porastao za svega 2% ili 8,1 milion KM, te je u strukturi ukupnog prihoda zadržano skoro isto učešće neto kamatnog prihoda od 62% (u 2007. godini 62,9%) i operativnih prihoda od 38% (u 2007. godini 37,1%).

• **Vlasnička struktura:** Na kraju 2008. godine vlasnička struktura banaka u Federaciji BiH je bila sljedeća: dvije banke u pretežno državnom vlasništvu, a od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata) dok je 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

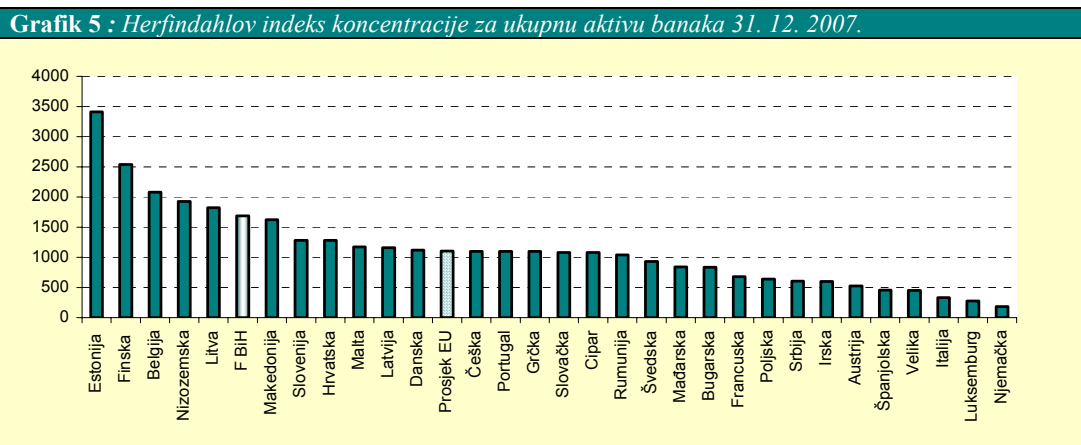
Prema kriterijumu zemlje porijekla vlasnika-dioničara, odnosno kriteriju direktno ili indirektno većinsko vlasništvo preko članica iz grupe, na kraju 2008. godine najveće je učešće bankarskih grupa i banaka iz Austrije (36,6%), slijede njemačke (23,8%) i italijanske banke (17,4%), dok ostale zemlje imaju učešća manja od 10%.

U 2008. godini došlo je i do promjena učešća državnog, stranog i privatnog domaćeg (rezidenata) kapitala u ukupnom dioničkom kapitalu. Udio državnog kapitala se smanjio sa 12,8% na 4,1%. Strani kapital nominalno je povećan za 153,5 miliona KM, najviše iz osnova izvršene dokapitalizacije kod osam banaka, a učešće je povećano sa 74,2% na 83,1%. Zbog znatno većeg rasta kapitala nerezidenata, relativno učešće rezidenata u ukupnom dioničkom kapitalu smanjeno je sa 13% na 12,8%.

• **Koncentracije i konkurencija:** Što se tiče prilika na bankarskom tržištu Federacije BiH, gdje u borbi za klijente i veći tržišni udio, banke ulaze u akvizicije i integracijske procese kroz pripajanja, po završetku tih procesa u sistemu će, prema ocjeni finansijskih stručnjaka, ostati od 15 do 20 jakih banaka. Naime, pet do šest velikih banaka u stranom vlasništvu kontrolirat će 90% tržišta, kojim već sada suvereno vladaju, dok će se manje banke profilirati kao banke lokalnog karaktera.

Kod tri banke, koje i dalje imaju dominantno učešće od 66,6%, aktiva prelazi iznos od dvije milijarde KM. Najveći broj banaka (13) je s aktivom manjom od 500 miliona KM, od toga četiri imaju aktivu manju od 100 miliona KM. Tri banke su s aktivom između 500 miliona KM i jedne milijarde KM, dok je kod jedne banke neznatno veća od jedne milijarde KM.

Koliko je bankarski sistem koncentrisan, odnosno da li su prisutne koncentracije, pokazuje Herfindahlov indeks³. Na kraju 2008. godine ovaj indeks kao mjera tržišne koncentracije bilansne aktive u bankarskom sistemu Federacije BiH imao je vrijednost od 1.691 jedinica (31. 12. 2007. godine 1.419), što je, u poređenju s drugim zemljama (EU i zemlje okruženja⁴) i općeprihvaćenim standardima, na prihvatljivom nivou, odnosno koncentracija je umjerena⁵, ali s rastućim trendom.

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa⁶ (dalje CR), koja pokazuje ukupno tržišno učešće najvećih institucija u sistemu. CR5 je pokazatelj učešća aktive pet najvećih banaka i na kraju 2008. godine u bankarskom sistemu u Federaciji BiH iznosio je 79% (31. 12. 2007. godine 74,4%), ali ipak je evidentna dominacija tri najveće banke u sistemu koje „drže“ 66,6% tržišta. U poređenju s drugim zemljama u EU⁷ i zemljama iz okruženja, pet najvećih banaka u bankarskom sistemu u Federaciji BiH imaju još uvijek visoko učešće, koje se u 2008. godini povećalo za 4,6 procentnih poena, a zbog uključivanja još jedne banke u pet najvećih banaka, nakon završetka procesa integracije dvije banke iz ove grupe u prvom kvartalu 2008. godine.

³ Naziva se još i Hirschmann-Herfindahlov indeks ili HHI, a izračunava se po formuli $HI = \sum_{j=1}^n (S_j)^2$,

a predstavlja zbir kvadrata procentnih udjela konkretne veličine (npr. aktive, depozita, kredita..) svih tržišnih učesnika u sistemu. Treba napomenuti da indeks ne raste linearno, te da vrijednost od npr. 3000 ne znači da je koncentracija u sistemu 30%. U hipotetičnom slučaju postojanja samo jedne banke u sistemu, HHI bi bio maksimalnih 10000.

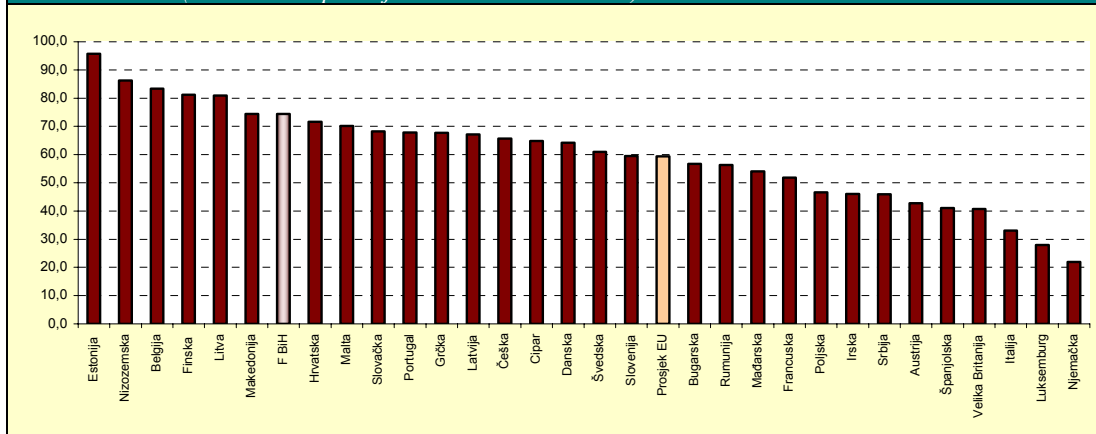
⁴ Izvor podataka ECB: EU Banking Structures, October 2007., a za Hrvatsku, Makedoniju i Srbiju godišnji izvještaji ovih zemalja o stanju bankarskog, odnosno finansijskog sistema.

⁵ Ako je vrijednost HHI manja od 1000, smatra se da na tržištu nije prisutna koncentracija, za vrijednost indeksa između 1000 i 1800 jedinica na tržištu je prisutna umjerena koncentracija, a ako je vrijednost HHI iznad 1800, to je pokazatelj postojanja visoke koncentracije.

⁶ Engl.: concentration ratio (CR), označava se prema broju institucija koje se uključuju u izračun.

⁷ Isto kao pod 3).

Grafik 6 : CR5 (Tržišni udio pet najvećih banaka u sistemu) 31. 12. 2007.

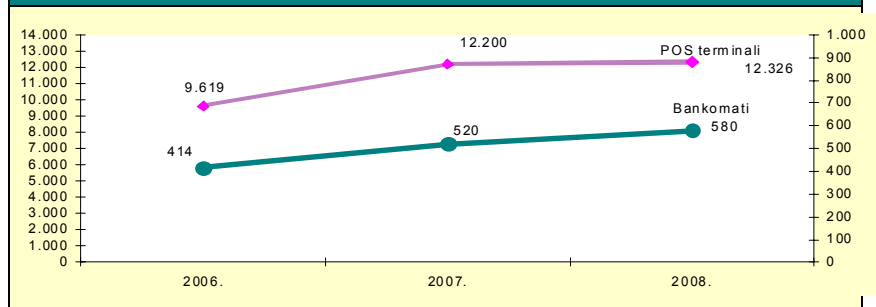
U pripremama za što bolje tržišno pozicioniranje, banke osim kroz javni upis dionica, u 2008. godini započele su prikupljanje finansijskih sredstava putem emisije obveznica, što je uspješno okončano kod dvije banke, što je ujedno i potvrda povjerenja u bankarski sistem, njegovu sigurnost i stabilnost. S druge strane, širenjem i razvojem poslovanja rastu i rizici u bankama, što mora adekvatno pratiti povećanje kapitala banaka.

U tržišnoj „utakmici“, banke koriste različite instrumente, od politike kamatnih stopa, unapređenja organizacije, kadrovskog jačanja, jakog marketinškog nastupa, do širenja poslovne mreže, finansijske podrške "majke" ili članice iz grupacije.

Kartično poslovanje u većini banaka u Federaciji BiH je značajna poslovna aktivnost, prvenstveno kreditnog karaktera, a reflektira se kroz sve masovnije korištenje kreditnih i debitnih kartica i povećanje obima bezgotovinskog plaćanja.

U toku 2008. godine instalirano je 60 novih bankomata, a na isteku godine njihov broj iznosio je 580. Broj POS terminala takođe je povećan i to za 126, tako da je na kraju 2008. godine na 12.326 POS terminala bilo moguće plaćati robu karticama.

Grafik 7 : Bankomati i POS terminali

II. NADZOR BANKARSKOG SISTEMA

1. AGENCIJA ZA BANKARSTVO

Agencija za bankarstvo FBiH dala je puni doprinos reformi bankarskog sektora iako je, nerijetko, bilo prisutno nerazumijevanje za mjere koje je poduzimala. Kao neovisna i samostalna institucija za nadzor i licenciranje banaka, osnovana je u drugoj polovini 1996. godine i njen rad od početka je usmjeren na stvaranje jakog i stabilnog bankarskog sistema, tržišno orijentisanog i oslonjenog na međunarodne standarde poslovanja i supervizije (nadzora) banaka.

Zakonom o Agenciji utvrđeni su njeni osnovni zadaci koji se, u najkraćem, odnose na izdavanje dozvola za osnivanje i rad banaka, donošenje regulatornih podzakonskih akata, nadziranje rada banaka, mikrokreditnih organizacija i lizing društava i poduzimanje mjera u skladu sa Zakonom, što uključuje i uvođenje postupaka privremene uprave i likvidacije banaka, odnosno iniciranje postupaka stečaja nad bankama.

U proteklih 12 godina FBA je, prema ocjenama i domaćih i stranih dužnosnika, dostigla visok nivo profesionalnosti, sa zaposlenicima koji posjeduju stručnost i znanja iz oblasti supervizije, stečena kroz brojne edukacije u zemlji i inostranstvu.

FBA je i u protekloj godini uspješno djelovala da banke u Federaciji BiH što kvalitetnije upravljaju naročito kreditnim rizikom, a banke to čine u visokoj mjeri poštujući propisane minimalne kriterije opreza, ali i vodeći računa o interesima svih „stakeholdera“, uključujući i svoje finansijsko „zdravlje“.

S osnovnim ciljem da zaštiti novac i interese deponenata, FBA je u periodu od svog osnivanja do kraja 2008. godine uvela mjere (privremene uprave, likvidacije ili stečaja) u 25 banaka, a u jednu banku privremena uprava je uvedena po nalogu Visokog predstavnika za BiH. Privremena uprava uvedena je u 23 banke.

Od 26 banaka u kojima su poduzete mjere postupak je okončan u 12 banaka, a na dan 31. 12. 2008. godine pod mjerama se nalazi 14 banaka.

Od 26 banaka u kojima su uvedene mjere:

- u sedam banaka je pokrenut stečajni postupak kod nadležnih sudova,
- u deset banaka je pokrenut likvidacioni postupak. Likvidacioni postupak je okončan u pet banaka (u četiri banke su isplaćene sve obaveze prema povjeriocima, a jedna banka je prodana);
- četiri banke su pripojene drugim bankama;
- tri banke su sanirane i nastavile sa radom. Dvije banke su dokapitalizirane i privatizovane, a u trećoj je riješen status banke, izabrani su organi upravljanja i banka je nastavila sa radom;
- u dvije banke je postupak privremene uprave u toku, a okončanje privremene uprave u 2009. godini očekuje se u jednoj banci.

2. BANKARSKA SUPERVIZIJA

Polazeći od potreba globalne makroekonomske i finansijske stabilnosti, Komitet za superviziju banaka iz Bazela je 1997. godine donio dvadesetpet osnovnih principa za efikasnu superviziju banaka koji se moraju poštivati da bi supervizorski sistem u bankarstvu bio efikasan. Ove principe je u 2006. godini revidirao i u novoj formi objavio. Ovom revizijom Bazelski komitet je osnovne principe aktuelizirao, učinio jasnijim i konzistentnijim, dodatno razvio neke već postojeće i ugradio nove, i generalno izvršio njihovo približavanje novom međunarodnom kapitalnom okviru za banke – Bazelu II.

Principi su minimalni zahtjevi koje treba ispuniti i u mnogim slučajevima neophodno ih je dopuniti drugim mjerama kako bi se zadovoljili specifični uslovi ili regulisali rizici u finansijskim sistemima pojedinih zemalja. Principi se odnose na preduslove za efikasnu superviziju banaka, izdavanje dozvola, opreznosne propise i zahtjeve, metode za stalnu superviziju banaka, neophodne informacije, ovlaštenja supervizora i prekogranično bankarstvo.

Zakonski i podzakonski okvir za poslovanje banaka u Federaciji BiH su konzistentni međunarodnim standardima. Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o bankama iz avgusta 2002. godine je normirano (član 69.) da “Propisi koje donosi Agencija... zasnivaju se na osnovnim principima za superviziju banaka koje objavljuje Bazelski komitet za superviziju banaka”. FBA se u cjelini pridržavala ove norme pri pripremi i usvajanju podzakonske regulative koja se primjenjuje od početka 2003. godine, a u regulativu su ugrađene i neke od normi Evropskih bankarskih direktiva.

Bankarska supervizija - on site i off site kontrola banaka radila je po planu i programu rada za 2008. godinu. Svim kontrolisanim bankama, nakon sačinjenih zapisnika, izdati su nalozi za izvršenje i otklanjanje uočenih nedostataka. Kontrolom je utvrđeno da su banke naloge FBA uredno i uglavnom na vrijeme izvršavale. Konkretno, stručan i profesionalan pristup od strane supervizije pri kontroli banaka ima za cilj dalje unapređenje kvaliteta poslovanja banaka, njihove profitabilnosti, solventnosti i sigurnosti u poslovanju, što je obostrani interes.

Što se tiče planova za 2009. godinu, FBA će i dalje pružati snažnu podršku za objedinjavanje supervizije banaka na državnom nivou, jer je prepoznala da je to jedini ispravan put u snažniju i još efikasniju ulogu nadzora za razvoj finansijskog sektora cijele države. Razvoj bankarskog sistema u BiH je dostigao taj nivo (širenje banaka na oba entiteta, zajednički vlasnici) da je to jedinstveno bankarsko tržište za šta je potreban jedinstveni zakon i jedinstvena supervizija.

Potvrda rečenog su i izjave člника Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) prilikom posjete BiH, u kojima se konkretno navodi: “U BiH je neophodna jedinstvena, neovisna i efikasna supervizija banaka, bilo u Centralnoj banci BiH ili u posebnoj agenciji, koja bi ojačala finansijski sektor i bila od koristi za ekonomiju u oba entiteta. No, poput drugih mjera ekonomske politike, i ova odluka je talac domaće politike”.

Što se tiče razloga nastanka Bazela II treba istaći da je Bazel I, tačnije “Međunarodni okvir kapitala (banaka)” u proteklim godinama bio općeprihvaćen u svjetskim razmjerama i imao je veoma pozitivan učinak na visinu kapitala banaka u svijetu, ali za nas je najvažnije da je takav uticaj imao i na banke, odnosno bankarski sistem u Federaciji BiH. Kada se govori o svjetskim iskustvima ovaj okvir je zaustavio čak i trendove opadanja kapitala banaka u svijetu, a njegova primjena u Federaciji BiH je osigurala pohvalne pozitivne trendove. Međutim, zbog razloga negativne strane „uravnilovke“ u ocjeni nivoa naročito kreditnog rizika koja je bila loša strana ovog okvira (koja je prvenstveno smetala snažnim i visoko složenim i sofisticiranim bankama), ovaj okvir nije uspio da u potpunosti adekvatno odgovori na sva bitna pitanja bankarskog opreza i upravljanja kapitalom.

Iz tih razloga Bazelski komitet je, nakon dugogodišnjih istraživanja i analiza kao i niza različitih prijedloga i konsultativnih dokumenata, u 2004. i konačno krajem 2006. godine, objavio Novi sporazum o kapitalu – tj. Bazel II, koji predstavlja potpuno novi koncept u izračunavanju adekvatnosti kapitala banaka, odnosno novi sveobuhvatni pristup upravljanja rizicima i nadzoru banaka.

Kako Bazel I, tako i Bazel II, su u Evropskoj uniji implementirani ili u procesu implementacije u formi njenih direktiva za kreditne institucije. Naravno, naša zemlja teži da postane članica Evropske unije, pa je obavezna da do tog trenutka izvrši pripreme za usvajanje rješenja Bazela 2 kroz formu posebnih direktiva EU. Ovim je stvorena i obaveza da FBA, kao regulator i supervizor banaka u Federaciji BiH, započne sa preliminarnim koracima za kreiranje i pripremu vlastite uloge kao i spremnosti banaka za funkcionisanje u okvirima režima postavljenog okvirima Bazela II.

U realizaciji ove obaveze FBA je u 2008. godini provela pripremne radnje, izvršila razradu i usvojila dokument pod nazivom „Strategija za uvođenje Međunarodnog sporazuma o mjerjenju kapitala i standardima kapitala“.

Zbog sistemskog značaja i potrebe za državnim multi-institucionalnim pristupom ovoj strategiji na nivou Bosne i Hercegovine u procesu njene pripreme su, pored FBA, bile uključene i druge državne i entitetske institucije, kao i USAID kroz projekat tehničke pomoći finansijskom sektoru u Bosni i Hercegovini „Partnerstvo za unaprjeđenje ekonomskih reformi“ (Partnership for Advancing Reforms in Economy – „PARE“).

3. BORBA PROTIV PRANJA NOVCA I FINANSIRANJA TERORIZMA

Ocjena bankarskog sistema za 2008. godinu utemeljena je na ocjeni banaka koje su rezultat izvršenih kontrola usklađenosti poslovanja banaka sa standardima sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i kontrola izvršenja danih naloga i analizi izvještaja koje banke dostavljaju Agenciji.

1. Stanje banaka

U kontrolama usklađenosti poslovanja banaka sa standardima sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma i kontrolama izvršenja danih naloga, te na osnovu izvještaja koje su banke dostavile Agenciji, utvrđeno je da ne postoje razlozi za supervizorsku zabrinutost u pogledu upravljanja rizicima od pranja novca i finansiranja terorizma. Kvaliteta upravljanja rizicima, koji se, u poslovanju banaka, mogu pojaviti kao posljedica pranja novca i finansiranja terorizma (rizik reputacije, operativni rizik, pravni rizik, rizici koncentracija u aktivi i depozitima), u bankarskom sektoru Federacije Bosne i Hercegovine, zadovoljavajući je i u ovoj godini ponovo je poprimio trend rasta. Osnovni razlog za ovakvu ocjenu je ostvarena veća kvaliteta upravljanja rizicima od pranja novca koji mogu proizaći iz razvoja i ponude određenih bankarskih proizvoda u dijelu plasmana (investicijski krediti stanovništvu). Naime, značajan broj banaka je dodatno definisao politike i procedure identifikacije izvora sredstava koja klijentima služe za plaćanje anuiteta po ovim kreditima, koje mogućnost uključivanja sredstava iz nelagalnih izvora u legalne novčane tokove svode na razumnu mjeru. Dodatni razlog za ovakvu supervizorsku ocjenu imao je kvantitet rizika, koji se zadržao u granicama umjerenog i tokom godine je počeo bilježiti opadajući trend.

1.1 Politika o prihvatljivosti klijenta: Definirani su kriteriji prihvatljivosti klijenta na osnovu kojih su banke ustrojile posebne registre profila klijenta. Izvjestan problem u funkcioniranju ovih registara predstavlja ažuriranje podataka za klijente koje banke razvrstavaju u najrizičnije grupe. Međutim, veoma je značajno da su banke usvojile i da primjenjuju pristup klijentima koji se temelji na analizi rizika koji klijenti nose za banku.

1.2 Politika o identifikaciji klijenta: Banke su usvojile identifikaciju klijenta kao osnovni element standarda «upoznaj svog klijenta». Politiku o identifikaciji klijenta banke primjenjuju kod uspostave poslovnih odnosa sa klijentima. Međutim, još uvijek je prisutan problem ažuriranja dokumentacije kojom se dokumentira uspostava tih odnosa kod već uspostavljenih poslovnih odnosa.

1.3 Politika o stalnom monitoringu (praćenju) računa i transakcija: Ova politika se primjenjuje i sve je manje formalnog praćenja računa i transakcija klijenta. U cilju postizanja suštinskog praćenja računa i transakcija klijenata banke su, na osnovu primjene principa «upoznaj svog klijenta», izradile liste klijenata čije su transakcije od 30.000,00 KM ili više izuzete od obaveze izvještavanja, što je na kraju trebalo da rezultira izvještavanjem o sumnjivim transakcijama klijenata. Međutim, u toku godine Finansijsko obavještajni odjel je obavijestio banke da u daljem radu ne primjenjuju ove liste i ponovno počnu izvještavati o transakcijama klijenata čije su transakcije od 30.000,00 KM ili više bile izuzete od obaveze izvještavanja, što je rezultiralo izvještavanjem o velikim i ponovljenim transakcijama dobro utemeljenih klijenata. Ova obavijest Finansijsko obavještajnog odjela, koja nije utemeljena na Zakonu o sprečavanju pranja novca i Pravilniku, za njegovo provođenje, skrenula je fokus banaka sa suštine problema pranja novca i omogućila je uvođenje u praksu formalnog načina izvještavanja, što će u dužem roku ponovo imati za posljedicu formalnu usklađenost banaka. Značajno je napomenuti da su banke pristupile dodatnom definisanju limita transakcija po određenim vrstama računa i transakcija, izgradnji određenih informatičkih rješenja koja omogućavaju primjenu uspostavljenih limita u praćenju računa i transakcija, tako da, u slučajevima postajanja sumnje na pranje novca i finansiranje terorizma, definirani limiti, počinju da služe i preventivnom, a ne samo naknadnom praćenju računa i transakcija.

1.4 Politika o upravljanju rizikom od pranja novca i finansiranja terorizma: Elementi navedene politike su definirani u programima banaka. Definirane su linije izvještavanja, kako eksterne, tako i interne.

Izveštavanje: Banke su u 2008. godini izvijestile o 304.178 transakcija, što je 0,50 % ukupno obavljenih transakcija u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine (59.231.075 obavljenih transakcija, po podacima banaka) u vrijednosti od 10.886.870 h/KM, što čini 9,35% ukupne vrijednosti obavljenih transakcija u bankarskom sistemu Federacije Bosne i Hercegovine (116.354.054 h/KM po podacima banaka). Broj izviještenih transfera u 2008. godini je porastao za 15%, u odnosu na prethodnu godinu, dok je njihova vrijednost porasla za 16%.

U narednoj tabeli daje se uporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih transfera, po načinu izvještavanja transfera (prije izvršenja, u propisanom roku i po proteku propisanog roka):

Vrijednost transfera u 000 KM

Tabela 2 : Uporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih transfera							
R. br.	Opis (naziv transfera)	Transferi u 2007.		Transferi u 2008.		%	
		Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost
1	2	3	4	5	6	7 (5/3)	8 (6/4)
1.	Ukupno izviješteni transferi (2+3+4)	264.776	9.390.720	304.178	10.886.870	115	116
2.	Transferi izviješteni prije izvršenja	19	3.543	9	6.150	47	173,5
3.	Transferi izviješteni u roku od 3 dana	263.853	9.347.838	303.958	10.869.257	115	116
4.	Transferi izviješteni poslije roka od 3 dana	904	39.339	211	11.463	23	29

U strukturi izviještenih transfera primjetan je pad broja izviještenih transfera prije njihovog izvršenja (47% u odnosu na predhodnu godinu), dok je njihova vrijednost porasla za 73,5%. Ovo upućuje na izvođenje zaključka da je iznos transfera bio primaran faktor na osnovu kojeg su banke zaključivale da se radi o sumnjivom odnosno neuobičajenom transferu. Broj i vrijednost transfera izviještenih u propisanom roku ima isti trend kao i broj i vrijednost ukupno izviještenih

transfera. Broj i vrijednost transfera izviještenih po proteku propisanog roka za izvještavanje, potvrđuje konstataciju navedenu u dijelu: Politika o stalnom praćenju računa i transakcija, da su banke, u praćenju računa i transakcija, primijenile princip «upoznaj svog klijenta», pogotovu kada se radi o praćenju računa i transakcija koje su povezane sa plaćanjem prispjelih anuiteta po kreditima. Ovo također znači da je Agencija u 2008. godini u izvršenim nadzorima utvrdila značajno manji broj neizviještenih sumnjivih transakcija, što je rezultiralo značajno manjim brojem naloga da se te transakcije izvijeste kao sumnjive.

Sumnjive transakcije: Banke su izvijestile o 40 sumnjivih transfera, što je samo 17% u odnosu na prethodnu godinu. Vrijednost ovih transfera iznosi 24.439 h/KM, što predstavlja 76,5% u odnosu na prethodnu godinu.

U narednoj tabeli daje se uporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih sumnjivih transfera, po načinu izvještavanja transfera (prije izvršenja, u propisanom roku i po proteku propisanog roka):

Vrijednost transfera u 000 KM

Tabela 3 : Uporedni pregled broja i vrijednosti izviještenih sumnjivih transfera							
R. br.	Sumnjivi transferi	Transferi u 2007.		Transferi u 2008.		%	
		Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost	Broj	Vrijednost
1	2	3	4	5	6	7 (5/3)	8(6/4)
1.	Ukupno izviješteni transferi	235	31.954	40	24.439	17	76,5
2.	Transferi izviješteni prije izvršenja	16	3.518	7	6.108	44	173,5
3.	Transferi izviješteni u roku od 3 dana	9	12.697	7	15.653	78	123
4.	Transferi izviješteni poslije roka od 3 dana	210	15.739	26	2.678	12	17

Struktura izviještenih sumnjivih transfera potvrđuje ranije date konstatacije. Naime, uočljiv je pad broja sumnjivih transfera izviještenih prije njihovog izvršenja (17% u odnosu na prethodnu godinu), pri čemu je zabilježeno njihovo vrijednosno povećanje za 73,5%. Ovo dodatno znači da je iznos transfera bio jedan od opredjeljućih razloga za sumnju da je neka transakcija povezana sa pranjem novca i finansiranjem terorizma. Broj (12% u odnosu na prethodnu godinu) i vrijednost (17% u odnosu na istu godinu) ukazuju da su banke razvile odgovarajuće politike i procedure praćenja tako da je sve manje transakcija koje, one same ili po nalogu Agencije, izvještavaju po proteku rokava definisanih za izvještavanje.

III. POSLOVNE PERFORMANSE BANAKA U FEDERACIJI BIH

1. STRUKTURA BANKARSKOG SEKTORA

1.1. Status, broj i poslovna mreža

Na dan 31. 12. 2008. godine u Federaciji BiH bankarsku dozvolu imalo je 20 banaka. Broj banaka je manji za dvije u odnosu na 31. 12. 2007. godine. Data je saglasnost za statusnu promjenu pripajanja HVB Central Profit Banke d.d. Sarajevo UniCredit Zagrebačkoj banci d.d. Mostar koja je istovremeno promijenila naziv u UniCredit Bank d.d. Mostar. Proces pripajanja je završen 29. 02. 2008. godine. Posebnim zakonom regulirano je osnivanje i rad Razvojne banke Federacije BiH, Sarajevo, koja je pravni sljednik Investicijske banke Federacije BiH d.d., Sarajevo, od 01.07.2008. godine.

Privremenu upravu sa 31. 12. 2008. godine imale su dvije banke (UNA banka d.d. Bihać i Hercegovačka banka d.d. Mostar).

Banke su u 2008. godini nastavile sa širenjem mreže svojih organizacionih dijelova. Banke iz Federacije BiH otvorile su 81 novi organizacioni dio, tako da sa 31. 12. 2008. godine imaju ukupno 650 organizacionih dijelova. Od novoootvorenih, četiri su otvorena u Republici Srpskoj, a

dva u Brčko Distriktu. U odnosu na 31. 12. 2007. godine kada su banke imale 569 organizacionih dijelova, navedeno predstavlja porast od 14,2%.

Sa 31. 12. 2008. godine sedam banaka iz Federacije BiH imale su 58 organizacionih dijelova u Republici Srpskoj, a 11 banaka je imalo 17 organizacionih dijelova u Brčko Distriktu. Šest banaka iz Republike Srpske imale su 22 organizaciona dijela u Federaciji BiH (jedan novi organizacioni dio je otvoren, ali je jedan zatvoren).

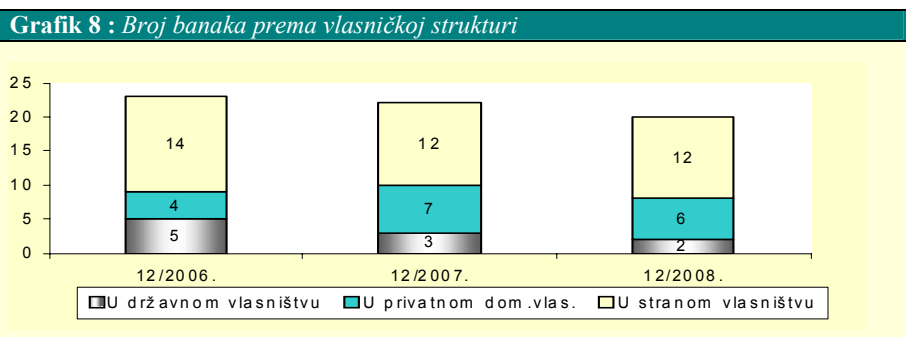
Dozvolu za obavljanje međubankarskih transakcija u unutrašnjem platnom prometu 31. 12. 2008. godine imale su sve banke, a osigurane depozite imalo je 14 banaka.

1.2. Struktura vlasništva

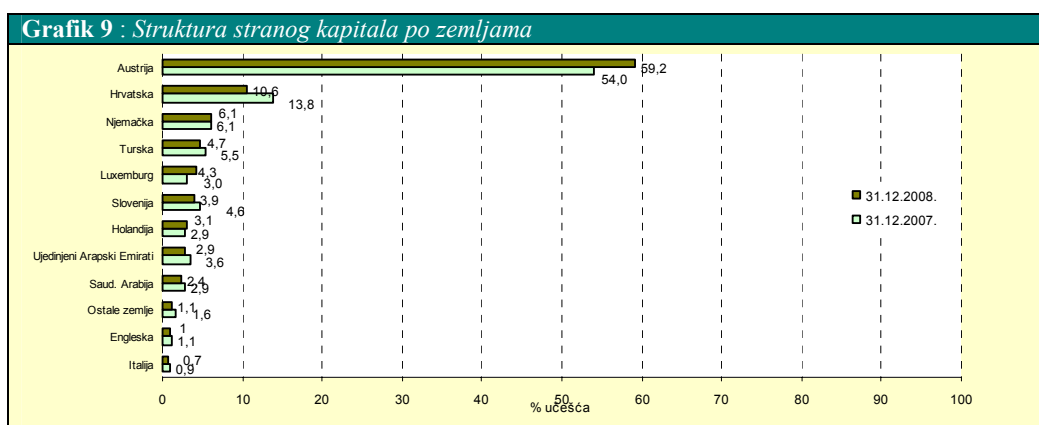
Struktura vlasništva nad bankama⁸ sa 31. 12. 2008. godine ocjenjena na osnovu raspoloživih informacija i uvida u samim bankama⁹ je sljedeća:

- U privatnom i pretežno privatnom vlasništvu 18 banaka (90%)
- U državnom i pretežno državnom vlasništvu¹⁰ 2 banke (10%)

Od 18 banaka u pretežno privatnom vlasništvu, šest banaka je u većinskom vlasništvu domaćih pravnih i fizičkih osoba (rezidenata), dok je 12 banaka u većinskom stranom vlasništvu.

Ako se analizira samo strani kapital, po kriteriju zemlje porijekla dioničara, sa 31. 12. 2008. godine u vlasništvu dioničara iz Austrije bilo je 59,2% stranog kapitala što je za 5,2 procentna poena više nego na kraju 2007. godine. Na dioničare iz Hrvatske odnosi se 10,6% stranog kapitala, dok su ostale zemlje imale učešće manje od 7%.

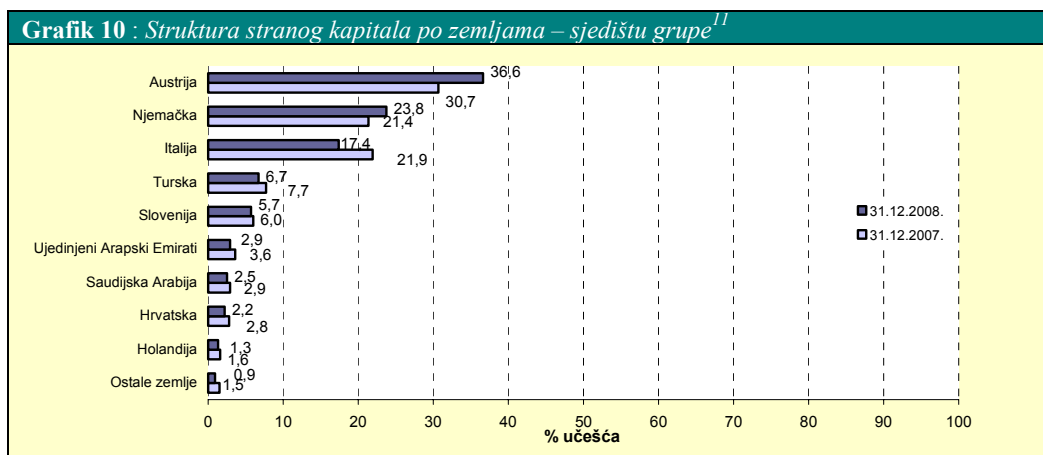

⁸ Kriterij podjele banaka je vlasništvo na dioničkom kapitalu banaka.

⁹ Na osnovu dobijenih dokumenata, kao i registracija kod nadležnih institucija svih promjena u kapitalu i dioničarima banaka, došlo se do strukture vlasništva na kapitalu banaka u FBiH sa 31.12.2008.godine.

¹⁰ Državno vlasništvo se odnosi na domaći državni kapital BiH.

Međutim, ako se uzmu u obzir kapitalne veze, struktura stranog kapitala može se promatrati i po kriteriju zemlje sjedišta majke-matice, odnosno grupe u čijem su većinskom vlasništvu (direktno ili indirektno preko članica iz grupe) banke u Federaciji BiH. Prema ovom kriteriju sa 31. 12. 2008. godine takođe je najveće učešće bankarskih grupa i banaka iz Austrije (36,6%), slijede njemačke banke s učešćem od 23,8%, te italijanske banke sa 17,4%. Ostale zemlje imaju učešća manja od 6,7%.

Bankarske grupe i banke iz Austrije i dalje imaju najveće učešće, po oba navedena kriterija. Kapital banaka iz Austrije povećan je i u 2008. godini najviše iz osnova izvršenih dokapitalizacija u iznosu od 99 miliona KM u dvije banke u većinskom vlasništvu banaka iz Austrije, što je 46% od ukupnog iznosa izvršene dokapitalizacije u osam banaka u toku 2008. godine, a iz istog razloga povećano je i učešće banaka čije su matice iz Njemačke¹².

Struktura vlasništva može se promatrati i s aspekta finansijskih pokazatelja, odnosno prema vrijednosti ukupnog kapitala¹³.

-u 000 KM-

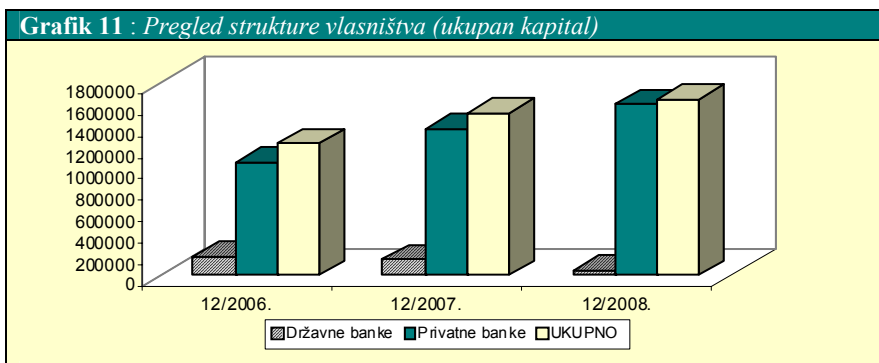
Tabela 4 : Struktura vlasništva prema ukupnom kapitalu

BANKE	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEKS	
	1	2	3	4	5	6	3/2	4/3
Državne banke	170.680	14%	147.022	10%	44.690	3%	86	30
Privatne banke	1.055.905	86%	1.363.020	90%	1.594.092	97%	129	117
U K U P N O	1.226.585	100%	1.510.042	100%	1.638.782	100%	123	109

¹¹ Pored zemalja sjedišta matice-grupacije čije su članice banke iz F BiH, uključene su i zemlje iz kojih su svi ostali strani dioničari banaka iz F BiH.

¹² U odnosu na ranije podatke, izvršena je promjena vezano za Hypo Group Alpe Adria (matična kompanija je Hypo Alpe-Adria International AG, Klagenfurt-Austrija, koja je 100% vlasnik Hypo Alpe Adria Bank d.d. Mostar), čiji je većinski vlasnik tokom 2007. godine postala Bayerische Landesbank-BayernLB, i njeno uključivanje u grupu banaka s većinskim vlasništvom dioničara iz Njemačke.

¹³ Iz bilansa stanja po shemi FBA: dionički kapital, emisioni ažio, neraspoređena dobit i rezerve, i ostali kapital (finansijski rezultat tekućeg perioda).

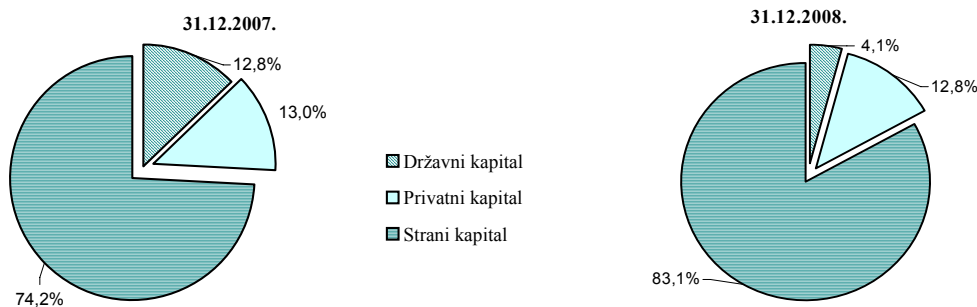
Posmatrano kroz učešće državnog, privatnog i stranog kapitala u dioničkom kapitalu banaka dobije se detaljnija slika o strukturi vlasništva kapitala banaka u Federaciji BiH.

- u 000 KM-

Tabela 5 : Struktura vlasništva prema učešću državnog, privatnog i stranog kapitala

DIONIČKI KAPITAL	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	5/3	7/5
1	3	4	5	6	7	8	9	10
Državni kapital	135.019	15,2	133.582	12,8	46.100	4,1	99	35
Privatni kapital (rezidenti)	83.077	9,3	135.728	13,0	142.469	12,8	163	105
Strani kapital (nerezidenti)	670.695	75,5	775.912	74,2	929.447	83,1	116	120
U K U P N O	888.791	100,0	1.045.222	100,0	1.118.016	100,0	118	107

Grafik 12: Struktura vlasništva (dionički kapital)

Dionički kapital banaka u Federaciji BiH u 2008. godini povećan je za 7% ili 72,8 miliona KM, a najvažnije promjene su: u obračunu dioničkog kapitala više se ne nalazi dionički kapital Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo u iznosu od 87,5 miliona KM; u osam banaka dionički kapital je povećan dokapitalizacijom za 178,3 miliona KM (svježi novac 177,2 miliona KM), od čega se na nerezidente odnosi 168,9 miliona KM, a rezidenate 9,4 miliona KM; statusna promjena pripajanja jedne banke drugoj (obje s većinskim stranim učešćem u kapitalu), s iznosom kapitala manjim od nominalnog (razlika je išla u korist emisionog ažia), uticala je na smanjenje dioničkog kapitala nerezidenata za 18,1 milion KM.

Analiza vlasničke strukture banaka s aspekta dioničkog kapitala najizrazitije pokazuje promjene i trendove u bankarskom sistemu FBiH, i to u promjeni strukture vlasništva.

Udio državnog u ukupnom dioničkom kapitalu sa 31. 12. 2008. godine iznosi 4,1 % i manji je za 8,7 procentnih poena u odnosu na kraj 2007. godine.

U odnosu na kraj 2007. godine relativno učešće privatnog kapitala (rezidenata) u ukupnom dioničkom kapitalu smanjeno je sa 13% na 12,8%, ali je u apsolutnom iznosu povećano za 6,7 miliona KM. Zbog znatno većeg povećanja kapitala nerezidenata relativno učešće rezidenata imalo je pad od 0,2 procentna poena. Utjecaj na učešće rezidenata imale su i promjene zbog prometa dionica između rezidenata i nerezidenata (učešće smanjeno za cca 2,7 miliona KM), te kupovina dionica iz dokapitalizacija kod četiri banke od strane domaćih kupaca (učešće povećano za cca 9,4 miliona KM).

Učešće stranog kapitala povećano je sa 74,2% na 83,1%, odnosno za 153,5 miliona KM i to iz osnova: izvršenih dokapitalizacija u iznosu od 168,9 miliona KM kod osam banaka, naprijed navedenim prometom dionica između rezidenata i nerezidenata u osam banaka (neto efekat na strani kapital je povećanje za 2,7 miliona KM), i smanjenje u iznosu od 18,1 milion KM u postupku integracije dvije banke.

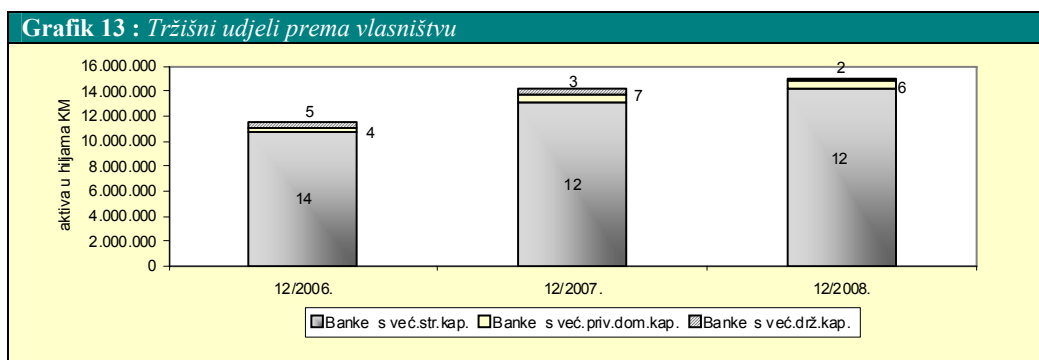
Učešće, odnosno tržišni udjeli i pozicija banaka grupisanih prema kriterijumu većinskog vlasništva na dioničkom kapitalu se promijenilo najviše zbog isključenja Razvojne banke Federacije BiH Sarajevo. Tržišni udio banaka u većinskom stranom vlasništvu sa 31. 12. 2008. godine iznosio je visokih 94,3%, banaka s većinskim domaćim privatnim kapitalom 4,4%, a udio banaka s većinskim državnim kapitalom 1,3%.

U funkciji što jačeg tržišnog pozicioniranja odvijali su se i integracijski procesi u prethodnim periodima, koji su rezultirali okrupnjavanjem najvećih banaka, smanjenjem broja banaka, te zaoštavanjem konkurencije. U posmatranom periodu, završen je jedan integracijski proces (statusna promjena pripajanja HVB Central Profit banke d.d. Sarajevo UniCredit banci d.d. Mostar) sa 29. 02. 2008. godine. Ovakvi procesi imaju za rezultat smanjenje broja banaka, dovode do jačanja ishodne banke, ali i povećanja koncentracija u bankarskom sektoru u Federaciji BiH.

- u %-

Tabela 6 : Tržišni udjeli banaka prema vrsti vlasništva (većinskom kapitalu)

BANKE	31.12.2006.			31.12.2007.			31.12.2008.		
	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivni	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivni	Broj banaka	Učešće u ukup. kapit.	Učešće u ukup. aktivni
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Banke s većinskim državnim kapitalom	5	13,9	4,1	3	9,7	2,7	2	2,7	1,3
Banke s većinskim privatnim domaćim kap.	4	3,7	2,9	7	10,9	4,9	6	10,5	4,4
Banke s većinskim stranim kapitalom	14	82,4	93,0	12	79,4	92,4	12	86,8	94,3
UKUPNO	23	100,0	100,0	22	100,0	100,0	20	100,0	100,0

1.3. Kadrovi

U bankama FBiH na dan 31. 12. 2008. godine bilo je ukupno zaposleno 7.991 radnika, od toga u bankama s većinskim državnim kapitalom 3%, a u privatnim bankama 97%.

Tabela 7 : Zaposleni u bankama FBiH								
BANKA	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		3:2	4:3
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Državne banke	423	6%	342	5%	234	3%	81	68
Privatne banke	6.183	94%	7.019	95%	7.757	97%	114	111
UKUPNO	6.606	100%	7.361	100%	7.991	100%	111	109
Broj banaka	23		22		20		96	91

Broj zaposlenih u bankama u FBiH u 2008. godini je povećan za 9% ili 630 radnika. Zbog transformacije Investicijske banke FBiH u Razvojnu banku FBiH sa 01. 07. 2008. godine, smanjen je broj zaposlenih u državnim bankama za 108 radnika, dok je u privatnim bankama broj zaposlenih veći za 738 ili 11%.

Tabela 8 : Kvalifikaciona struktura zaposlenih								
STEPEN STRUČNE SPREME	BROJ ZAPOSLENIH						INDEKS	
	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		4:2	6:4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Visoka stručna sprema	2.408	36,5%	2.725	37,0%	3.002	37,6%	113	110
Viša stručna sprema	714	10,8%	799	10,8%	859	10,8%	112	107
Srednja stručna sprema	3.391	51,3%	3.759	51,1%	4.055	50,7%	111	108
Ostali	93	1,4%	78	1,1%	75	0,9%	84	96
UKUPNO	6.606	100,0%	7.361	100,0%	7.991	100,0%	111	108

Kvalifikaciona struktura zaposlenih već duži period ima blagi trend poboljšanja, odnosno povećanja učešća zaposlenih s visokom stručnom spremom, što ukazuje da su bankarski poslovi i usluge sve složeniji i sofisticiraniji i zahtijevaju visoko stručne i educirane kadrove.

Jedan od pokazatelja koji utiče na ocjenu performansi pojedinačne banke i bankarskog sistema je efikasnost zaposlenih, iskazan kao omjer aktive i broja zaposlenih, odnosno iznos aktive po zaposlenom. Veći omjer je pokazatelj bolje efikasnosti poslovanja i banke i ukupnog sistema.

Tabela 9 : Aktiva po zaposlenom									
BANKE	31.12.2006.			31.12.2007.			31.12.2008.		
	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.	Broj zaposl.	Aktiva (000 KM)	Aktiva po zaposl.
Državne	423	474.793	1.122	342	381.036	1.114	234	189.254	809
Privatne	6.183	11.023.562	1.783	7.019	13.814.886	1.968	7.757	14.882.787	1.919
UKUPNO	6.606	11.498.355	1.741	7.361	14.195.922	1.929	7.991	15.072.041	1.886

Na kraju 2008. godine na nivou bankarskog sistema na svakog zaposlenog je dolazilo 1,89 miliona KM aktive, što je neznatno manje nego na kraju 2007. godine. Ovaj pokazatelj je znatno bolji kod sektora privatnih banaka, što je i očekivano s obzirom na stagniranje ili smanjenje obima poslovanja državnih banaka i u vezi s tim prevelikog broja zaposlenih.

Tabela 10 : Aktiva po zaposlenom po grupama			
Aktiva (000 KM)	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
	Broj banaka	Broj banaka	Broj banaka
Do 500	5	2	2
500 do 1.000	7	7	9
1.000 do 2.000	4	7	3
2.000 do 3.000	6	4	5
Preko 3.000	1	2	1
UKUPNO	23	22	20

Analitički pokazatelji za pojedinačne banke kreću se u rasponu od 298 hiljada KM do 3,9 miliona KM aktive po zaposlenom. Šest banaka ima ovaj pokazatelj bolji od istog za bankarski sektor, a kod tri najveće banke u sistemu prelazi iznos od 2,3 miliona KM.

Na kraju, može se reći da su banke učinile značajne pomake na poboljšanju kvaliteta i unapređenju uvjeta u kojima servisiraju svoje komitente, pravna i fizička lica, kao i uvjeta pod kojima pružaju svoje usluge i plasiraju sredstva klijentima.

2. FINANSIJSKI POKAZATELJI POSLOVANJA BANAKA

Kontrola banaka putem izvještaja obavlja se korištenjem izvještaja propisanih od strane FBA i izvještaja drugih institucija, koji čine bazu podataka utemeljenu na tri izvora:

1. informacije o bilansu stanja za sve banke koji se dostavlja mjesečno, sa dodatnim priložima tromjesečno, koji sadrže detaljnije informacije o novčanim sredstvima, kreditima, depozitima i vanbilansnim stavkama, te osnovne statističke podatke,
2. informacije o solventnosti banaka, podaci o kapitalu i adekvatnosti kapitala, klasifikaciji aktive, koncentracijama određenih vrsta rizika, poziciji likvidnosti, izloženosti deviznom riziku, kamatnim stopama na kredite i depozite, a na osnovi izvještaja propisanih od strane FBA,
3. informacije o rezultatima poslovanja banaka (bilans uspjeha po shemi FBA) i izvještaji o novčanim tokovima, koji se dostavljaju FBA tromjesečno.

Osim navedenih standardiziranih izvještaja, bazu podataka čine i informacije dobivene na osnovu dodatnih izvještajnih zahtjeva postavljenih od strane FBA, u cilju što kvalitetnijeg praćenja i analize poslovanja banaka u Federaciji, zatim izvještaji o reviziji finansijskih izvještaja banaka urađeni od strane vanjskog neovisnog revizora, kao i svi ostali podaci relevantni za ocjenu performansi svake pojedinačne banke i bankarskog sistema u cjelini.

U skladu sa odredbama Zakona o početnom bilansu stanja banaka, banke sa većinskim državnim kapitalom obavezne su izvještavati FBA na bazi "punog" bilansa stanja raščlanjenog na: pasivni, neutralni i aktivni podbilans. U cilju dobivanja realnih pokazatelja poslovanja banaka u Federaciji BiH u nastavku će se analiza bankarskog sistema temeljiti na pokazateljima iz aktivnog podbilansa banaka s većinskim državnim kapitalom¹⁴.

¹⁴ Neke od državnih banaka u "punom bilansu" iskazuju pasivne i neutralne stavke, koje će po izvršenju programa privatizacije preuzeti država. Sa 31.12.2008. godine ove stavke su iznosile 626 miliona KM.

2.1. Bilans stanja

Ukupna bilansna suma banaka u Federaciji BiH, prema dostavljenim bilansima stanja na dan 31. 12. 2008. godine, iznosila je 15,1 milijardu KM, što je za 6% ili 876 miliona KM više u odnosu na kraj 2007. godine. Nakon niza godina stabilnog i uglavnom umjerenog rasta od preko 20% (u prethodne tri godine rast je iznosio 23%) u 2008. godini bilansna suma banaka imala je znatno niži rast. Osnovni razlog pada stope rasta je uticaj globalne ekonomske i finansijske krize i njenih negativnih efekata na finansijski sektor u BiH, odnosno bankarski sistem u F BiH. Tokom 2008. godine, i kvartalne i kumulativne stope rasta ukazivale su na znatno usporeniji rast, da bi u posljednjem kvartalu, nakon širenja krize i na BiH i većeg odliva štednih depozita, prvi put bila zabilježena negativna stopa rasta od 0,9%, a na godišnjem nivou pozitivan rast od 6%, što se ocjenjuje zadovoljavajućim jer je zadržan kontinuitet rasta iz prethodnih godina.

Tabela 11 : Bilans stanja					
O P I S	IZNOS (u 000 KM)			INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
A K T I V A (IMOVINA):					
Novčana sredstva	4.286.202	4.894.973	4.207.559	114	86
Vrijednosni papiri ¹⁵	45.922	48.565	18.553	106	38
Plasmani drugim bankama	105.390	69.314	90.415	66	130
Kreditni	6.820.154	8.874.984	10.434.332	130	118
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	288.433	334.139	385.042	116	115
Kreditni- neto (kreditni minus RKG)	6.531.721	8.540.845	10.049.290	131	118
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	341.671	405.116	469.647	119	116
Ostala aktiva	187.449	237.109	236.577	126	100
UKUPNA AKTIVA	11.498.355	14.195.922	15.072.041	123	106
P A S I V A :					
O B A V E Z E					
Depoziti	8.379.322	10.190.977	10.461.841	122	103
Uzete pozajmice od drugih banaka	2.890	3.289	3.089	114	94
Obaveze po uzetim kreditima	1.420.944	1.856.471	2.176.594	131	117
Ostale obaveze	468.614	635.143	791.735	136	125
K A P I T A L					
Kapital	1.226.585	1.510.042	1.638.782	123	109
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	11.498.355	14.195.922	15.072.041	123	106

Tabela 12 : Aktiva banaka prema vlasničkoj strukturi										
BANKE	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEKS			
	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	Broj banaka	Aktiva (000 KM)	5/3	7/5		
1	2	3	4	5	6	7	8	9		
Državne	5	474.793 4%	3	381.036 3%	2	189.254 1%	80	50		
Privatne	18	11.023.562 96%	19	13.814.886 97%	18	14.882.787 99%	125	108		
UKUPNO	23	11.498.355 100%	22	14.195.922 100%	20	15.072.041 100%	123	106		

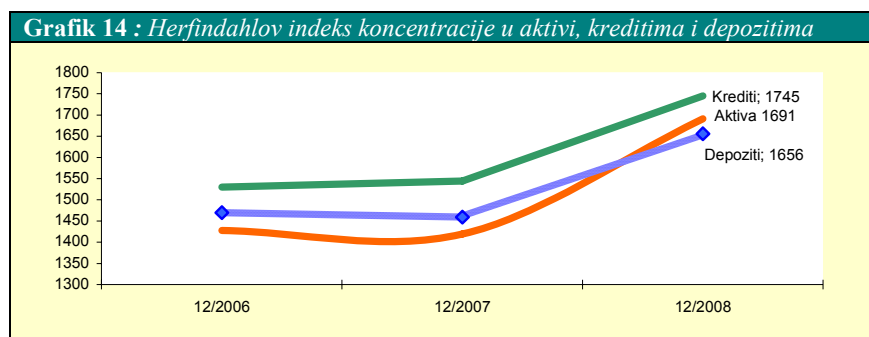
Nakon tri kvartala 2008. godine i umjerenog rasta bilanse sume, u posljednjem kvartalu dolazi do smanjenja aktive većine banaka, što rezultira kumulativnom rastom od 6%. Porast bilansne sume kod osam banaka iznosio je između 5% i 15%, kod pet banaka aktiva je manja nego na

¹⁵ Vrijednosni papiri za trgovanje i v.p. koji se drže do dospjeća.

kraju 2007. godine (između 1% i 11%), tri banke su imale relativno visoke stope rasta (između 20% i 25%), a samo dvije banke ostvarile su visoki rast aktive od 56% i 117% (s aktivom od 338 miliona KM i 52 miliona KM na kraju 2007. godine).

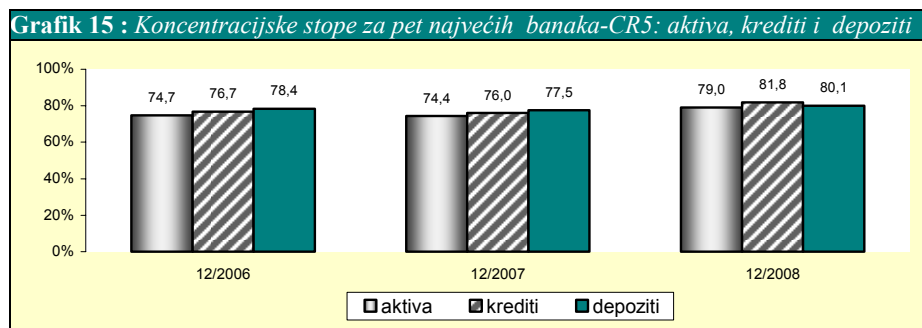
Dvije od tri najveće banke u sistemu imale su stope rasta 12,6% i 9,3%, dok je kod treće banke, koja je imala statusnu promjenu pripajanja u prvom kvartalu 2008. godine, aktiva manja za 7,4% u odnosu na agregirane podatke na kraju 2007. godine. Na samo dvije banke odnosi se 79% ili 688 miliona KM od ukupnog rasta bilansne sume bankarskog sektora.

Pokazatelj koncentracija u tri najznačajnija segmenta bankarskog poslovanja : u aktivi, kreditima i depozitima je vrijednost Herfindahlova indeksa.

U 2008. godine došlo je do značajnog rasta Herfindahlovog indeksa koncentracije u aktivi, kreditima i depozitima (za 272, 201 i 197 jedinica) i njihova vrijednost 31. 12. 2008. godine iznosila je 1.691, 1.745 i 1.656 jedinica. Razlog porastu pokazatelja koncentracije je izvršena integracija dvije banke u trećem mjesecu 2008. godine, a s obzirom da su to dvije velike banke u sistemu, navedeni pokazatelji su imali visok porast, te se približili iznosu od 1.800 jedinica, koji je, prema standardima, granična vrijednost umjerene koncentracije, odnosno vrijednost HHI preko tog iznosa je pokazatelj visoke koncentracije.

Drugi pokazatelj koncentracije u bankarskom sistemu je omjer tržišne koncentracije, odnosno koncentracijska stopa (dalje CR), koja pokazuje ukupno učešće najvećih institucija u sistemu u odabranim relevantnim kategorijama: u aktivi, kreditima i depozitima. CR5 za tržišno učešće, kredite i depozite pet najvećih banaka u sistemu na kraju 2008. godine iznosili su 79%, 81,8% i 80,1%, a povećanje u odnosu na kraj 2007. godine je iz osnova uključivanja još jedne banke u grupu pet najvećih banaka u sistemu, nakon integracije dvije banke iz ove grupe u prvom kvartalu 2008. godine. Evidentna je dominacija pet najvećih banaka u sistemu koje „drže“ cca 80% tržišta (na kraju 2007. godine 74,4%), kredita i depozita.

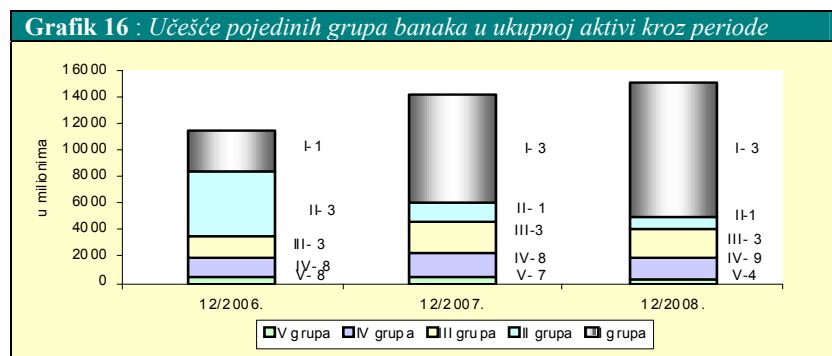
Bankarski sektor se može analizirati i s aspekta nekoliko grupa, formiranih prema veličini aktive¹⁶. U pojedinim grupama desile su se manje promjene u broju banaka i učešću, kao rezultat rasta aktive kod nekoliko manjih banaka, završetka procesa statusne promjene pripajanja jedne banke i prestanka uključivanja podataka za Investicijsku banku F BiH, nakon njene transformacije u Razvojnu banku F BiH sa 01. 07. 2008. godine.

Nakon integracije dvije banke (31. 12. 2007.godine banke su bile u I i II grupi), tri najveće banke (I grupa) povećale su učešće na 66,6%. Jedna banka u II grupi ima učešće od 6,7%, dok tri banke u III grupi (aktiva između 500 i 1.000 miliona KM) imaju učešće od 14,5%. Najbrojnija IV grupa od devet banaka, a aktivom između 100 i 500 miliona KM, ima učešće od 10,8%. Broj malih banaka iz posljednje V grupe smanjen je u 2008. godini sa sedam na četiri (dvije pod privremenom upravom) i njihov tržišni udio iznosi svega 1,4%.

U sljedećoj tabeli daje se pregled iznosa i učešća pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode (iznosi su u milionima KM).

Tabela 13: Učešće pojedinih grupa banaka u ukupnoj aktivi kroz periode

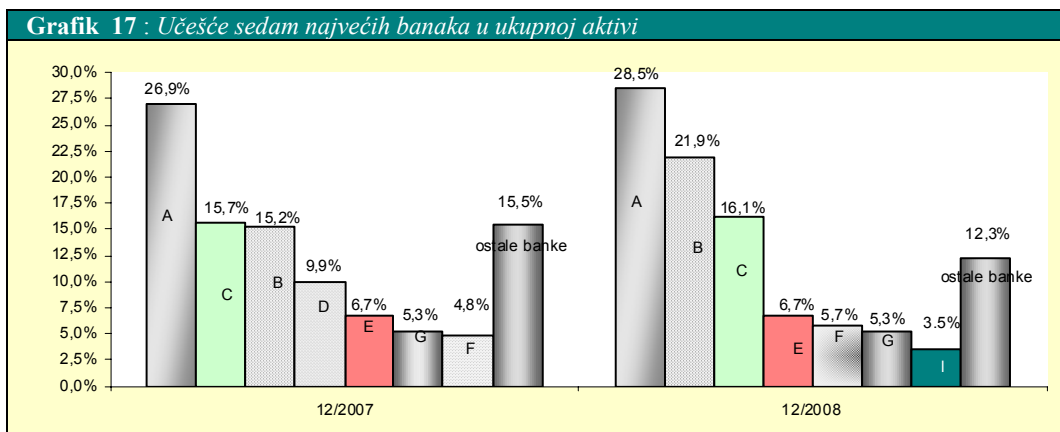
IZNOS AKTIVE	31.12.2006.			31.12.2007.			31.12.2008.		
	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka	Iznos	Učešće %	Broj banaka
I- Preko 2.000	3.098	26,9	1	8.203	57,8	3	10.036	66,6	3
II- 1000 do 2000	4.836	42,1	3	1.409	9,9	1	1.017	6,7	1
III- 500 do 1000	1.723	15,0	3	2.392	16,8	3	2.180	14,5	3
IV- 100 do 500	1.382	12,0	8	1.741	12,3	8	1.627	10,8	9
V- Ispod 100	459	4,0	8	451	3,2	7	212	1,4	4
UKUPNO	11.498	100,0	23	14.196	100,0	22	15.072	100,0	20

U sljedećem grafikonu data je struktura i trend učešća sedam najvećih banaka¹⁷ u bankarskom sistemu u Federaciji BiH.

¹⁶ Banke su podijeljene u pet grupa zavisno od veličine aktive.

¹⁷ Banke su označene slovnim oznakama A do H.

Rast bilansne sume od 6% ili 876 miliona KM u izvorima je najviše finansiran rastom uzetih kredita (za 17% ili 320 miliona KM), depoziti su imali rast od 3% ili 271 milion KM, a kapital je povećan za 9% ili 129 miliona KM.

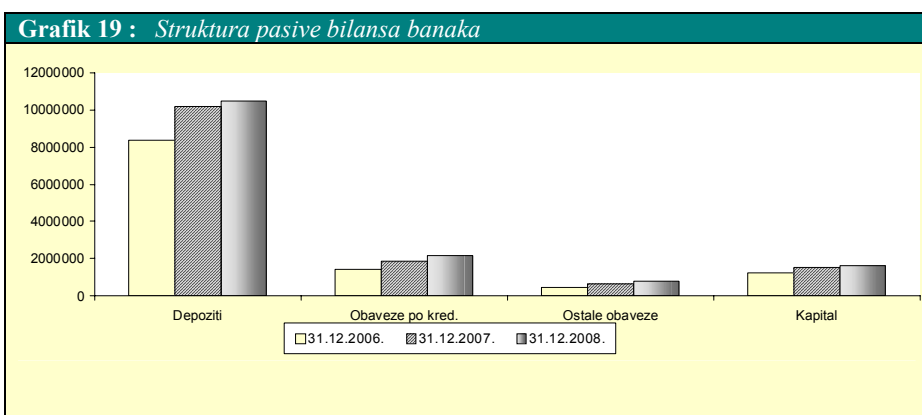
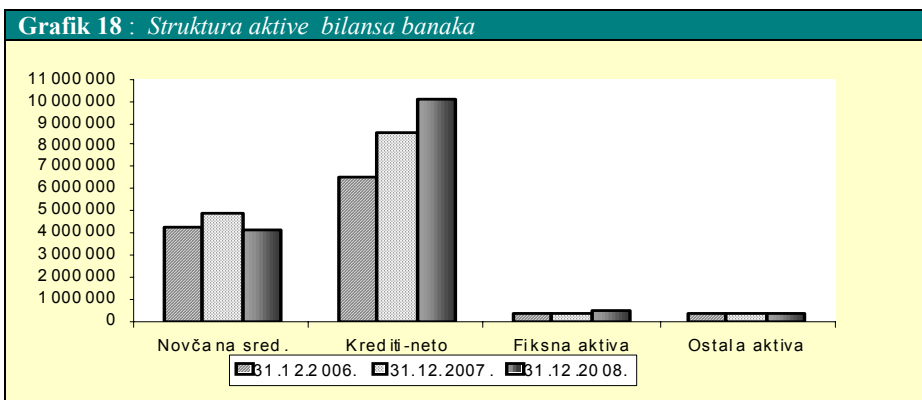
Nakon kvartalnih stopa rasta od 6% i 8% u prvom polugodištu 2008. godine, u drugoj polovini godine dolazi do smanjenja kreditnih plasmana, kvartalni porast je iznosio 2% u trećem i samo 1% u četvrtom kvartalu, što je kumulativni rast u 2008. godini od relativno visokih 18% ili 1,56 milijardi KM i sa 31. 12. 2008. godine krediti su iznosili 10,4 milijarde KM. Novčana sredstava smanjena su za 14% ili 687 miliona KM (31. 12. 2008. godine iznosila su 4,2 milijarde KM), najvećim dijelom zbog rasta kredita.

U sljedećoj tabeli i grafikonima data je struktura najznačajnijih pozicija bilansa banaka.

- u % -

Tabela 14 : Struktura bilansa banaka

O P I S	UČEŠĆE		
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
A K T I V A (I M O V I N A) :			
Novčana sredstva	37,3	34,5	27,9
Vrijednosni papiri	0,4	0,3	0,2
Plasmani drugim bankama	0,9	0,5	0,6
Kreditni	59,3	62,5	69,2
Rezerve za kreditne gubitke (RKG)	2,5	2,4	2,6
Kreditni- neto (kreditni minus RKG)	56,8	60,1	66,6
Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	3,0	2,9	3,1
Ostala aktiva	1,6	1,7	1,6
UKUPNO AKTIVA	100,0	100,0	100,0
P A S I V A :			
O B A V E Z E			
Depoziti	72,9	71,8	69,4
Uzete pozajmice od drugih banaka	0,0	0,0	0,0
Obaveze po uzetim kreditima	12,3	13,1	14,4
Ostale obaveze	4,1	4,5	5,3
K A P I T A L			
Kapital	10,7	10,6	10,9
UKUPNO PASIVA (OBAVEZE I KAPITAL)	100,0	100,0	100,0

U strukturi pasive bilansa banaka, s aspekta najvažnijih bilansnih kategorija, depoziti su s iznosom od 10,5 milijardi KM i učešćem od 69,4% (za 2,4 procentna poena manje nego na kraju 2007. godine) i dalje dominantan izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Učešće kreditnih obaveza povećano je sa 13,1% na 14,4%, a kapitala sa 10,6% na 10,9%.

Promjene u strukturi aktive su rezultat daljeg rasta kredita i u 2008. godini, što se odrazilo na povećanje njihovog učešća sa 62,5% na 69,2%, uz istovremeno smanjenje učešća novčanih sredstava sa 34,5% na 27,9%.

Tabela 15 : Novčana sredstva banaka

NOVČANA SREDSTVA	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Gotov novac	241.561	5,6	311.436	6,4	344.618	8,2	129	111
RR kod CB BiH	2.258.035	52,7	2.805.568	57,3	2.228.687	53	124	79
Računi kod depoz.inst.u BiH	21.354	0,5	12.304	0,3	12.341	0,3	58	100
Računi kod depoz.inst.u inostr.	1.764.210	41,2	1.764.757	36,0	1.621.449	38,5	100	92
Novč. sred. u procesu naplate	1.042	0,0	908	0,0	464	0,0	87	51
UKUPNO	4.286.202	100,0	4.894.973	100,0	4.207.559	100,0	114	86

Trend smanjenja novčanih sredstava (za devet mjeseci 2008. godine 10%), nastavljen je i u posljednjem kvartalu najvećim dijelom zbog pojačanog odliva depozita stanovništva (pad je iznosio 4,5%), što ukupno za 2008. godinu iznosi 14% ili 687 miliona KM.

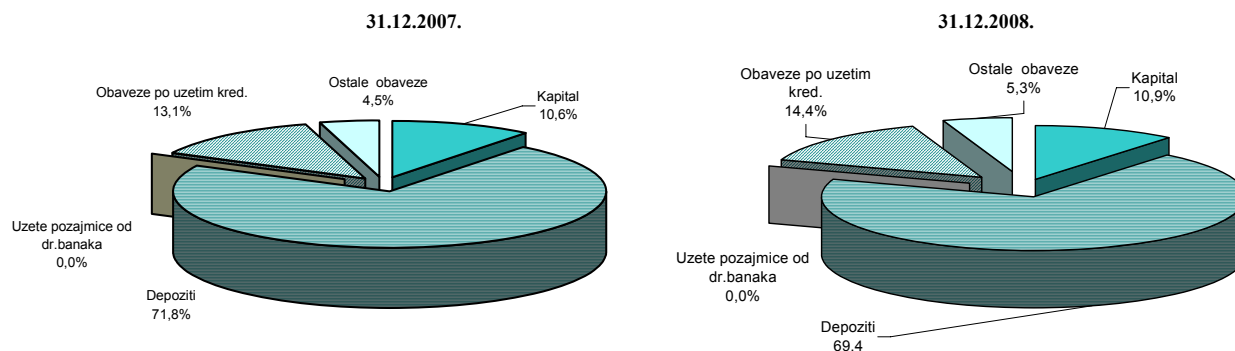
Najveće smanjenje od 21% ili 577 miliona KM imala su novčana sredstva banaka na računu rezervi kod CB BH i na kraju 2008. godine iznosila su 2,23 milijarde KM ili 53% ukupnih novčanih sredstava, što je za 4,3 procentna poena manje u odnosu na kraj 2007. godine. Treba istaći da je stopa obavezne rezerve od 11. 10. 2008. godine smanjena sa 18% na 14%. Nakon značajnog smanjenja sredstava banaka na računima kod depozitnih institucija u inostranstvu za prvih devet mjeseci 2008. godine (25% ili 447 miliona KM), u četvrtom kvartalu zabilježen je porast od 23% ili 303 miliona KM, uglavnom iz osnova novih kreditnih zaduženja u inostranstvu, što je na godišnjem nivou rezultiralo negativnom stopom od 8% ili 143 miliona KM. Na kraju 2008. godine ova sredstva iznosila su 1,62 milijarde KM ili 38,5% ukupnih novčanih sredstava (na kraju 2007. godine 36%). Banke su sa 31. 12. 2008. godine u trezoru i blagajnama imale 345 miliona KM što je 8,2% ukupnih novčanih sredstava, a u odnosu na kraj 2007. godine to je više za 1,8 procentnih poena.

Navedene promjene odrazile su se na valutnu strukturu novčanih sredstava, učešće domaće valute u posmatranom periodu smanjeno je sa 61,4% na 57,9%, a za istu promjenu povećano je učešće sredstava u stranoj valuti.

2. 1. 1. Obaveze

Struktura pasive (obaveze i kapital) u bilansu stanja banaka sa 31. 12. 2008. godine daje se u sljedećem grafikonu:

Grafik 20 : Struktura pasive banaka

Trend promjena učešća dvije najznačajnije stavke finansiranja banaka, depozita i kreditnih obaveza, nakon manje oscilacije u trećem kvartalu, nastavljen je i u 2008. godini: pad učešća depozita i rasta kredita. Depoziti su ostvarili rast od samo 3%, a kreditne obaveze su povećane za 17%, što je uticalo na promjenu strukture pasive banaka, odnosno pad učešća depozita za 2,4 procentna poena i povećanje učešća kreditnih obaveza za 1,3 procentna poena. S učešćem od 69,4% i iznosom od 10,5 milijardi KM depoziti su i dalje najznačajniji izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Nakon visokog rasta u 2007. godini, kreditno zaduženje banaka u 2008. godini ima umjeren rast od 17% ili 320 miliona KM. Ove obaveze s iznosom od 2,2 milijarde KM imaju učešće u pasivi od 14,4%. Ako se ovim obavezama dodaju i subordinirani krediti u iznosu od 211 miliona KM, koje su banke povukle u cilju jačanja kapitalne osnove i adekvatnosti kapitala, ukupna kreditna sredstva u izvorima imaju učešće od 15,8%.

Povećanje kapitala banaka u 2008. godini iz osnova priliva novog svježeg kapitala-izvršene dokapitalizacije kod osam banaka, te ostvarene dobiti u 2008. godini, ublažilo je uticaj statusne promjene Investicijske banke F BiH i prestanka uključivanja podataka ove banke u pokazatelje za bankarski sistem (nakon 01. 07.2008. godine). Neto efekat navedenih promjena na nivou

sistema je rast ukupnog kapitala za 9% ili 129 miliona KM i sa 31. 12. 2008. godine iznosio je 1,64 milijarde KM, s učešćem od 10,9%.

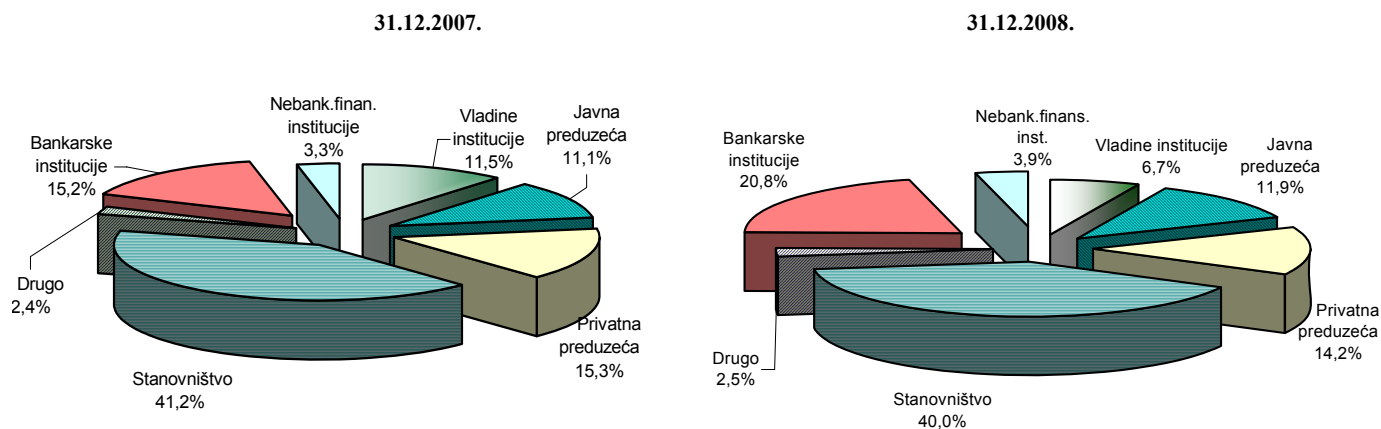
Banke su sa 31. 12. 2008. godine imale najveće obaveze prema sljedećim kreditorima (osam od ukupno 50), na koje se odnosi 71% ukupnih kreditnih obaveza: Raiffeisen Zentralbank Osterreich A.G. (RZB), Central Eastern European Finance Agency (CEEFA), European Investment Bank (EIB), Steirmarkische Sparkasse, ComercBank AG Frankfurt, European fund for Southeast Europe (EFSE), Bank Polska OPIEKI i Council of Europe Development Bank.

Prema dostavljenim podacima banaka, od ukupnog iznosa depozita sa 31. 12. 2008. godine samo 5% se odnosi na depozite prikupljene u organizacionim dijelovima banaka iz Federacije BiH u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu.

- u 000 KM-

SEKTORI	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	1.033.902	12,3	1.171.095	11,5	701.520	6,7	113	60
Javna preduzeća	996.110	11,9	1.126.838	11,1	1.245.793	11,9	113	111
Privatna preduzeća i druš.	1.342.538	16,0	1.554.693	15,3	1.490.130	14,2	116	96
Bankarske institucije	1.136.450	13,6	1.548.619	15,2	2.172.860	20,8	136	140
Nebankarske finans.instit.	260156	3,1	334.575	3,3	403.295	3,9	129	121
Građani	3.403.443	40,6	4.202.161	41,2	4.181.882	40,0	123	100
Ostalo	206.723	2,5	252.996	2,4	266.361	2,5	122	105
UKUPNO	8.379.322	100,0	10.190.977	100,0	10.461.841	100,0	122	103

Grafik 21 : Sektorska struktura depozita

Pod uticajem globalne ekonomske i finansijske krize na BiH, odnosno F BiH, u četvrtom kvartalu 2008. godine depoziti većine sektora (izuzetak su bankarske institucije i nebankarske finansijske institucije) imali su negativne stope rasta, odnosno pad između 18%, koliko su smanjeni depoziti vladinih institucija, i 5% kod većine ostalih sektora. Iako je na godišnjem nivou u 2008. godini ostvareno povećanje depozita od 3% ili 271 milion KM, značajan pad od 40% ili 470 miliona KM imali su depoziti vladinih institucija, a trend smanjenja započeo je u posljednjem kvartalu 2008.godine. To je uticalo na pad njihovog učešća u 2008. godini sa 11,5% na 6,7%. Znatno manji pad (4%) imali su depoziti privatnih preduzeća, što se negativno odrazilo na učešće, tako da su sa 31. 12. 2008. godine isti iznosili 1,5 milijardi KM ili 14,2%.

¹⁸ Podaci iz popratnog obrasca BS-D koji banke dostavljaju kvartalno uz bilans stanja po shemi FBA.

S druge strane, depoziti sektora stanovništva ostali su prvi put, nakon niza godina rasta, na istom nivou kao na kraju 2007. godine. Iako su za devet mjeseci 2008. godine imali porast od 11%, u IV kvartalu došlo je do povlačenja štednih depozita i smanjenja za 11%. Na kraju 2008. godine s iznosom od 4,2 milijarde KM i učešćem od 40% u ukupnim depozitima, depoziti stanovništva i dalje su najveći izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH.

Depoziti dva vrlo značajna sektora (javna preduzeća i bankarske institucije) imali su porast za 11% ili 119 miliona KM, odnosno 40% ili 624 miliona KM. Visoki rast depozita bankarskih institucija iz prethodnog perioda nastavljen je i u 2008. godini i to intenzivnije u drugoj polovini, kada je porast iznosio 24% ili 423 miliona KM. Na kraju 2008. godine iznosili su 2,2 milijarde KM, što je 20,8% ukupnih depozita i po visini su drugi značajan depozitni izvor finansiranja banaka u Federaciji BiH. Treba istaći da se 97,5% ili 2,1 milijarda KM depozita bankarskih institucija odnosi na depozite banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Finansijska podrška grupacije prisutna je u 11 banaka u Federaciji BiH, s napomenom da je ipak koncentrisana u tri velike banke (82%), od čega se na samo jednu banku odnosi 48% ukupnih depozita primljenih od grupacije, a na preostale dvije banke 19% i 15%. Na ovaj način domaće banke imaju finansijsku podršku i osiguran priliv novih sredstava za finansiranje od strane grupe čije su članice, ali s druge strane, stvaraju se sve veće koncentracije u izvorima, što je u direktnoj vezi s rastom likvidnosnog rizika i ovisnosti od upravljanja ovim rizikom na nivou grupe kojoj banka pripada, te uticaj na profitabilnost jer su to najskuplji izvori. Ako se ovim sredstvima dodaju i kreditne obaveze i subordinisani dugovi (kredit i depoziti u dopunskom kapitalu), finansijska podrška banaka iz grupacije je veća i sa 31. 12. 2008. godine iznosi 3,44 milijarde KM ili 23% ukupne pasive bankarskog sektora, a ako se uključi i dionički kapital, učešće u pasivi iznosi 29%.

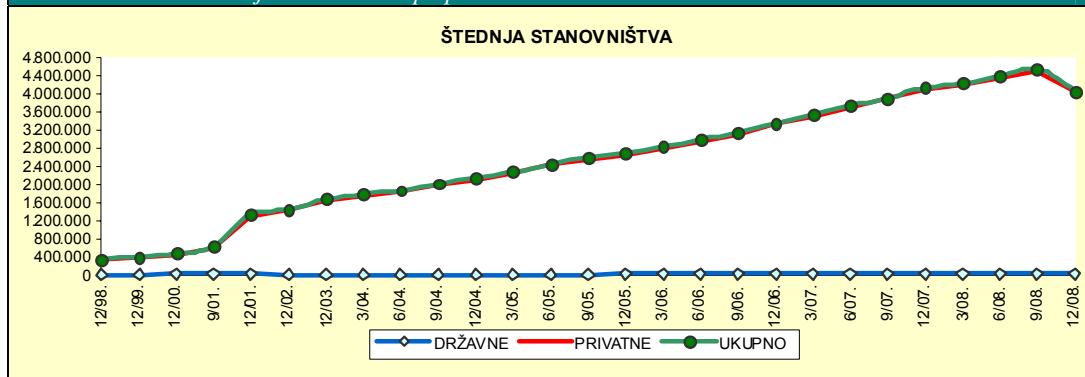
Posebno ohrabruje činjenica da u novonastalim promijenjenim i otežanim finansijskim i tržišnim uvjetima, kada su gotovo prestala funkcionirati međunarodna finansijska tržišta i pozajmljivanje među finansijskim institucijama zbog nepovjerenja i rastućeg likvidnosnog rizika, što je rezultat i posljedica globalne finansijske krize, domaće banke u Federaciji BiH u vlasništvu stranih bankarskih grupacija dobile su značajnu finansijsku podršku od grupacija kroz dugoročne i kratkoročne/revolving kreditne linije (povećanje u četvrtom kvartalu 277 miliona KM), depozite (u četvrtom kvartalu povećani za 208 miliona KM), nove stand by aranžmane i na kraju, kroz priliv novog svježeg kapitala, koji je samo u posljednja tri mjeseca 2008. godine iznosio 130 miliona KM, ojačana je kapitalna osnova i pojedinačnih banaka i ukupnog bankarskog sektora u Federaciji BiH.

Nakon dužeg perioda, u 2008. godini dolazi do promjene valutne strukture depozita u korist strane valute, odnosno depoziti u stranoj valuti (sa dominantnim učešćem EURO) u iznosu od 6,3 milijarde KM imali su učešće od 60% (na kraju 2007. godine 55%), dok su depoziti u domaćoj valuti u iznosu od 4,2 milijarde KM imali učešće od 40% (na kraju 2007. godine 45%).

Štedni depoziti, kao najznačajniji segment depozitnog i finansijskog potencijala banaka, nakon višegodišnjeg stabilnog i kontinuiranog rasta, uključujući i tri kvartala 2008. godine, u IV kvartalu smanjeni su za 11% ili 494 miliona KM. Poslije 30. 09. 2008. godine, odnosno početkom oktobra, pod uticajem širenja globalne finansijske i ekonomske krize, došlo je do pojačanog pritiska na banke u Federaciji BiH i povlačenja jednog dijela štednih depozita stanovništva. Značajniji odliv zabilježen je u oktobru, da bi se nakon toga stanje stabiliziralo, u novembru štednja je smanjena za 1,9%, dok je u decembru zabilježen porast od 3,7%. Štedni depoziti stanovništva su ukupno u 2008. godini imali pad od 2% ili 82 miliona KM i na kraju 2008. godine iznosili su četiri milijarde KM.

Tabela 17 : Nova štednja stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Državne	31.723	30.469	32.481	96	107
Privatne	3.308.413	4.086.820	4.003.184	124	98
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.035.665	123	98

Grafik 22 : Nova štednja stanovništva po periodima

U tri najveće banke nalazi se 72,6% štednje, dok 11 banaka ima pojedinačno učešće manje od 1%, što iznosi svega 5,5% ukupne štednje u sistemu.

Od ukupnog iznosa štednje 32% se odnosi na štedne depozite u domaćoj valuti, a 68% u stranoj valuti.

Tabela 18 : Ročna struktura štednih depozita stanovništva po periodima

BANKE	I Z N O S (u 000 KM)			INDEX	
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	3/2	4/3
1	3	3	4	5	6
Kratkoročni štedni depoziti	1.851.173	2.174.863	2.119.669	117	97
Dugoročni štedni depoziti	1.488.963	1.942.426	1.915.996	130	99
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.035.665	123	98

Pod uticajem jačeg odliva štednih depozita u četvrtom kvartalu 2008. godine, kada je jedan dio štednje povučen prije isteka oročenja, odnosno došlo je do raskida ugovora o oročavanju, i iako je kratkoročna štednja imala veći pad od dugoročne, ročna struktura štednih depozita na kraju 2008. godine neznatno je promijenjena u korist dugoročne, a ovaj trend nastavljen je i u prvom mjesecu 2009. godine.

Dugogodišnji kontinuirani rast i pozitivni trendovi u segmentu štednje u bankama u F BiH, rezultat su, s jedne strane jačanja sigurnosti i stabilnosti ukupnog bankarskog sistema za što je od ključnog značaja postojanje funkcionalne, efektivne i efikasne bankarske supervizije koju provodi FBA, a s druge strane, postojanje sistema osiguranja depozita, čiji je osnovni cilj povećanje stabilnosti bankarskog, odnosno finansijskog sektora i zaštita štediša. Imajući u vidu dešavanja u četvrtom kvartalu 2008. godine, u cilju očuvanja povjerenja građana u sigurnost i stabilnost bankarskog sistema u BiH, u decembru 2008. godine iznos osiguranog depozita povećan je na 20.000 KM. Međutim, imajući u vidu opće ekonomsko i finansijsko stanje u BiH i u Federaciji BiH, kao i sve jači negativni uticaj globalne krize na realni sektor i ekonomiju u našoj zemlji, dalji pad depozita koji se očekuje i koji je realan nije više pitanje nepovjerenja štediša u bankarski sistem i straha za sigurnost njihove štednje, nego egzistencijalnih problema i

trošenja akumulirane štednje zbog sve težih ekonomskih uvjeta s kojima su suočeni stanovnici u Federaciji BiH.

Ukupno 14 banaka iz Federacije BiH primljeno je u program osiguranja depozita, a prema dostavljenim podacima u ovim bankama je deponovano 97% ukupnih depozita i 98% ukupne štednje. Od preostalih banaka, četiri ne mogu aplicirati za prijem zbog neispunjavanja kriterijuma koje je propisala Agencija za osiguranje depozita: dvije državne zbog vlasničke strukture, jedna privatna banka s učešćem državnog kapitala preko 10%, te jedna privatna banka pod privremenom upravom, dok su dvije banke u proceduri za prijem u program osiguranja.

2.1. Kapital - snaga i adekvatnost

Kapital¹⁹ banaka u FBiH na dan 31. 12. 2008. godine iznosio je dvije milijarde KM.

-u 000 KM-

Tabela 19 : Regulatorni kapital						
O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	INDEKS		
				3/2	4/3	
1	2	3	4	5	6	
DRŽAVNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	169.829	145.802	44.852	86	31	
2.Odbitne stavke	5.034	2.018	1.991	40	99	
a) Osnovni kapital (1-2)	164.795	143.784	42.861	87	30	
b) Dopunski kapital	9.370	6.017	1.378	64	23	
c) Kapital (a + b)	174.165	149.801	44.239	86	30	
PRIVATNE BANKE						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.029.002	1.316.424	1.610.692	128	122	
2.Odbitne stavke	104.704	124.137	170.030	119	137	
a) Osnovni kapital (1-2)	924.298	1.192.287	1.440.662	129	121	
b) Dopunski kapital	374.448	531.057	574.370	142	108	
c) Kapital (a + b)	1.298.746	1.723.344	2.015.032	133	117	
UKUPNO						
1.Osnovni kapital prije umanjnja	1.198.831	1.462.226	1.655.544	122	113	
2.Odbitne stavke	109.738	126.155	172.021	115	136	
a) Osnovni kapital (1-2)	1.089.093	1.336.071	1.483.523	123	111	
b) Dopunski kapital	383.818	537.074	575.748	140	107	
c) Kapital (a + b)	1.472.911	1.873.145	2.059.271	127	110	

U 2008. godini kapital²⁰ je povećan za 10% ili 186 miliona KM u odnosu na 2007. godinu, od toga osnovni kapital za 11% ili 147 miliona KM, a dopunski za 7% ili 39 miliona KM, što je rezultiralo sljedećom strukturom regulatornog kapitala na kraju 2008. godine: osnovni kapital 72% i dopunski 28%.

Rast osnovnog kapitala je najvećim dijelom iz priliva novog, svježeg kapitala-dokapitalizacije u iznosu od 179 miliona KM kod osam banaka uz ostvarenje emisionog ažia od 41 milion KM. Istovremeno, u procesu statusne promjene pripajanja dvije banke dionički kapital je smanjen za 18 miliona KM za koliko je povećan emisioni ažio ishodne banke. Najveći uticaj na smanjenje dioničkog, odnosno osnovnog kapitala, imala je statusna promjena Investicijske banke F BiH, odnosno njena pretvorba u Razvojnu banku od 01. 07. 2008. godine, što je dovelo do smanjenja osnovnog kapitala za 105 miliona KM.

Na povećanje osnovnog kapitala značajan uticaj imalo je i povećanje rezervi i zadržane neraspoređene dobiti u iznosu od 118,1 milion KM. Nakon provođenja zakonske procedure donošenja i usvajanja odluka o raspodjeli revidirane dobiti od strane skupština, ostvarena dobit za 2007. godinu (18 banaka, dok su četiri banke ostvarile gubitak u iznosu od 8,2 miliona KM) u iznosu od 118,1 milion KM raspoređena je 71% u osnovni kapital (u rezerve ili zadržanu-

¹⁹ Regulatorni kapital definiran čl.8. i 9.Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka („Službene novine Federacije BiH”, broj 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07, 6/08).

²⁰ Izvor podataka je kvartalni Izvještaj o stanju kapitala banaka (Obrazac 1-Tabela A), propisan Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka.

neraspoređenu dobit). Šest banaka je donijelo odluku o isplati dividende u ukupnom iznosu od 33,3 miliona KM što je cca 29% ostvarene dobiti, s tim da su dvije banke izdvojile za dividendu još 8,4 miliona KM iz zadržane dobiti. Jedna banka je dio dobiti za 2008. godinu usmjerila u osnovni kapital (4 miliona KM), a drugi za isplatu dividende u istom iznosu.

Odbitne stavke (koje umanjuju osnovni kapital) su povećane za 46 miliona KM i to najviše iz osnova tekućeg gubitka koji iznosi 38 miliona KM.

Dopunski kapital je povećan za 39 miliona KM, s većim promjenama u strukturi: dobit iz 2007. godine u iznosu od 94 miliona KM je prenesena u osnovni kapital, a 11 banaka je tekuću revidiranu dobit u iznosu od 74,5 miliona KM uključilo u dopunski kapital, opće rezerve za kreditne gubitke su povećane za 33 miliona KM, subordinisani dugovi za 20 miliona KM, a obaveze trajnog karaktera za 6 miliona KM.

Navedene promjene nisu značajnije uticale na strukturu regulatornog kapitala, tako da je učešće osnovnog kapitala povećano samo za jedan procentni poen (sa 71% na 72%), a dopunskog smanjeno za istu promjenu.

Neto kapital je, kao i regulatorni, imao isti i apsolutni i relativni rast od 10% ili 186 miliona KM i sa 31. 12. 2008. godine iznosio je 2 milijarde KM.

Stopa kapitaliziranosti banaka izražena kao odnos kapitala i aktive na dan 31. 12. 2008. godine iznosila je 13,3%, što je bolje nego na kraju 2007. godine za 0,4 procentna poena.

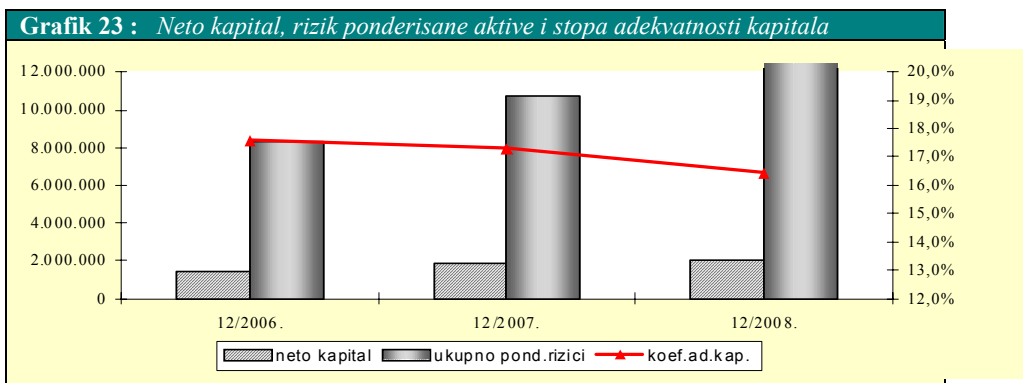
Jedan od najvažnijih pokazatelja snage i adekvatnosti kapitala²¹ banaka jeste koeficijent adekvatnosti kapitala, izračunat kao odnos neto kapitala i rizikom ponderisane aktive. Ovaj koeficijent je na nivou bankarskog sektora sa 31. 12. 2008. godine iznosio 16,4% što je za 0,9 procentna poena manje nego na kraju 2007. godine. Ovakav pad je i očekivan zbog sljedećeg: veće stope rasta rizične aktive (16%) nego neto kapitala (10%), zatim zbog jedne banke manje (Investicijske banke F BiH, koja je imala visoku stopu adekvatnosti kapitala).

FBA je, vršeći nadzor poslovanja i finansijskog stanja banaka u FBiH, u skladu sa zakonskim ovlastima, a u cilju jačanja sigurnosti i banaka pojedinačno i sistema u cjelini, nalagala bankama poduzimanje odgovarajućih aktivnosti na jačanju kapitalne osnove i obezbjeđenju kapitala adekvatnog visini i profilu postojeće i potencijalne izloženosti svim rizicima koji su imanentni bankarskom poslovanju.

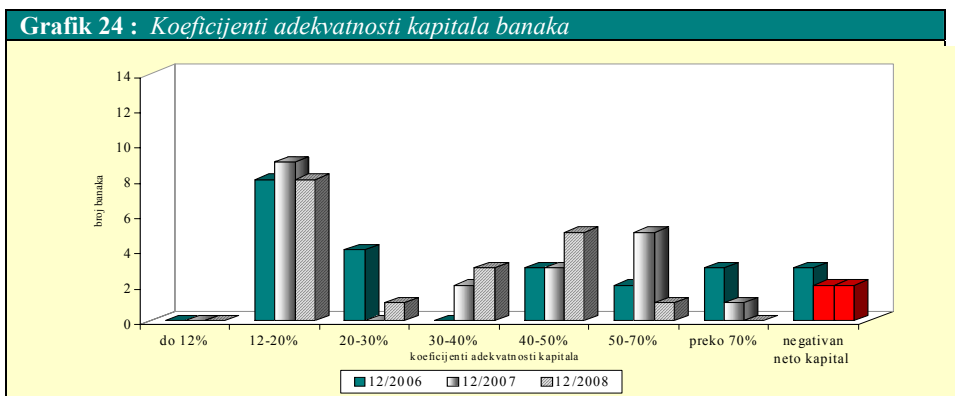
- 000 KM-

Tabela 20 : Neto kapital, ukupni ponderisani rizici i stopa adekvatnosti kapitala					
O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	INDEKS	
				3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. NETO KAPITAL	1.455.675	1.857.109	2.043.235	128	110
2. RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KRED. EKIVALENATA	8.282.086	10.740.880	12.303.578	130	115
3. POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)	-	-	130.975	-	-
4. UKUPNI PONDERISANI RIZICI (2+3)	8.282.086	10.740.880	12.434.553	130	116
5. STOPA NETO KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (1/4)	17,6%	17,3%	16,4%	98	95

²¹ Zakonom propisana minimalna stopa adekvatnosti kapitala iznosi 12%.

Sa 31. 12. 2008. godine počela je primjena Odluke o minimalnim standardima za upravljanje operativnim rizikom (OR) u bankama²². Iznos ponderisanog operativnog rizika (POR) banke su bile dužne da dodaju riziku ponderisane aktive i kreditnih ekvivalenata, odnosno da formiraju iznos minimalnog adekvatnog kapitala za zaštitu od nastanka gubitaka iz osnova OR (MAKOR) sa 31. 12. 2008. godine. Kapitalni zahtjev za pokriće operativnog rizika za banke u Federaciji BiH (MAKOR), obračunat prema propisanoj metodologiji, iznosio je 15,7 miliona KM, dok je POR iznosio 131 milion KM, što je dodatno neznatno umanjilo stopu neto kapitala, odnosno koeficijent adekvatnosti kapitala (samo za 0,2 procentna poena).

Od ukupno 20 banaka u FBiH na dan 31. 12. 2008. godine, 18 banaka imalo je koeficijent adekvatnosti kapitala veći od zakonom propisanog minimuma od 12%, a dvije banke, pod privremenom upravom, imale su koeficijent manji od 12%, odnosno negativan koeficijent adekvatnosti. Kod većine banaka (12) koeficijent je niži nego na kraju 2007. godine, kod sedam banaka adekvatnost kapitala je bolja nego na kraju 2007. godine, od toga je kod pet banaka rezultat izvršene dokapitalizacije u 2008. godini.

U nastavku se daje pregled koeficijenata adekvatnosti kapitala kod 18 banaka u odnosu na zakonski minimum od 12%:

- osam banaka ima stopu između 12,5% i 20%, a tri najveće od 13,3% do 14,8%,
- osam banaka ima stopu između 21% i 50%,
- dvije banke imaju stopu između 51% i 70%.

Kao i do sada, prioritetan zadatak većine banaka u sistemu je dalje jačanje kapitalne osnove, a u fokusu su velike banke u sistemu, što je nužno za jačanje stabilnosti i sigurnosti i banaka i

²² "Službene novine F BiH", broj 6/08.

ukupnog bankarskog sistema, posebno zbog promjena u poslovnom i operativnom okruženju u kojem banke u Federaciji posluju, zbog širenja svjetske finansijske krize i na područje naše zemlje i negativnih efekata koje ova kriza ima na bankarski sektor i ukupnu ekonomiju BiH. Prateći ekspanziju banaka i vršeci redovan nadzor ovog segmenta, FBA je prema bankama, zavisno od ocjene njihove adekvatnosti kapitala i rizičnog profila institucije, poduzimala različite korektivne i nadzorne mjere, kao što su: donošenje strategije za održavanje nivoa kapitala i plana koji će osigurati kvantitet i kvalitet (strukturu) kapitala u skladu s prirodom i složenosti bančinih sadašnjih i budućih poslovnih aktivnosti i preuzetom i potencijalnom riziku, zatim pojačan nadzor i intenzivnije praćenje banke, zahtjev za pribavljanje dodatnog kapitala u cilju jačanja kapitalne osnove, te otklanjanja nedozvoljenih koncentracija kreditnog rizika i u vezi s tim ograničavanje i smanjenje izloženosti kreditnom riziku vezano za određene vrste koncentracija, praćenje provođenja i realizacije usvojenih planova kapitala i to posebno pribavljanja dodatnog kapitala iz eksternih izvora, nadziranje poštivanja i postupanja po naloženim mjerama i sl.

2.1.3. Aktiva i kvalitet aktive

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka utvrđeni su kriteriji za procjenu izloženosti banaka kreditnom riziku ocjenom kvaliteta njihove aktive i adekvatnosti rezervi za kreditne i druge gubitke prema rizičnosti plasmana i sredstava stavki bilansa i vanbilansnih stavki.

Ukupna aktiva sa vanbilansnim stavkama (aktiva)²³ banaka u FBiH na dan 31. 12. 2008. godine iznosila je 18 milijardi KM i za 6% ili jednu milijardu KM je veća u odnosu na kraj 2007. godine.

Bruto aktiva²⁴ bilansa iznosila je 15,5 milijardi KM, što je za 6% ili jednu milijardu KM više nego na kraju 2007. godine. Vanbilansne rizične stavke iznosile su 2,6 milijardi KM i veće su za 5% ili 132 miliona KM.

-u 000 KM-

Tabela 21 : Aktiva, vanbilansne stavke i potencijalni kreditni gubici								
OPIS	IZNOS (u 000 KM)				INDEX			
	31.12.2006.	Strukt. %	31.12.2007.	Strukt. %	31.12.2008.	Strukt. %	4:2	6:4
1.	2	3	4	5	6	7	8	9
Kreditni	6.609.302	56,0	8.660.761	59,6	10.200.089	65,9	131	118
Kamate	36.210	0,3	53.512	0,4	59.564	0,4	148	111
Dospjela potraživanja	206.720	1,8	210.585	1,4	231.890	1,5	102	110
Potraživanja po plać. garancijama	4.132	0,0	3.638	0,0	2.353	0	88	65
Ostali plasmani	47.739	0,4	61.910	0,4	39.393	0,3	130	64
Ostala aktiva	4.893.407	41,5	5.552.875	38,2	4.940.201	31,9	113	89
UKUPNA AKTIVA	11.797.510	100,0	14.543.281	100,0	15.473.490	100,0	123	106
VANBILANS	1.826.980		2.453.214		2.582.093		134	105
AKTIVA S VANBILANSOM	13.624.490		16.996.495		18.055.583		125	106
RIZIČNA AKTIVA S VANBILANSOM	8.871.314		11.624.445		13.306.790		131	114
Opći kreditni rizik i Potencijalni kreditni gubici	343.737		409.833		461.883		119	113
Već formirane opće i posebne rezerve za kreditne gubitke	345.067		409.895		461.730		119	113

²³ Aktiva definisana članom 2. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka („Službene novine F BiH“, broj 3/03, 54/04, 68/05).

²⁴ Izvor podataka : Izvještaj o klasifikaciji aktive bilansa i vanbilansnih stavki banaka.

Nerizične stavke iznose 4,7 milijardi KM ili 26% ukupne aktive sa vanbilansom i za 12% su manje u odnosu na kraj 2007. godine, što je najvećim dijelom rezultat smanjenja novčanih sredstava. S druge strane, rizična aktiva s vanbilansom iznosi 13,3 milijarde KM i u 2008. godini povećana je za 14% ili 1,7 milijardi KM.

Kreditni plasmani²⁵ su u 2008. godini imali umjeren rast od 18% ili 1,56 milijardi KM i dostigli iznos od 10,4 milijarde KM i učešće u strukturi aktive od 69%. To je najniža stopa rasta u posljednjih šest godina, a u poređenju s prethodnom 2007. godinom, kreditni rast manji je za 12 procentnih poena ili 496 miliona KM. Prenošnje globalne ekonomske krize na područje BiH u četvrtom kvartalu 2008. godine imalo je uticaj i na ovaj poslovni segment banaka i njihovu ključnu djelatnost, odnosno kreditiranje. U prva tri kvartala kreditni plasmani imali su umjeren rast od 17% ili 1,5 milijardi KM, da bi u posljednjem kvartalu banke značajno smanjile i ograničile rast novih plasmana, tako da je povećanje iznosilo neznatnih 1% ili 59 miliona KM. Negativan uticaj krize na kreditni portfolio banaka u Federaciji BiH krajem 2008. godine vidi se i kroz povećanje dospjelih potraživanja. Dok je u prva tri kvartala 2008. godine zabilježen pad (smanjena su za 6%), u četvrtom kvartalu povećana su za 17%, a na godišnjem nivou ostvaren je rast od 10% i povećanje učešće u strukturi aktive sa 1,3% na 1,5%.

Tri najveće banke u F BiH povećale su kreditne plasmane za 969 miliona KM što je 62% ukupnog povećanja na nivou bankarskog sektora, tako da 31. 12. 2008. godine tri najveće banke s iznosom kredita od 7,1 milijardu KM imaju učešće od 68% u ukupnim kreditima na nivou sistema.

S aspekta sektora kojima su banke plasirale kredite, u 2008. godini zadržan je pozitivan trend iz 2007. godine i veće kreditiranje privatnih preduzeća nego stanovništva. Iako je u posljednjem kvartalu 2008. godine rast ukupnih kredita bio samo 1% ili 59 miliona KM, krediti privatnim preduzećima povećani su za 2% ili 116 miliona KM, a stanovništvu smanjeni za 1% ili 34 miliona KM. Godišnja stopa rasta kredita privatnim preduzećima iznosila je 22% ili 883 miliona KM, što je povećalo njihovo učešće sa 45% na 46,8%. Nešto niži rast od 15% ili 685 miliona KM imali su krediti plasirani stanovništvu, a njihovo učešće smanjeno je sa 50,3% na 49,3%. Prema dostavljenim podacima od banaka, sa stanjem 31. 12. 2008. godine, s aspekta strukture kredita stanovništvu po namjeni već duži period nema promjene, odnosno najveće učešće od cca 71% imaju krediti odobreni za finansiranje potrošnih dobara²⁶, na stambene kredite se odnosi 24%, a sa preostalih 5% kreditirani su mali zanati i mali biznis i poljoprivreda.

Od ostalih sektora, koji imaju ukupno učešće od 3,9%, dva su imala relativno visoke stope rasta kredita u 2008. godini, ali nominalno nije značajno: vladine institucije 136% ili 44 miliona KM i neprofitne organizacije 42% ili 12 miliona KM, te je isto neznatno uticalo na promjenu učešća ovih sektora u ukupnoj sektorskoj strukturi kredita.

Tri najveće banke u sistemu plasirale su stanovništvu 67% ukupnih kredita datih ovom sektoru, što je za sedam procentnih poena više u odnosu na kraj 2007. godine, a privatnim preduzećima 70%, što je za šest procentnih poena više u odnosu na kraj 2007. godine.

Trend i promjena učešća pojedinih sektora u ukupnoj strukturi kredita dati su u sljedećoj tabeli.

²⁵ Kratkoročni i dugor. krediti, dospjela potraživanja i potraživanja po plaćenim-pozvanim garancijama.

²⁶ Uključeno kartično poslovanje.

-u 000 KM-

Tabela 22 : <i>Sektorska struktura kredita</i>								
SEKTORI	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Vladine institucije	27.084	0,4	32.556	0,4	76.964	0,7	120	236
Javna preduzeća	192.394	2,8	211.465	2,4	175.424	1,7	110	83
Privatna preduzeća i društ.	3.029.964	44,4	3.998.141	45,0	4.881.525	46,8	132	122
Bankarske institucije	28.445	0,4	26.768	0,3	5.805	0,1	94	22
Nebankarske finansijske instit.	52.279	0,8	114.084	1,3	105.352	1,0	218	92
Gradani	3.471.829	50,9	4.461.965	50,3	5.146.919	49,3	129	115
Ostalo	18.159	0,3	30.005	0,3	42.343	0,4	165	141
UKUPNO	6.820.154	100,0	8.874.984	100,0	10.434.332	100,0	130	118

Valutna struktura kredita se već duži period bitnije ne mijenja: najveće učešće od 74% ili 7,8 milijardi KM imaju krediti odobreni s valutnom klauzulom, krediti u domaćoj valuti 24% ili 2,5 milijardi KM, a najmanje učešće od samo 2% ili 195 miliona KM imaju krediti u stranoj valuti.

Budući da su plasmani, odnosno krediti najrizičniji dio aktive banaka, njihov kvalitet predstavlja jednu od najznačajnijih determinanti stabilnosti i uspješnosti poslovanja. Ocjena kvaliteta aktive je ustvari ocjena izloženosti kreditnom riziku plasmana banke, odnosno identifikiranje potencijalnih kreditnih gubitaka koji se priznaju kao troškovi rezervi za kreditne gubitke.

Kvalitet aktive i vanbilansnih rizičnih stavki, opći kreditni rizik, potencijalni kreditni gubici po kategorijama klasifikacije²⁷ i vanbilansne stavke dati su u sljedećoj tabeli:

Tabela 23 : <i>Klasifikacija aktive, opći kreditni rizik (OKR), potencijalni kreditni gubici (PKG) i vanbilansne stavke (otpisana aktiva i suspendirana kamata)</i>											
Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u %)									INDEKS	
	31.12.2006.			31.12.2007.			31.12.2008.			5/2	8/5
	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG	Klasif. aktive	Učešće %	OKR PKG		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
A	7.513.553	84,7	150.390	9.876.208	85,0	197.719	11.536.962	86,7	230.793	131	117
B	1.073.906	12,1	79.451	1.478.711	12,7	105.446	1.446.504	10,9	103.385	138	98
C	147.718	1,7	36.574	143.658	1,2	35.717	165.309	1,2	40.558	97	115
D	135.980	1,5	77.181	122.003	1,1	67.086	154.168	1,2	83.300	90	126
E	157	0,0	141	3.865	0,0	3.865	3.847	0,0	3.847	2462	99
Rizična ak. (A-E)	8.871.314	100,0	343.737	11.624.445	100,0	409.833	13.306.790	100,0	461.883	131	114
Nerizična akt.²⁸	4.753.176			5.372.050			4.748.793			113	88
UKUPNO	13.624.490			16.996.495			18.055.583			125	106
VANBILANSNA EVIDENCIJA											
	409.108	89,7		430.069	90,1		427.279	89		105	99
Susp. Kamata	46.546	10,3		46.929	9,9		54.479	11		101	116
UKUPNO	455.654	100,0		476.998	100,0		481.758	100,0		105	101

²⁷ U skladu sa članom 22. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banke su dužne da formiraju i kontinuirano održavaju rezerve za OKR i PKG u sljedećim procentima po kategorijama : A 2%, B 5% do 15%, C 16% do 40%, D 41% do 60% i E 100%.

²⁸ Stavke aktive na koje se, u skladu s članom 22.stav 7. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka, ne obračunavaju rezerve za OKG od 2%.

Rizična aktiva sa vanbilansom (A-E) iznosi 13,3 milijarde KM i veća je za 14% ili 1,7 milijardi KM, a nerizična 4,7 milijardi KM i za 12% je manja u odnosu na kraj 2007. godine, što je rezultat smanjenja novčanih sredstava.

Ako se analizira kvalitet rizične aktive, može se zaključiti da je klasifikovana aktiva (B-E) u odnosu na kraj 2007. godine imala minimalan rast od 1% ili 22 miliona KM, zbog rasta podstandardne aktive (kategorija C) od 15% ili 22 miliona KM, sumnjive aktive (kategorija D) za 26% ili 32 miliona KM, dok su plasmani sa posebnom napomenom (B kategorija) smanjeni za 2% ili 32 miliona KM. Klasifikovana aktiva sa 31. 12. 2008. godine iznosila je 1,8 milijardi KM. Nekvalitetna aktiva (C-E) je povećana za 20% ili 54 miliona KM i iznosila je 323 miliona KM, s napomenom da je u istom periodu izvršen otpis aktive (isknjiženje u vanbilansnu evidenciju) u iznosu od 62 miliona KM. Indikatori kvaliteta aktive iskazani kao odnos, odnosno učešće pojedinih kategorija u rizičnoj aktivnosti su promijenjeni, što je rezultat navedenog. Koeficijent odnosa klasifikovane aktive i rizične aktive je, zbog bržeg rasta rizične aktive (14%) od klasifikovane (1%), poboljšani i u odnosu na kraj 2007. godine manji je za 1,7 procentnih poena i iznosi 13,3%.

Ako se analizira odnos i trend samo nekvalitetne aktive i rizične aktive, sa 31. 12. 2008. godine ovaj koeficijent je iznosio 2,4% i to je relativno nizak omjer, a u odnosu na kraj 2007. godine je veći za 0,1 procentni poen. Međutim, ako se uzme u obzir da učešće B kategorije u rizičnoj aktivnosti iznosi 11%, te sumnju da dio plasmana koji su iskazani u ovoj kategoriji imaju lošiji kvalitet i da trebaju biti kategorizirani kao nekvalitetna aktiva, odnosno još uvijek prisutna praksa nekih banaka da ne formiraju pravovremeno adekvatne rezerve za kreditne gubitke, što se potvrdilo u on-site kontrolama i rezultiralo nedostajućim rezervama za kreditne gubitke, može se zaključiti da kvalitet aktive i dalje ima trend pogoršanja. Zato je od ključnog značaja da banke što realnije procjenjuju kvalitet plasmana i formiraju adekvatne rezerve za kreditne gubitke, posebno zbog činjenice da se radi o relativno novim kreditima sa dugim rokovima dospijanja (posebno krediti dati stanovništvu), pa se stoga i problemi vezani za kvalitet aktive ne uočavaju pravovremeno, odnosno na određeni način su prikriveni upravo kroz najveći rast B kategorije.

Sektorska analiza podataka temelji se na pokazateljima kvaliteta kredita datih za dva najznačajnija sektora: pravnim licima i stanovništvu. Dva navedena pokazatelja za ove sektore se značajno razlikuju i ukazuju na postojanje veće izloženosti kreditnom riziku, a time i potencijalnim kreditnim gubicima kod kredita datim pravnim licima.

Tabela 24 : Klasifikacija kredita datih stanovništvu i pravnim licima

Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I UČEŠĆE (u%)												INDEKS 12/6
	31.12.2007.						31.12.2008.						
	Stanovni Učešće		Pravna Učešće		UKUPNO		Stanovni Učešće		Pravna Učešće		UKUPNO		
štkvo	%	lica	%	Iznos	Učešće	štkvo	%	lica	%	Iznos	Učešće		
1	2	3	4	5	6 (2+4)	7	8	9	10	11	12 (8+10)	13	14
A	4.176.207	93,60	3.273.549	74,18	7.449.756	83,94	4.825.655	93,76	4.125.626	78,03	8.951.281	85,79	120
B	199.186	4,46	970.657	22,00	1.169.843	13,18	203.799	3,96	971.260	18,37	1.175.059	11,26	100
C	56.100	1,26	82.244	1,86	138.344	1,56	71.580	1,39	84.803	1,60	156.383	1,50	113
D	30.454	0,68	86.569	1,96	117.023	1,32	45.885	0,89	105.724	2,00	151.609	1,45	129
E	18	0,00	0	0,00	18	0	0	0	0	0	0	0	0
UKUPNO	4.461.965	100,00	4.413.019	100,00	8.874.984	100,00	5.146.919	100,00	5.287.413	100,00	10.434.332	100,00	118
Klas. kred. B-E	285.758	6,40	1.139.470	25,82	1.425.228	16,06	321.264	6,24	1.161.787	21,97	1.483.051	14,21	104
Nekv. kred C-E	86.572	1,94	168.813	3,83	255.385	2,88	117.465	2,28	190.527	3,60	307.992	2,95	121
Struktura kred.	50,28		49,72		100,00		49,33		50,67		100,00		
Učešće po sektorima u klasifikovanim kreditima, nekvalitetnim kreditima i B kategoriji:													
Klasifikacija B-E	20,05		79,95		100,00		21,66		78,34		100,00		
Nekvalitetna C-E	33,90		66,10		100,00		38,14		61,86		100,00		
Kategorija B	17,03		82,97		100,00		17,34		82,66		100,00		

Sa 31. 12. 2008. godine od ukupnih kredita odobrenih pravnim licima u iznosu od 5,3 milijarde KM, 1,2 milijarde KM ili 22% je klasificirano u kategorije B do E (na kraju 2007. godine 1,1 milijarda ili 25,8%), dok je od ukupno odobrenih kredita stanovništvu u iznosu od 5,1 milijardu KM, u kategoriju B do E klasificirano 321 milion KM ili 6,24% (na kraju 2007. godine 286 miliona ili 6,4%).

Od kredita plasiranim pravnim licima kao nekvalitetni krediti klasificirano je 190 miliona KM ili 3,6 % od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (sa 31. 12. 2007. godine iznosili su 169 miliona KM ili 3,8%). Za sektor stanovništva nekvalitetni krediti iznose 117 miliona KM ili 2,3% od ukupnih kredita odobrenih ovom sektoru (31. 12. 2007. godine 87 miliona KM ili 2%).

Posmatrani indikatori kvaliteta kredita odobrenih pravnim licima su nešto bolji u odnosu na 2007. godinu, dok je kod stanovništva odnos klasifikovanih i ukupnih kredita neznatno bolji, dok je učešće nekvalitetnih kredita povećano. U cilju što realnije ocjene treba uzeti u obzir i iznos kredita koje su banke u posmatranom periodu isknižile u vanbilans, što se daje u narednoj tabeli.

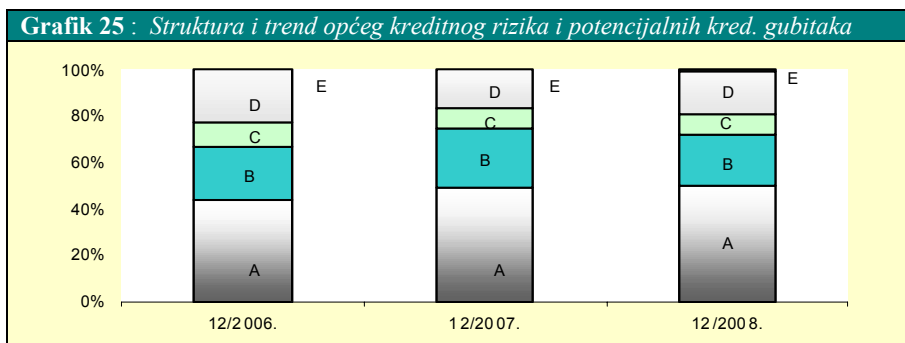
-000 KM-

Tabela 25 : Vanbilansna evidencija: otpisana aktiva i suspendovana kamata						
OPIS	STANOVNIŠTVO		PRAVNA LICA		UKUPNO	
	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata	Otpisana aktiva	Suspendovana kamata
1	2	3	4	5	6	7
Početno stanje 31.12.2007.	66.060	7.187	364.009	39.742	430.069	46.929
<i>Promjene u 2008.godini:</i>						
- novi otpis (u tekućoj godini)	46.109	6.037	15.729	33.900	61.838	39.937
- naplaćeno u tekućoj godini	16.247	4.279	37.408	13.405	53.655	17.684
- trajni otpis	229	85	10.744	14.618	10.973	14.703
Saldo 31.12.2008.godine	95.693	8.860	331.586	45.619	427.279	54.479

Saldo otpisane aktive 31. 12. 2008. godine iznosio je 427 miliona KM i za 1% je manji u odnosu na 2007. godinu, dok je saldo suspendovane kamate veći za 16% i iznosio je 54 miliona KM.

Nivo općeg kreditnog rizika i procjenjenih potencijalnih kreditnih gubitaka po kategorijama klasifikacije, utvrđenih u skladu sa kriterijima i metodologiji propisanoj u odlukama FBA, njihov trend i struktura na nivou bankarskog sektora dati su u sljedećoj tabeli i grafikonu.

Tabela 26 : Struktura i trend općeg kreditnog rizika i potencijalnih kreditnih gubitaka								
Kategorija klasifikacije	IZNOS (u 000 KM) I STRUKTURA (u%)						INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	4/2	6/4			
1	2	3	4	5	6	7	8	9
A	150.390	43,8	197.719	48,2	230.793	50	131	117
B	79.451	23,1	105.446	25,7	103.385	22,4	133	98
C	36.574	10,6	35.717	8,7	40.558	8,8	98	114
D	77.181	22,5	67.086	16,4	83.300	18,0	87	124
E	141	0,0	3.865	1,0	3.847	0,8	2.741	100
UKUPNO	343.737	100,0	409.833	100,0	461.883	100,0	119	113

Prema izvještajima, banke su formirale rezerve za kreditne gubitke u skladu s propisima i visinom procijenjenog kreditnog rizika.

Analizirajući nivo formiranih rezervi ukupno i po kategorijama klasifikacije, u odnosu na kraj 2007. godine, rezerve za opći kreditni rizik i potencijalne kreditne gubitke veće su za 13% i iznosile su 462 miliona KM, a relativni odnos od 3,5% rizične aktive sa vanbilansom ostao je isti kao na kraju 2007. godine. Sa 31. 12. 2008. godine banke su prosječno za B kategoriju imale izdvojene rezerve po stopi od 7,1%, za C kategoriju 24,5%, D kategoriju 54% i E 100%.

Analiza kvaliteta aktive, odnosno kreditnog portfolija pojedinačnih banaka, kao i on site kontrole u samim bankama, ukazuju da je kreditni rizik dominantni rizik kod najvećeg broja banaka, a zabrinjava činjenica da jedan broj banaka ima neadekvatne prakse upravljanja, odnosno ocjene, mjerenja, praćenja i kontrole kreditnog rizika i klasifikaciju aktive, što se u on site kontrolama utvrdilo kroz značajne iznose nedostajućih rezervi za kreditne gubitke, koje su banke formirale po nalogu FBA, ali time se problem suštinski ne rješava.

FBA je bankama, kod kojih je kontrolom ocijenjen slab kvalitet aktive, naložila korektivne mjere u smislu izrade operativnog programa koji mora sadržavati plan aktivnosti na poboljšanju postojećih praksi upravljanja kreditnim rizikom, odnosno kvaliteta aktive, smanjenje postojećih koncentracija, te rješavanje problema nekvalitetne aktive i sprječavanje njenog daljeg pogoršanja. Izvršavanje naloga FBA se kontinuirano nadzire kroz pojačan postkontrolni postupak na osnovu izvještaja i ostale dokumentacije dostavljene od strane banaka, kao i provjere istog ciljanim on site kontrolama.

Transakcije s povezanim licima

U svom poslovanju banke su izložene raznim vrstama rizika, od kojih poseban značaj ima rizik vezan za transakcije s licima povezanim sa bankom.

FBA je, u skladu sa Bazelskim standardima, uspostavila određene opreznosne principe i zahtjeve vezane za transakcije s licima povezanim s bankom, što je regulisano Odlukom o minimalnim standardima za poslovanje banaka s licima povezanim s bankom, u kojoj su propisani uslovi i način poslovanja banaka s povezanim licima. Na osnovu te Odluke i Zakona o bankama Nadzorni odbor banke, a na prijedlog direktora, dužan je da donese posebne politike banke za poslovanje s povezanim licima i da prati njihovu primjenu.

Odlukama FBA propisan je i poseban set izvještaja koji obuhvataju transakcije s jednim dijelom povezanih lica, i to kredite i potencijalne i preuzete vanbilansne obaveze (garancije, akreditivi, preuzete kreditne obaveze) kao najčešći i najrizičniji vid transakcija između banaka i povezanih

lica. Set propisanih izvještaja uključuje podatke o kreditima datim sljedećim kategorijama povezanih lica:

- dioničarima banke s više od 5% glasačkih prava,
- članovima Nadzornog odbora i uprave banke i
- subsidijskim licima i drugim preduzećima povezanim s bankom.

-000 KM-

Tabela 27: Transakcije s povezanim licima					
Opis	D A T I K R E D I T I ²⁹			INDEKS	
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
Dioničarima sa više od 5% glasačkih prava, subs.i drugim povezanim pred.	21.333	26.083	26.823	122	103
Članovima Nadzornog odbora i Odbora za reviziju	38	145	304	382	210
Upravi banke	1.962	2.355	2.315	120	98
UKUPNO	23.333	28.583	29.442	123	108
Potencijalne i preuzete vanbil.obaveze	1.072	1.936	10.304	180	532

Iako je u 2008. godini došlo do porasta obima transakcija s navedenim kategorijama povezanih lica koje su predmet izvještavanja, posebno potencijalnih i preuzetih obaveza, i to iz osnova izdatih garancija za „sestrinske“ leasing kompanije u BiH (dvije banke), može se zaključiti da se radi o malom iznosu kreditno-garancijskih poslova s povezanim licima i da je nivo rizika nizak. FBA posebnu pažnju (pri on site kontrolama) usmjerava na poslovanje banaka s povezanim licima, naročito ocjeni sistema identifikacije i monitoringa izloženosti riziku poslovanja s povezanim licima. Kontrolori FBA na licu mjesta daju naloge za otklanjanje uočenih propusta u određenim rokovima i pokreću prekršajne postupke, a sastavni dio tih aktivnosti je i praćenje i nadzor provođenja datih naloga u postkontrolnom postupku. To se pozitivno odrazilo na ovaj segment poslovanja, jer je u bankama značajno poboljšana kvaliteta upravljanja ovim rizikom.

2.2. Profitabilnost

Prema konačnim nerevidiranim podacima iz finansijskog izvještaja koji prikazuje uspješnost poslovanja banaka, odnosno iz bilansa uspjeha za 2008. godinu, banke u Federaciji BiH ostvarile su pozitivan finansijski rezultat-dobit u iznosu od 52,0 miliona KM, što je za značajnih 52,8% ili 58 miliona KM manje nego u 2007. godini (efekat pada dobiti samo jedne Banke iznosi 36,1 milion KM), te se može zaključiti da je u većini banaka u Federaciji došlo do pogoršanja ovog segmenta poslovanja. Treba napomenuti da je na smanjenje finansijskog rezultata uticalo i sljedeće: kapitalizirana dobit jedne banke (sa 29.02.2008.godine pripojena drugoj banci) za dva mjeseca 2008. godine u iznosu od 1,8 miliona KM (od 01. 03. 2008. godine na računima kapitala), isključenje Investicijske banke F BiH iz sistema komercijalnih banaka, koja je temeljem Zakona o Razvojnoj banci F BiH preregistrovana u Razvojnu banku F BiH (dobit ove Banke u 2007. godini iznosila je 2,8 miliona KM). Ako se isključi uticaj ove dvije banke realan pad ukupne dobiti bio bi 53,4 miliona KM ili 49,8%.

Positivan finansijski rezultat ostvaren je kod 16 banaka u ukupnom iznosu od 90,1 milion KM, što je za 23,7% ili 28 miliona KM manje nego u 2007. godini, dok su četiri banke iskazale gubitak u iznosu od 38,2 miliona KM, što je za 3,7 puta ili 30,0 miliona KM veći gubitak nego prethodne godine.

²⁹ Pored kredita, uključena i ostala potraživanja, deponovana sredstva i plasmani dioničarima (finansijskim institucijama) sa više od 5% glasačkih prava.

Detaljniji podaci dati su u sljedećoj tabeli.

-000 KM-

Tabela 28 : Ostvareni finansijski rezultat: dobit/gubitak						
Datum/Opis	Na nivou sistema		Državne banke		Privatne banke	
	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka	Iznos	Broj banaka
31.12.2006.						
Gubitak	-7.030	5	-2.603	3	-4.427	2
Dobit	95.287	18	3.134	2	92.153	16
Ukupno	88.257	23	531	5	87.726	18
31.12.2007.						
Gubitak	-8.156	4	-420	1	-7.736	3
Dobit	118.092	18	3.182	2	114.910	16
Ukupno	109.936	22	2.762	3	107.174	19
31.12.2008.						
Gubitak	-38.177	4	-	-	-38.177	4
Dobit	90.144	16	1.800	2	88.344	14
Ukupno	51.967	20	1.800	2	50.167	18

Kao i u ostalim segmentima i u ovom su prisutne koncentracije: od ukupno ostvarene dobiti (90,1 miliona KM) 64,7% ili 58,3 miliona KM se odnosi na dvije najveće banke u sistemu, čiji je udio aktive u bankarskom sektoru 50,4%, dok se u ukupnom gubitku (38,2 miliona KM) samo na jednu banku u stranom vlasništvu, koja se s učešćem aktive 16,1% u sistemu nalazi na trećem mjestu, odnosi 19,0 miliona KM. Iskazani gubitak kod ove banke rezultat je izuzetno visokih rashoda iz poslova trgovanja vrijednosnim papirima.

Finansijski rezultat državnih banaka nema značajniji uticaj na ukupnu profitabilnost bankarskog sektora, a za razliku od prethodnih godine, dvije državne banke završile su 2008. godinu s pozitivnim finasijskim rezultatom.

Na osnovu analitičkih podataka, kao i pokazatelja za ocjenu kvaliteta profitabilnosti (visina ostvarenog finansijskog rezultata-dobit/gubitak i koeficijenta koji se koriste za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti poslovanja, te drugih parametara vezanih za ocjenu poslovanja) ukupna profitabilnost sistema je značajno pogoršana u odnosu na prethodne godine. Generalno u sistemu, a posebno kod velikih banaka koje su nosioci profitabilnosti, ostvarena dobit je sporije rasla ili je manja kod većine banaka kao posljedica izuzetno visokog rasta, primarno, kamatnih i nekamatnih rashoda u odnosu na ukupne prihode, ali i nešto sporijeg rasta kamatnih prihoda, zbog pada kreditnih aktivnosti u četvrtom kvartalu 2008.godine. Međutim, nepovoljan finansijski rezultat najvećim dijelom je, kao što je navedeno, vezan za enormni gubitak iz poslova trgovanja vrijednosnim papirima kod jedne banke. Treba istaći da je ta banka u prethodne dvije godine imala izuzetno visoke prihode po istom osnovu. Nadalje, usporen rast ukupne, a time i kamatonosne aktive bankarskog sektora, naročito u četvrtom kvartalu 2008.godine, imao je značajan uticaj na usporen rast prihoda od kamata.

Na nivou sistema ostvaren je ukupan prihod u iznosu od 837 miliona KM, sa stopom rasta od 3% ili 25 miliona KM u odnosu na 2007. godinu. Ukupni nekamatni rashodi iznose 762 miliona KM, sa stopom rasta od 11% ili 77 miliona KM, što se negativno odrazilo na ukupan finasijski rezultat sektora.

Ukupni prihodi od kamata iznose 946 miliona KM i u odnosu na isti period prošle godine povećani su za 13% ili 112 miliona KM. U strukturi ukupnog prihoda njihovo učešće povećano je sa 103% na 113%. Pozitivan trend rezultat je bržeg rasta prihoda od kamata u odnosu na rast prosječne kamatonosne aktive, odnosno kontinuiranog rasta kreditnih plasmana (iako su u četvrtom kvartalu 2008.godine krediti imali minimalan rast od 1% ili 58 miliona KM) i njihovog relativno dobrog kvaliteta, trenda rasta kamatnih stopa, te primjene odredbi MRS-a 18.

Prihodi od kamata po kreditima porasli su za 22% (iako su realno pratili prosječan rast kreditnog portfolija od 25% zbog kapitaliziranog prihoda banke koja je imala statusnu promjenu pripajanja) i njihovo češće u ukupnom prihodu sa 82,1% u odnosu na prethodnu godinu povećano je na 97,5%. U okviru toga najveće učešće od 49,1% imaju kamatni prihodi od kreditnih plasmana stanovništvu, koji u ukupnom kreditnom portfoliju imaju učešće od 49,3%. Slijede prihodi od kamata na kredite date privatnim preduzećima sa učešćem u kamatnim приходима od 39,4% i učešćem u kreditnom portfoliju od 46,8%. Na osnovu ovoga se može zaključiti da je kreditni portfolio stanovništva još uvijek profitabilniji za banke i manje rizičan obzirom na niži nivo nekvalitetne aktive u strukturi kreditnih plasmana, ali i zbog znatno većih kamatnih stopa na kredite plasirane stanovništvu, koje su u 2008. godini u prosjeku bile veće za 30% do 50% nego na kredite preduzećima.

S druge strane, u odnosu na stopu rasta kamatnih prihoda, kamatni rashodi su imali brži rast, odnosno stopu od 32% ili 103 miliona KM i iznose 427 miliona KM. Takođe, njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 39,9% na 51% u odnosu na isti period prethodne godine. Kamatni rashodi su imali brži trend rasta kao rezultat kontinuiranog rasta kreditnih obaveza (najvećim dijelom inozaduženja) i oročenih depozita, te trenda rasta kamatnih stopa na depozite i uzete kredite.

Rast kamatnih rashoda po depozitima rezultat je bržeg rasta oročenih i kamatonosnih depozita (15%) nego ukupnih depozita (3%) u okviru kojih je, vezano za najnovija dešavanja na finansijskom tržištu, najveći pad zabilježen kod depozita po viđenju. Povećanje dugoročnih kreditnih zaduživanja banaka, najvećim dijelom kod stranih finansijskih institucija (banke „majke“ ili povezane banke iz grupacija i na finansijskim tržištima kod drugih kreditora), od 17%, zatim sredstava subordinisanog duga od 10%, kao i povećanje referentnih kamatnih stopa Euribor i Libor u toku 2008. godine doveli su do rasta kamatnih rashoda po osnovu uzetih kredita od 38%. Izvori stranih finansijskih institucija (depoziti, krediti, subordinisani dug) su najskuplji izvori za banke, jer u strukturi kamatonosnih izvora učestvuju sa cca 35% dok se na rashode po kamatama po istom osnovu odnosi cca 50% ukupnih kamatnih rashoda.

Zbog bržeg rasta kamatnih rashoda, neto kamatni prihod je porastao za svega 2% ili 8,1 milion KM, te je u strukturi ukupnog prihoda zadržano skoro isto učešće neto kamatnog prihoda od 62% ukupnog prihoda (u 2007. godini 62,9%), kao i operativnih prihoda od 38% (u 2007. godini 37,1%).

Operativni prihodi iznose 318 miliona KM i sa stopom od 6% rasli su brže od neto kamatnog prihoda, odnosno veći su za 17 miliona KM, a njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda (povećano sa 37,1% na 38%) nije bitnije izmijenjeno. U okviru operativnih prihoda nominalno i procentualno izraženiji rast od 18 miliona KM ili 10,6% ostvaren je po osnovu naknada. Međutim, enorman pad prihoda iz poslova trgovanja sa 14 miliona KM na tri miliona KM zbog velike promjene cijena na tržištu vrijednosnih papira imao je negativan uticaj na ostvareni nivo operativnih prihoda.

Ukupni nekamatni rashodi imali su brži rast (11%) od ukupnog prihoda (3%) i sa 31. 12. 2008. godine iznose 762 miliona KM i u odnosu na isti period prethodne godine veći su za 77 miliona KM. Istovremeno njihovo učešće u strukturi ukupnog prihoda povećano je sa 84,4% na 91,1%. Međutim, ako se uporedi njihov relativni i nominalni rast u 2007. godini u odnosu na 2006. godinu (17% ili 98,1 milion KM), zaključak je da su banke dobro upravljale nekamatnim rashodima, stopa rasta je čak manja za šest procentnih poena, a osnovni uzrok lošijeg finansijskog rezultata je smanjenje ukupnog prihoda, i to značajnog pada operativnih prihoda po poslovima trgovanja odnosno rasta operativnih troškova po istom osnovu, te neto kamatnog prihoda, iz naprijed navedenih razloga.

U okviru nekamatnih rashoda nominalno najviše su rasli ostali operativni troškovi koji iznose 147 miliona KM i povećani su za 41 milion KM ili 39%. U okviru ostalih operativnih troškova

iskazani su negativni efekti u trgovanju vrijednosnim papirima kod tri banke (prethodne godine banke su imale prihod iz poslova trgovanja) u iznosu od 24 miliona KM, što se značajno negativno odrazilo na dobit sistema u 2008. godini. Druga značajna stavka operativnih rashoda su head office troškovi kod banaka koje su u vlasništvu stranih bankarskih grupa, a odnose se na banku-majku i/ili članice iz grupe, koji iznose 28 miliona KM (u 2007. godini 29 miliona KM).

Troškovi poslovnog prostora i fiksne aktive iznose 151,3 miliona KM sa ostvarenom stopom rasta od 21% ili 26 miliona KM i učešćem u ukupnom prihodu od 18,1%. Troškovi plata i doprinosa sa ostvarenom stopom rasta od 11% ili 23 miliona KM iznosili su 243 miliona KM što je 29,1% ukupnog prihoda.

U posljednje dvije godine oscilacije u određenim periodima iskazane kroz ostvarene prihode ili rashode, nominalno i relativno, ukazuju na veliki uticaj tržišnog rizika iz ovog segmenta poslovanja na finansijski rezultat, kako banaka koje se bave ovim aktivnostima, tako i na ukupan bankarski sistem.

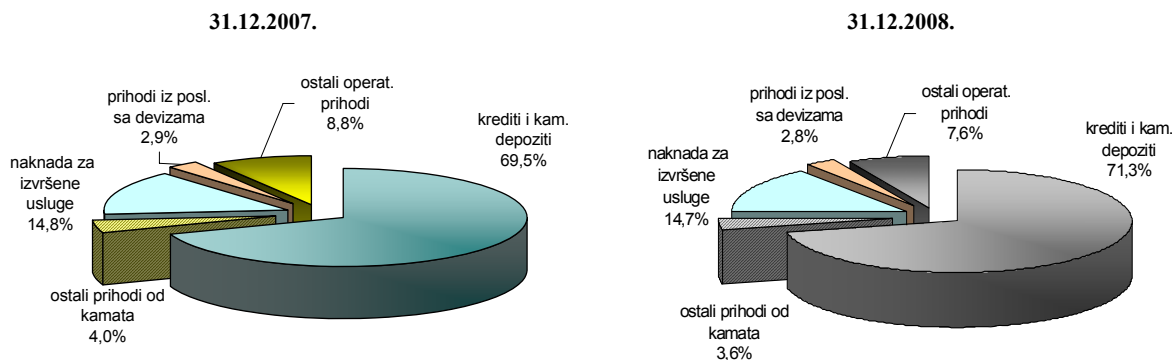
Positivan trend iskazan je kod troškova rezervi za kreditne gubitke koji su u odnosu na 2007. godinu smanjeni za 12% ili 21 milion KM, ako se to ocjenjuje s aspekta uticaja na zaradu. S druge strane, postoji zabrinutost da su neke banke, u funkciji ostvarivanja što boljeg godišnjeg finansijskog rezultata, neadekvatno procijenile kreditni rizik i formirale nedovoljne rezerve za kreditne gubitke, odnosno mogućnost postojanja skrivenih kreditnih gubitaka kod jednog broja banaka.

Trend i struktura ukupnih prihoda i rashoda daje se u sljedećim tabelama i grafikonima.

- u 000 KM-

Struktura ukupnih prihoda	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEKS	
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
I Prihodi od kamata i slični prihodi								
Kamatonosni rač. depozita kod depoz.inst.	66.234	7,2	121.966	10,8	84.585	6,7	184	69
Kreditni i poslovi lizinga	541.538	59,0	666.417	58,7	816.338	64,6	123	122
Ostali prihodi od kamata	22.402	2,4	46.141	4,0	45.254	3,6	206	98
UKUPNO	630.174	68,6	834.524	73,5	946.177	74,8	132	113
II Operativni prihodi								
Naknade za izvršene usluge	162.502	17,7	168.362	14,8	186.242	14,7	104	111
Prihodi iz posl. sa devizama	32.578	3,6	33.054	2,9	35.063	2,8	101	106
Ostali operativni prihodi	93.030	10,1	99.404	8,8	96.740	7,6	107	97
UKUPNO	288.110	31,4	300.820	26,5	318.045	25,2	104	106
UKUPNI PRIHODI (I + II)	918.284	100,0	1.135.344	100,0	1.264.222	100,0	124	111

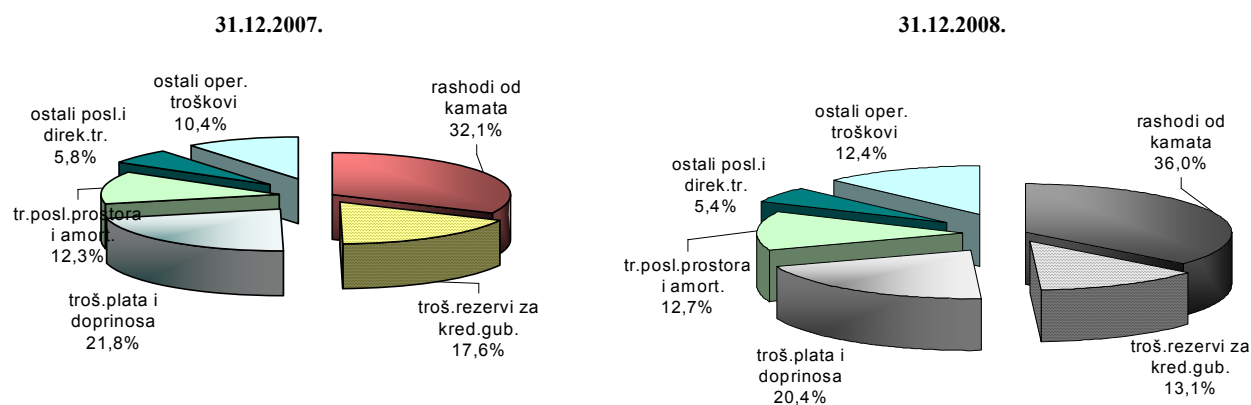
Grafik 26 : Struktura ukupnih prihoda

- u 000 KM-

Tabela 30 : Struktura ukupnih rashoda									
Struktura ukupnih rashoda	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEKS		
	Iznos	%	Iznos	%	Iznos	%	4/2	6/4	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
I Rashodi od kamata i slični rashodi									
Depoziti	173.231	21,1	225.465	22,3	291.575	24,6	130	129	
Obaveze po uzetim kredit. i ostalim pozajm.	53.987	6,6	83.192	8,3	112.074	9,4	154	135	
Ostali rashodi od kamata	7.412	0,9	15.139	1,5	23.664	2,0	204	156	
UKUPNO	234.630	28,6	323.796	32,1	427.313	36,0	138	132	
II Ukupni nekamatni rashodi									
Troškovi rezervi za opći kred. rizik	143.059	17,3	177.279	17,6	156.171	13,1	124	88	
Potencijalne kreditne gubitke									
Troškovi plata i doprinosa	185.907	22,7	219.730	21,8	243.080	20,4	118	111	
Troškovi posl.prostora i amortizacija	110.239	13,4	124.706	12,3	151.354	12,7	113	121	
Ostali poslovni i direktni troškovi	53.615	6,5	58.260	5,8	64.635	5,4	109	111	
Ostali operativni troškovi	94.451	11,5	105.410	10,4	146.841	12,4	112	139	
UKUPNO	587.271	71,4	685.385	67,9	762.081	64,0	117	111	
UKUPNI RASHODI (I + II)	821.901	100,0	1.009.181	100,0	1.189.394	100,0	122	118	

Grafik 27 : Struktura ukupnih rashoda

U sljedećim tabelama dati su najznačajniji koeficijenti za ocjenu profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti banaka.

- u %-

Tabela 31 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti po periodima			
KOEFICIJENTI	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
Dobit na prosječnu aktivu	0,86	0,85	0,36
Dobit na prosječni ukupni kapital	7,95	8,07	3,46
Dobit na prosječni dionički kapital	10,64	11,64	5,22
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,86	3,97	3,61
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	2,80	2,34	2,21
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	6,65	6,31	5,82
Poslovni i direktni rashodi ³⁰ /prosječna aktiva	1,91	1,83	1,54
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	3,80	3,50	3,76
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	5,71	5,33	5,30

³⁰ U rashode su uključeni troškovi rezervi za potencijalne kreditne gubitke.

-u %-

Tabela 32 : Koeficijenti profitabilnosti, produktivnosti i efikasnosti na dan 31.12.2008.

KOEFIČIJENTI	31.12. 2008.		
	DRŽAVNE BANKE	PRIVATNE BANKE	PROSJEK UFBiH
Dobit na prosječnu aktivu	0,91	0,35	0,36
Dobit na prosječni ukupni kapital	4,13	3,44	3,46
Dobit na prosječni dionički kapital	5,28	5,22	5,22
Neto prihod od kamata/ prosječna aktiva	3,05	3,62	3,61
Prihod od naknada/ prosječna aktiva	5,75	2,16	2,21
Ukupan prihod/ prosječna aktiva	8,80	5,78	5,82
Poslovni i direktni rashodi/prosječna aktiva	1,20	1,54	1,54
Operativni rashodi/ prosječna aktiva	6,62	3,72	3,76
Ukupni nekamatni rashodi/ prosječna aktiva	7,81	5,26	5,30

Analizom osnovnih parametara za ocjenu kvaliteta profitabilnosti, može se zaključiti da je profitabilnost ukupnog sistema lošija, ostvarena dobit je znatno manja što je rezultiralo padom ROAA (dobit na prosječnu aktivu) sa 0,85% na 0,36% i ROAE (dobit na prosječni dionički kapital) sa 11,64% na 5,22%. Takođe, produktivnosti banaka, mjerena odnosom ukupnog prihoda i prosječne aktive, nastavlja s trendom pada (sa 6,31% na 5,82%), s jedne strane zbog nešto bržeg rasta prosječne ukupne aktive od prosječne kamatonosne aktive, a s druge strane zbog usporenijeg rasta neto-kamatnog prihoda uzrokovanog rastom troškova izvora finansiranja (i depozitnih i kreditnih) i padom prihoda odnosno gubitkom po poslovima trgovanja vrijednosnim papirima.

Svi ključni finansijski pokazatelji profitabilnosti analizirani prema kriterijumu vlasništva u bankama, pokazuju da privatne banke posluju rentabilnije, produktivnije i efikasnije, što im osigurava konkurentnu prednost u odnosu na državne banke i ukazuje na nužnost završetka privatizacije preostalih državnih banaka.

Profitabilnost banaka će i dalje najviše zavisiti od kvaliteta aktive, odnosno izloženosti banke kreditnom riziku, posebno u vezi s rastom nekvalitetne aktive koja rezultira suspenzijom kamatnih prihoda. Sljedeći važan faktor je efikasno upravljanje i kontrola operativnih prihoda i troškova, a kod najvećih banaka, kako iskustvo pokazuje, posebno onih koji su vezani za poslove trgovanja vrijednosnim papirima. Takođe, dobit banaka, odnosno finansijski rezultat biće u velikoj mjeri pod utjecajem cjenovnog i kamatnog rizika, kako na strani izvora i kretanja cijena izvora finansiranja banaka, tako i mogućnosti ostvarivanja kamatne marže koja će biti dovoljna da pokrije sve nekamatne rashode i na kraju, osigura i zadovoljavajuću dobit na uloženi kapital za vlasnike banaka. Stoga je ključni faktor efikasnosti i profitabilnosti svake banke kvalitet menadžmenta i poslovna politika koju vodi jer se time najdirektnije utiče na njene performanse.

2.3. Ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope

U cilju veće transparentnosti i lakše usporedivosti uvjeta banaka za odobravanje kredita i primanje depozita i zaštite klijenata kroz uvođenje transparentnog prikaza troškova kredita odnosno prihoda depozita, a u skladu s međunarodnim standardima, kriterijima i praksama u drugim zemljama, FBA je od 01.07.2008. godine propisala jedinstven način obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope³¹ za sve banke sa sjedištem u Federaciji BiH i njihove

³¹ Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite ("Službene novine F BiH", br. 27/07).

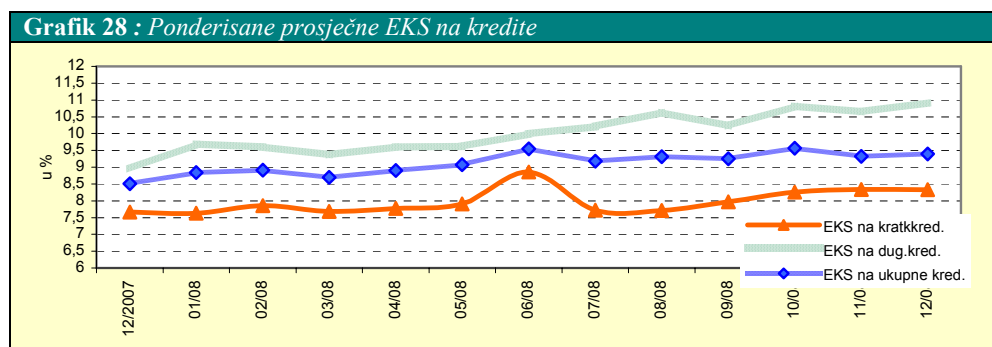
organizacione dijelove bez obzira na kojoj teritoriji posluju, kao i na organizacione dijelove banaka koji posluju u Federaciji BiH. Efektivna kamatna stopa predstavlja stvarnu relativnu cijenu kredita, odnosno prihoda na depozit, izraženu kao procenat na godišnjem nivou.

Efektivnom kamatnom stopom se smatra dekurzivna kamatna stopa koja se obračunava na godišnjem nivou, i to primjenom složenog kamatnog računa, na način da se diskontovana novčana primanja izjednačavaju sa diskontovanim novčanim izdacima odobrenih kredita, odnosno primljenih depozita.

Banke su obavezne mjesečno izvještavati FBA o poderisanim nominalnim i efektivnim kamatnim stopama na kredite i depozite odobrene odnosno primljene u izvještajnom mjesecu, u skladu s propisanom metodologijom³².

U sljedećoj tabeli daje se pregled ponderisanih nominalnih i efektivnih kamatnih stopa (dalje: NKS i EKS) na kredite na nivou bankarskog sistema i za dva najznačajnija sektora (privredu i stanovništvo) za decembar 2007. godine, te mart, juni, septembar i decembar 2008. godine:

O P I S	31.12.2007.		31.03.2008.		30.06.2008.		30.09.2008.		31.12.2008.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne kredite	7,34	7,67	7,14	7,68	7,51	8,86	7,61	7,97	7,82	8,33
1.1. Privredi	7,19	7,45	7,03	7,40	7,39	8,76	7,45	7,73	7,74	8,19
1.2. Stanovništvu	11,22	13,47	11,73	15,03	10,83	13,60	11,70	15,17	10,25	13,04
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne kredite	8,23	8,83	8,71	9,37	9,22	9,99	9,37	10,23	9,95	10,92
2.1. Privredi	7,49	7,85	8,16	8,56	8,16	8,60	8,34	8,82	8,33	8,92
2.2. Stanovništvu	8,93	9,75	9,15	10,00	9,91	10,88	10,11	11,20	11,16	12,54
3. Ukupno ponderisane kam. stope na kredite	7,86	8,51	8,10	8,70	8,56	9,55	8,61	9,25	8,69	9,39
3.1. Privredi	7,31	7,62	7,52	7,91	7,70	8,70	7,77	8,12	7,88	8,37
3.2. Stanovništvu	9,05	9,96	9,24	10,16	9,95	10,99	10,17	11,34	11,09	12,58

Kod analize trenda kamatnih stopa u 2008. godini relevantno je pratiti kretanje ponderisane EKS, a razlika u odnosu na ponderisanu NKS je isključivo rezultat naknada i provizija koji se plaćaju banci za odobreni kredit i koji ulaze u obračun cijene kredita. Zato EKS predstavlja stvarnu cijenu kredita.

U toku 2008. godine ponderisana EKS na kredite, uz neznatne oscilacije, imala je trend rasta i u odnosu na decembar 2007. godine kada je iznosila 8,51% povećana je na 9,39% u decembru 2008. godine, najvećim dijelom zbog povećanja EKS na dugoročne kredite.

³² Uputstvo za primjenu Odluke o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite i Uputstvo za izračunavanje ponderisane nominalne i efektivne kamatne stope.

Ponderisana EKS na kratkoročne kredite za decembar 2008. godine iznosila je 8,33% što je za 0,66 procentnih poena više u odnosu na isti mjesec 2007. godine.

Banke u Federaciji BiH u decembru 2008. godine plasirale su dugoročne kredite uz ponderisanu EKS od 10,92% (porast za 2,09 procentnih poena u odnosu na isti mjesec 2007. godine).

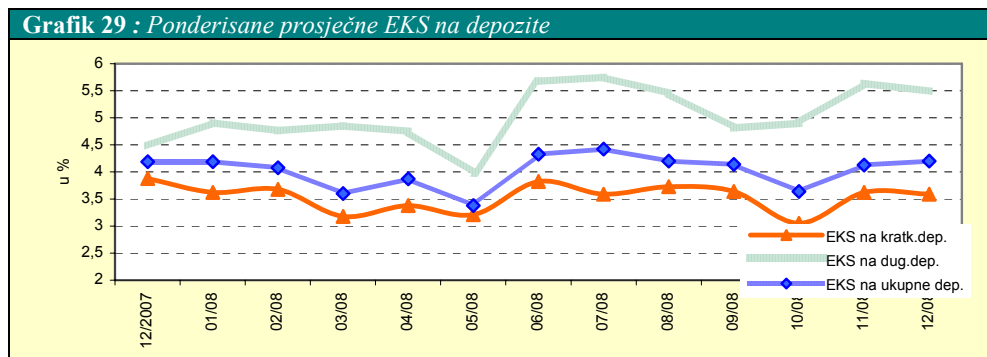
Ako se analiziraju kamatne stope na kredite plasirane u dva najvažnija sektora: privredi i stanovništvu³³, može se zaključiti da su kamatne stope na kredite odobrene privredi znatno niže, odnosno da su krediti za ovaj sektor jeftiniji, a s druge strane, znatno veći rast imale su ponderisane EKS na kredite plasirane stanovništvu (za uporedni period: decembar 2007. i 2008. godine ponderisana EKS povećana je sa 9,96% na 12,58%) nego privredi (povećana sa 7,62% na 8,37%).

Ponderisana EKS za dva navedena sektora na kratkoročne i dugoročne kredite je različitog smjera, odnosno za privredu niža je EKS na kratkoročne nego dugoročne kredite, dok je kod stanovništva obratno. Ipak, dok je ponderisana EKS na kratkoročne kredite privredi imala trend rasta u 2008. godini, ista je za stanovništvo neznatno smanjena, tako da su u decembru 2008. godine iznosile za privredu 8,19% i stanovništvo 13,04% (u decembru 2007. godine 7,45% i 13,47%). Kod dugoročnih kredita ponderisana EKS za privredu iznosila je 8,92% i stanovništvo 12,54% (u decembru 2007. godine 8,07% i 9,75%).

Ponderisane NKS i EKS po oročenim depozitima, izračunatim na osnovu mjesečnih izvještaja, za bankarski sektor prikazane su u sljedećoj tabeli:

Tabela 34 : Ponderisane prosječne NKS i EKS na depozite

O P I S	31.12.2007.		31.03.2008.		30.06.2008.		30.09.2008.		31.12.2008.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1. Ponderisane kam. stope na kratkoročne depozite	3,87	3,88	3,18	3,18	3,82	3,82	3,63	3,63	3,59	3,59
1.1. do tri mjeseca	3,85	3,85	3,16	3,16	3,94	3,94	3,48	3,48	3,48	3,49
1.2. do jedne godine	3,92	3,92	3,21	3,22	3,60	3,60	3,79	3,83	4,13	4,14
2. Ponderisane kam. stope na dugoročne depozite	4,48	4,48	4,83	4,85	5,67	5,67	4,78	4,81	5,48	5,49
2.1. do tri godine	4,65	4,66	4,67	4,69	5,49	5,49	4,64	4,67	5,41	5,42
2.2. preko tri godine	4,32	4,33	5,12	5,13	6,46	6,47	5,31	5,31	6,34	6,33
3. Ukupno ponderisane kam. stope na depozite	4,18	4,19	3,59	3,60	4,33	4,33	4,11	4,14	4,20	4,20

³³ Po metodologiji razvrstavanja u sektore, obrtnici se uključuju u sektor stanovništva.

Za razliku od kredita, kod kojih uticaj na stvarnu cijenu imaju troškovi povezani s odobravanjem i servisiranjem kredita (pod uslovom da su poznati kod odobravanja), kod depozita gotovo da nema razlike između nominalne i efektivne kamatne stope.

U odnosu na kraj 2007. godine ponderisane EKS na ukupne oročene depozite bilježe neznatan rast od 0,01 procentni poen (sa 4,19% na 4,20%). Ako se analizira kretanje kamatnih stopa na kratkoročne i dugoročne depozite, evidentan je rast kamatnih stopa na dugoročne depozite (EKS za decembar 2008. godine je povećana za 1,01 procentni poen u odnosu na isti mjesec 2007. godine), dok su kamatne stope na kratkoročne depozite bilježile pad (EKS za 0,29 procentnih poena, odnosno sa 3,88% na 3,59%).

Dok su kod kredita plasiranim privredi i stanovništvu prisutne znatne razlike u kamatnim stopama, ta razlika je neznatna kod kamata na depozite, s tim da je situacija obrnuta u odnosu na kredite. Naime, banke plaćaju privredi nešto veće kamatne stope na oročene depozite nego stanovništvu. Tako je u decembru 2008. godine ponderisana EKS na kratkoročne depozite privrede iznosila 3,59%, a stanovništva 2,83%, a za dugoročne 6,13% i 5,31%.

Ponderisane kamatne stope na kredite koji se odnose na ugovoreno prekoračenje po računima i na depozite po viđenju, izračunate su na osnovu mjesečnih izvještaja, daju se u sljedećoj tabeli:

Tabela 35 : Ponderisane prosječne NKS i EKS kredite-prekoračenja po računima i na depozite po viđenju										
O P I S	31.12.2007.		31.03.2008.		30.06.2008.		30.09.2008.		31.12.2008.	
	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS	NKS	EKS
1	3	4					7	8	9	10
1. Ponderisane kam. stope na kredite-prekoračenja po računima	8,89	9,01	8,49	8,62	8,59	8,58	8,42	8,57	8,62	8,81
3. Ponderisane kam. stope na depozite po viđenju	0,37	0,37	0,42	0,42	0,41	0,41	0,41	0,41	0,40	0,40

Na ove stavke aktive i pasive EKS je u pravilu jednaka nominalnoj kamatnoj stopi.

Ponderisana EKS na ukupne kredite po prekoračenjima računa za bankarski sektor u decembru 2008. godine iznosila je 8,81% (smanjenje za 0,2 procentna poena u odnosu na decembar 2007. godine), a na depozite po viđenju 0,4%, što predstavlja blagi rast u odnosu na prošlu godinu.

2.4. Likvidnost

Upravljanje rizikom likvidnosti je, uz kreditni rizik, jedno od najvažnijih i najsloženijih segmenata bankarskog poslovanja. Održavanje likvidnosti u tržišnoj ekonomiji je permanentna obaveza banke i osnovna pretpostavka za njenu održivost na finansijskom tržištu. Takođe, to je jedan od ključnih preduvjeta za uspostavljanje i očuvanje povjerenja u bankarski sistem u svakoj zemlji.

Odlukom o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti propisani su minimalni standardi koje je banka dužna da osigura i održava u procesu upravljanja ovim rizikom, odnosno minimalni standardi za kreiranje i provođenje politike likvidnosti koja osigurava sposobnost banke da potpuno i bez odlaganja izvršava svoje obaveze na dan dospijeca.

Navedeni propis predstavlja okvir za upravljanje rizikom likvidnosti i sadrži kvalitativne i kvantitativne odredbe i zahtjeve prema bankama. Propisani su limiti koje banke trebaju ispunjavati vezano za prosječni dekadni minimum i dnevni minimum novčanih sredstava u odnosu na kratkoročne izvore, kao i minimalni limiti ročne usklađenosti dospijeca instrumenata finansijske aktive i obaveza do 180 dana.

Rizik likvidnosti je u uskoj korelaciji s drugim rizicima i često se negativno efektira na uspješnost i profitabilnost banaka.

U strukturi izvora finansiranja banaka u Federaciji BiH na dan 31. 12. 2008. godine i dalje najveće učešće od 69,4% (na kraju 2007. godine 72,4%) imaju depoziti, zatim slijede uzeti krediti (uključujući subordinisane dugove³⁴) s učešćem od 16,2%, koji su sa dužim periodima ročnosti i predstavljaju kvalitetan izvor za dugoročne plasmane, a značajno su doprinijeli ročnom usklađivanju dospjeća stavki aktive i obaveza.

S druge strane, ročna struktura depozita je znatno nepovoljnija, iako je već duži period prisutan trend poboljšanja.

- u 000 KM-

Tabela 36 : Ročna struktura depozita								
DEPOZITI	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Štednja i dep. po viđenju	4.079.002	48,7	4.747.689	46,6	4.186.764	40,0	116	88
Do 3 mjeseca	293.735	3,5	430.784	4,2	460.100	4,4	147	107
Do 1 godine	742.994	8,9	1.045.768	10,3	979.516	9,4	141	94
1. Ukupno kratkoročni	5.115.731	61,1	6.224.241	61,1	5.626.380	53,8	122	90
Do 3 godine	2.212.076	26,4	2.722.927	26,7	3.018.766	28,9	123	111
Preko 3 godine	1.051.515	12,5	1.243.809	12,2	1.816.695	17,3	118	146
2. Ukupno dugoročni	3.263.591	38,9	3.966.736	38,9	4.835.461	46,2	122	122
UKUPNO (1 + 2)	8.379.322	100,0	10.190.977	100,0	10.461.841	100,0	122	103

Analizirajući ročnu strukturu depozita prema dvije osnovne grupe, u odnosu na 2007. godinu, evidentne su pozitivne promjene, odnosno smanjenje učešća kratkoročnih depozita za 7,3 procentna poena i za isto porast dugoročnih depozita, tako da je njihovo učešće na kraju 2008. godine iznosilo 53,8% i 46,2%.

Ukupni kratkoročni depoziti su u odnosu na 2007. godinu smanjeni za 598 miliona KM ili 10%, s napomenom da je u četvrtom kvartalu 2008. godine smanjenje iznosilo 634 miliona KM.

U kratkoročnim depozitima u odnosu na 2007. godinu nominalni pad od 561 milion KM ili 12% ostvaren je kod depozita po viđenju, najvećim dijelom u četvrtom kvartalu, koji ujedno imaju i najveće učešće od 40% u ukupnim depozitima. Depoziti do tri mjeseca porasli su za 29 miliona KM ili 7%, a depoziti do jedne godine smanjeni su za 66 miliona KM ili 6%. U ukupnim depozitima po viđenju najveće učešće i dalje imaju depoziti građana (39,6%), koji su u odnosu na 2007. godinu smanjeni za 87 miliona KM ili 5%, dok su posmatrano u odnosu na 30.09.2008. godine smanjeni za 164 miliona KM ili 9%.

Ukupni dugoročni depoziti su u 2008. godini povećani za 869 miliona KM ili 22%, a u četvrtom kvartalu ostvaren je minimalni rast od 84 miliona KM ili 2%.

Treba istaći da je kod dugoročnih depozita dominantno učešće dva sektora, i to: stanovništva od 40,6% i bankarskih institucija 35,8%. Trend povećanja učešća bankarskih institucija nastavljen je i u 2008. godini (sa 25,6% na 35,8%). U depozitima oročenim do tri godine najveće učešće od 51,8% imaju depoziti stanovništva (na kraju 2007. godine 62%), dok u periodu preko tri godine najveće učešće od 70% imaju depoziti bankarskih institucija (na kraju 2007. godine 64,4%).

³⁴ Subordinisani dugovi: uzeti krediti i obaveze trajnog karaktera.

U funkciji planiranja potrebnog nivoa likvidnih resursa, banke trebaju planirati izvore i strukturu adekvatnog likvidnog potencijala, i u vezi s tim planirati i kreditnu politiku. Ročnost plasmana, odnosno kreditnog portfolija je determinisana upravo ročnošću izvora. S obzirom da je ročna transformacija sredstava kod banaka inherentno povezana sa funkcionalnim karakteristikama bankarskog poslovanja, banke kontinuirano kontrolišu i drže ročne debalanse između izvora i plasmana u okviru propisanih minimalnih limita.

-u 000 KM-

Tabela 37 : Ročna struktura kredita

KREDITI	31.12.2006.		31.12.2007.		31.12.2008.		INDEX	
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	4/2	6/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Dospjela potraživanja i plaćene vanbil.obaveze	210.852	3,1	214.223	2,4	234.178	2,2	102	109
Kratkoročni krediti	1.360.381	19,9	1.719.297	19,4	2.337.206	22,4	126	136
Dugoročni krediti	5.248.921	77,0	6.941.464	78,2	7.862.948	75,4	132	113
UKUPNO KREDITI	6.820.154	100,0	8.874.984	100,0	10.434.332	100,0	130	118

U 2008. godini dugoročni krediti su povećani za 13% ili 921 milion KM (od toga se na kredite date stanovništvu odnosi 73% ili 674 miliona KM), a kratkoročni za 36% ili 618 miliona KM (na privatna preduzeća se odnosi 91% ili 563 miliona KM).

Sektorska analiza po ročnosti za dva najznačajnija sektora pokazuje da su krediti plasirani stanovništvu 92% dugoročni, a od ukupno odobrenih kredita privatnim preduzećima na dugoročne se odnosi 59%.

U strukturi aktive krediti, kao najznačajnija kategorija, imaju i dalje najveće učešće od 69,2%, uz stalni trend rasta, koji je za devet mjeseci 2008. godine iznosio relativno visokih 17% ili 1,5 milijardi KM, finansiranog iz depozitnih i kreditnih izvora, dok je zbog uticaja finansijske krize u četvrtom kvartalu taj rast iznosio svega 1%. Novčana sredstava smanjena su za 687 miliona KM ili 14%, a njihovo učešće sa 34,5% na 27,9%.

Banke su u 2008. godini redovno ispunjavale obavezu održavanja propisane obavezne rezerve kod Centralne banke BiH. Stopa obavezne rezerve je od 01. 01. 2008. godine povećana na 18% (od 01. 12. 2005. do 31. 12. 2007. godine iznosila je 15%), a od 11. 10. 2008. godine, u cilju obezbjeđenja dodatne likvidnosti banaka, smanjena je na 14%. Takođe, s istim ciljem, odlukom CB BiH izmijenjena je osnovica za obračun obavezne rezerve, tako da pozajmljena sredstva od nerezidenata po osnovu ugovora zaključenih poslije 01.11.2008.godine, ne ulaze u osnovicu za obračun. Obavezna rezerva kao značajni instrument monetarne politike, u BiH u uslovima funkcioniranja valutnog odbora i finansijski nerazvijenog tržišta, jedini je instrument monetarne politike putem kojeg se ostvaruje monetarna kontrola, u smislu zaustavljanja brzog rasta kredita ostvarenog u prethodnim godinama i smanjenja multiplikacije. S druge strane, primjena regulative o deviznom riziku i održavanje valutne usklađenosti s propisanim limitima, utiče takođe značajno na iznos koji banke drže na računu rezervi kod Centralne banke BiH u domaćoj valuti, čime se osigurava visoka likvidnost banaka pojedinačno i bankarskog sektora.

Za analizu likvidnosti koristi se više koeficijenata, a pregled najvažnijih je u sljedećoj tabeli.

- u % -

Tabela 38 : Koeficijenti likvidnosti			
Koeficijenti	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
1	2	3	4
Likvidna sredstva ³⁵ / ukupna aktiva	37,4	34,5	28,2
Likvidna sredstva / kratkoročne finans.obaveze	62,2	58,1	51,2
Kratkoročne finans.obaveze/ ukupne finans.obaveze	68,0	67,3	62,9
Kreditni / depoziti i uzeti krediti ³⁶	69,6	73,7	82,6
Kreditni / depoziti, uzeti krediti i subordinisani dugovi ³⁷	68,5	72,2	80,9

U 2008. godini nastavljen je trend laganog pada kvaliteta osnovnih pokazatelja likvidnosti, najviše zbog daljeg rasta kreditnih plasmana (18%) i usporenijeg rasta depozita (3%), a u usporedbi sa 2007. godinom skoro svi promatrani pokazatelji imali su negativnu promjenu između šest i devet procentnih poena. U četvrtom kvartalu 2008. godine, najvećim dijelom zbog smanjenja depozita (5%), došlo je do pogoršanja posljednja dva pokazatelja koji se ocjenjuju nedovoljnim. Iako ostaje konstatacija da je pozicija likvidnosti bankarskog sistema u Federaciji BiH i dalje dobra, sa zadovoljavajućim učešćem likvidnih sredstava u ukupnoj aktivi i pokrivenošću kratkoročnih obaveza likvidnim sredstvima, navedena kretanja u 2008. godini, posebno u posljednjem kvartalu, ukazuju na porast rizika likvidnosti, zbog prisutne finansijske krize u svijetu koja se negativno reflektira na bankarske sisteme pojedinih evropskih zemalja, a banke u BiH su u vlasništvu velikih evropskih bankarskih grupa, koje pružaju značajnu finansijsku podršku našim bankama, kroz depozitna i kreditna sredstva. Dodatnu zabrinutost izaziva činjenica da je uticaj krize sve veći na realni sektor, a negativne posljedice reflektiraju se na ukupno privredno i ekonomsko okruženje u kojem banke posluju u BiH.

Sve banke kontinuirano ispunjavaju i to znatno iznad propisanog minimuma, obavezu dekadnog prosjeka od 20% u odnosu na kratkoročne izvore sredstava, i dnevnog minimuma od 10% prema istoj osnovici, što se vidi iz sljedećeg pregleda.

- u 000 KM-

Tabela 39 : Pozicija likvidnosti- dekadni prosjek i dnevni minimum					
	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
1. Prosječno dnevno stanje novčanih sredstava	3.478.292	3.974.722	3.687.406	114	93
2. Najniže ukupno dnevno stanje novč.sredst.	3.201.670	3.686.972	3.310.173	115	90
3. Kratkoročni izvori sred.(osnovica za obračun)	5.135.086	6.094.193	5.821.848	119	96
4.Iznos obaveze :					
4.1. dekadni prosjek 20% od iznosa red.br. 3	1.027.017	1.218.839	1.164.370	119	96
4.2. dnevni minimum 10% od iznosa red.br.3	513.509	609.419	582.185	119	96
5.Ispunjenje obaveze : dekadni prosjek					
Višak = red.br.1 – red.br. 4.1.	2.451.275	2.755.883	2.523.036	112	92
6. Ispunjenje obaveze : dnevni minimum					
Višak = red.br.2 – red.br. 4.2.	2.688.161	3.077.553	2.727.988	114	89

³⁵ Likvidna sredstva u užem smislu: gotovina i depoziti i druga finansijska sredstva sa preostalim rokom dospijea manjim od tri mjeseca, isključujući međubankarske depozite.

³⁶ Iskustveni standardi su: manji od 70%-veoma solidan, 71%-75%-zadovoljavajući, 76%-80%-na granici zadovoljavajućeg, 81%-85%-nedovoljan, preko 85%-kritičan.

³⁷ Prethodni koeficijent je proširen, u izvore su uključeni i subordinisani dugovi, što je realniji pokazatelj.

Pored navedenog propisanog minimalnog standarda, vrlo važan aspekt praćenja i analize pozicije likvidnosti je ročna usklađenost preostalih dospjeća stavki finansijske aktive i obaveza prema vremenskoj skali, koja je propisanim minimalnim limitima kreirana na vremenski horizont od 180 dana³⁸.

- u 000 KM -

Tabela 40 : Ročna usklađenost finansijske aktive i obaveza do 180 dana					
Opis	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.	INDEX	
	Iznos	Iznos	Iznos	3/2	4/3
1	2	3	4	5	6
I. 1-30 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.111.643	5.678.451	5.132.568	111	90
2. iznos finansijskih obaveza	4.626.466	5.291.774	4.759.714	114	90
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	485.177	386.677	372.854	80	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,5%	107,3 %	107,8%		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	85,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	10,5%	7,3%	22,8 %		
II. 1-90 dana					
1. Iznos finansijske aktive	5.622.709	6.283.942	5.897.755	112	94
2. iznos finansijskih obaveza	5.107.109	5.957.300	5.438.078	117	91
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	515.600	326.642	459.677	63	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,1%	105,5%	108,5 %		
b) Propisani minimum %	100,0%	100,0%	80,0%		
Više (+) ili manje (-) = a - b	10,1%	5,5%	28,5 %		
III. 1-180 dana					
1. Iznos finansijske aktive	6.245.949	7.032.175	7.004.751	113	100
2. iznos finansijskih obaveza	5.662.698	6.861.962	6.474.248	121	94
3. Razlika (+ ili -) = 1-2	583.251	170.213	530.503	29	
<i>Obračun izvršenja propisane obaveze u %</i>					
a) Ostvareno %= red.br.1 / red.br.2	110,3%	102,5%	108,2 %		
b) Propisani minimum %	95,0%	95,0%	75,0 %		
Više (+) ili manje (-) = a - b	15,3%	7,5%	33,2 %		

Iz prezentiranih podataka se zaključuje da su se banke na dan 31. 12. 2008. godine pridržavale propisanih ograničenja, i ostvarile bolju ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza u odnosu na propisane limite. Međutim, iz analize strukture dospjeća pojedinačnih stavki, posebno obaveza po vremenskim periodima nakon 180 dana, na nivou bankarskog sistema za period 181-365 dana postoji neusklađenost dospjeća (obaveze su veće za 12% od stavki aktive), što nije zabrinjavajuće, ali banke moraju poduzeti pravovremene i adekvatne mjere i aktivnosti kako se ova neusklađenost ne bi prenijela na kraće vremenske periode, što je realna opasnost s obzirom na rast kreditnog rizika i očekivano pogoršanje stepena naplativosti dospjelih potraživanja u 2009. godini. Takođe, dodatna otežavajuća okolnost za likvidnost bankarskog sistema je da od ukupnih kreditnih obaveza (2,17 milijardi KM) u 2009. godini dospijeva 794 miliona KM ili 36% (u prvom kvartalu 75 miliona KM, u drugom kvartalu 364 miliona KM i u drugoj polovini godine 355 miliona KM).

³⁸ Odlukom o izmjenama i dopunama Odluke o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka („Službene novine F BiH“, br. 88/07) od 01.01.2008.godine propisani su novi procenti za ročnu usklađenost finansijske aktive i obaveza: najmanje 85 % izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospjeća do 30 dana mora biti angažirano u plasmane s rokom dospjeća do 30 dana, najmanje 80% izvora sredstava (ranije 100%) s rokom dospjeća do 90 dana u plasmane s rokom dospjeća do 90 dana, i najmanje 75% izvora sredstava (ranije 95%) s rokom dospjeća do 180 dana u plasmane s rokom dospjeća do 180 dana.

Na osnovu svih iznesenih pokazatelja može se ocijeniti da je likvidnost bankarskog sistema u F BiH na kraju 2008. godine bila na zadovoljavajućem nivou. Međutim, iako se kod većine banaka rizik likvidnosti ocjenjuje niskim ili srednjim, evidentno je da je trend rizika rastući. Kako je ovaj segment poslovanja i nivo izloženosti likvidnosnom riziku u korelaciji s kreditnim rizikom, a imajući u vidu i efekte širenja globalne finansijske krize na BiH i uticaj na bankarski sektor u F BiH, prvenstveno u kontekstu pojačanog pritiska na likvidnost banaka, s jedne strane kroz odliv depozita i smanjenje depozitne osnove, a s druge strane slabiji priliv i dotok likvidnih sredstava zbog očekivanog pada naplativosti kredita u 2009. godini, treba istaći da će u narednom periodu banke trebati još više pažnje posvetiti upravljanju rizikom likvidnosti, uspostavljanjem i provođenjem politika likvidnosti koje će osigurati izvršenje svih dospjelih obaveza banke na vrijeme, a na osnovu kontinuiranog planiranja budućih likvidnosnih potreba uzimajući u obzir promjene u operativnim, ekonomskim, regulativnim i ostalim uslovima poslovnog okruženja banaka. FBA će putem izvještaja i on site kontrola u bankama pratiti i nadzirati kako banke upravljaju ovim rizikom i da li postupaju u skladu s usvojenim politikama i programima.

2.5. Devizni rizik-devizna usklađenost aktive i pasive bilansa i vanbilansa

U svom poslovanju banke su izložene značajnim rizicima proizašlim iz mogućih gubitaka po bilansnim i vanbilansnim stavkama nastalim usljed promjene cijena na tržištu. Jedan od tih rizika je i devizni rizik (FX) koji nastaje kao rezultat promjena valutnih kurseva i/ili neusklađenosti nivoa aktive, pasive i vanbilansnih stavki u istoj valuti - individualna devizna pozicija ili svih valuta zajedno sa kojima banka posluje - ukupna devizna pozicija banke.

U cilju osiguranja primjene i provođenja opreznosnih principa kod obavljanja deviznih aktivnosti banaka, te smanjenja uticaja deviznog rizika na njihovu profitabilnost, likvidnost i kapital FBA je donijela Odluku o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka³⁹ kojom se regulišu minimalni standardi za donošenje i provođenje programa, politika i procedura za preuzimanje, praćenje, kontrolu i upravljanje deviznim rizikom, te propisana ograničenja za otvorenu individualnu i ukupnu deviznu poziciju (duga ili kratka), obračunata u odnosu na osnovni kapital banke.⁴⁰

Kako bi FBA pratila usklađenost banaka s propisanim ograničenjima i nivo izloženosti deviznom riziku, banke su dužne dnevno izvještavati FBA. Na osnovu kontrole, praćenja i analize dostavljenih izvještaja, može se zaključiti da se banke pridržavaju propisanih limita i da obavljaju svoje FX aktivnosti u okvirima istih.

S obzirom da Centralna banka BiH funkcioniše kao valutni odbor i gdje je EURO valuta sidro valutnog odbora, u praksi banke nisu izložene deviznom riziku kada je u pitanju najznačajnija valuta EURO.

Prema stanju na dan 31. 12. 2008. godine na nivou bankarskog sistema u valutnoj strukturi aktive banaka učešće stavki u stranim valutama iznosilo je 13,5% ili dvije milijarde KM (na kraju 2007. godine 15,6% ili 2,2 milijarde KM). S druge strane, valutna struktura pasive bitno je drugačija, jer je učešće obaveza u stranoj valuti znatno veće i iznosi 57,9% ili 8,7 milijardi KM (na kraju 2007. godine 53,9% ili 7,6 milijardi KM).

³⁹ “Službene novine F BiH”, br. 3/03, 31/03, 64/03, 54/04.

⁴⁰ Članom 8. Odluke o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banke propisana su ograničenja: za individualnu deviznu poziciju za EURO najviše do 30% osnovnog kapitala, a za ostale valute do 20%, i deviznu poziciju banke najviše do 30%.

U sljedećoj tabeli daje se struktura i trend finansijske aktive i obaveza i devizna pozicija za EURO kao najznačajniju valutu⁴¹ i ukupno.

-u milionima KM-

Tabela 41 : Devizna usklađenost finansijske aktive i obaveza (EURO i ukupno)

Opis	31.12.2007.				31.12.2008.				INDEX	
	EURO		UKUPNO		EURO		UKUPNO		EURO	UKUPNO
	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	Iznos	Učešće %	6/2	8/4
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
<i>I. Finansijska aktiva</i>										
1. Novčana sredstva	1.330	17,7	1.882	22,3	1.213	14,2	1.738	18,2	91	92
2. Krediti	157	2,1	205	2,4	149	1,8	185	1,9	95	90
3. Krediti s val. Klauzulom	5.910	78,9	6.233	73,8	7.075	83,0	7.505	78,7	120	120
4. Ostalo	98	1,3	130	1,5	83	1,0	110	1,2	85	85
Ukupno (1+2+3+4)	7.495	100,0	8.450	100,0	8.520	100,0	9.538	100,0	114	113
<i>II. Finansijske obaveze</i>										
1. Depoziti	4.632	65,8	5.518	69,0	5.333	65,5	6.292	68,7	115	114
2. Uzeti krediti	1.752	24,9	1.806	22,6	2.045	25,1	2.095	22,9	117	116
3. Dep. i kred. s val.klauz.	341	4,8	341	4,3	434	5,3	433	4,7	127	126
4. ostalo	315	4,5	325	4,1	332	4,1	339	3,7	105	105
Ukupno (1+2+3+4)	7.040	100,0	7.990	100,0	8.144	100,0	9.159	100,0	116	115
<i>III. Vanbilans</i>										
1. Aktiva	38		41		71		73			
2. Pasiva	429		431		350		358			
<i>IV. Pozicija</i>										
Duga (iznos)	64		70		96		94			
%	4,8%		5,2%		6,5%		6,4%			
Kratka										
%										
Dozvoljena	30%		30%		30%		30%			
Manja od dozvoljene	25,2%		24,8%		23,5%		23,6%			

Ako se analizira struktura stranih valuta, u finansijskoj aktivi⁴² dominantno je učešće EURO, s tim da je u 2008. godini neznatno smanjeno (sa 71,5% na 71,1%) uz smanjenje nominalnog iznosa sa 1,6 milijardi KM na 1,4 milijarde KM. Učešće EURO u obavezama je povećano sa 87,6% na 88,4%, odnosno nominalno sa 6,7 milijardi KM na 7,7 milijardi KM.

Međutim, u obračun izloženosti FX riziku ulazi i iznos indeksiranih stavki aktive (kredit) i obaveza⁴³, koji je posebno značajan u aktivi (78,7% ili 7,5 milijardi KM) i ima stalni trend rasta, što je dijelom rezultat rasta uzetih inokredita kao sve značajnijeg izvora u strukturi pasive banaka i depozitnih sredstava najvećim dijelom dobijenih od banaka iz grupacije (uglavnom dioničara). Na ostale devizne stavke aktive odnosi se 21,3% ili dvije milijarde KM sa strukturom: stavke u EURO 15,1% ili 1,4 milijarde KM i ostale valute 6,2% ili 0,6 milijardi KM (na kraju 2007. godine krediti ugovoreni sa valutnom klauzulom u iznosu od 6,2 milijarde KM su imali učešće od 73,8%, a ostale stavke u EURO 18,7% ili 1,6 milijardi KM). Od ukupnih neto kredita (10 milijardi KM) 74,7% je ugovoreno s valutnom klauzulom, uglavnom vezano za EURO (94,3%).

Na drugoj strani, struktura finansijskih obaveza uslovljava i determinira strukturu stavki finansijske aktive, za svaku valutu pojedinačno. U deviznim obavezama (9,2 milijarde KM)

⁴¹ Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija.

⁴² Izvor: Obrazac 5-Devizna pozicija: dio finansijske aktive (u stranim valutama denominirana u KM). Prema metodologiji, fin. aktiva se iskazuje po neto principu (umanjena za rezerve za kreditne gubitke).

⁴³ U cilju zaštite od promjena deviznog kursa banke ugovaraju određene stavke aktive (kredit) i obaveza s valutnom klauzulom (propisom je dozvoljena samo dvosmjerna valutna klauzula).

najveće učešće od 84,2% ili 7,7 milijardi KM imaju stavke u EURO (najviše depoziti), dok je učešće i iznos indeksiranih obaveza minimalan i iznosi 4,7% ili 0,4 milijarde KM (na kraju 2007. godine učešće obaveza u EURO bilo je 83,8% ili 6,7 milijardi KM, a indeksiranih obaveza 4,3% ili 0,3 milijarde KM).

Posmatrano po bankama i ukupno na nivou bankarskog sistema FBiH može se konstatovati da se izloženost banaka i sistema FX riziku u 2008. godini kretala u okviru propisanih ograničenja.

Sa 31. 12. 2008. godine dugu deviznu poziciju imalo je 13 banaka, a kratku sedam. Na nivou sistema iskazana je duga devizna pozicija od 6,4% osnovnog kapitala banaka, što je za 23,6% manje od dozvoljene. Individualna devizna pozicija za EURO iznosila je 6,5% pri čemu su stavke finansijske aktive bile veće od finansijskih obaveza (duga pozicija) i ista je za 23,5% manja od dozvoljene.

Iako u uslovima funkcioniranja valutnog odbora banke nisu izložene deviznom riziku za najznačajniju valutu EURO, dužne su da se pridržavaju propisanih ograničenja za svaku valutu, kao i za ukupnu deviznu poziciju, te da dnevno upravljaju ovim rizikom u skladu s usvojenim programima, politikama, procedurama i planovima.

IV ZAKLJUČCI I PREPORUKE

Nakon što je konsolidacija i stabilizacija bankarskog sektora Federacije BiH dostigla zavidan nivo, naredne aktivnosti treba da budu usmjerene na dalji napredak i razvoj sistema. To pretpostavlja neprekidan angažman svih dijelova sistema, zakonodavnih i izvršnih vlasti kako bi se obezbijedilo stvaranje povoljnijeg ukupnog ekonomskog ambijenta što bi podsticajno djelovalo na banke i povratno, na privredu.

Agencija za bankarstvo FBiH u narednom periodu će:

- poduzimati mjere i aktivnosti u okviru svojih nadležnosti za prevazilaženje i ublažavanje negativnih efekata globalne finansijske krize na bankarski sektor u FBiH;
- nastaviti, kao i do sada, na provođenju aktivnosti, iz njene nadležnosti, na objedinjavanju supervizije na državnom nivou;
- nastaviti kontinuiran nadzor banaka off-site i on-site kontrolama, sa težištem na ograničenim-ciljanim kontrolama dominantnih rizičnih segmenata bančinog poslovanja, s ciljem da supervizija bude efikasnija i u tom smislu:
 - nastaviti sistematsko praćenje aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma i unaprijeđivati saradnju sa drugim nadzornim i kontrolnim institucijama,
 - i dalje insistirati na kapitalnom jačanju banaka, posebno onih koje bilježe nadprosječan rast aktive,
 - kontinuirano nastaviti nadzirati banke u kojima je koncentrisan veliki iznos štednje i drugih depozita, a u cilju zaštite deponenata,
 - raditi, kao i do sada, na dogradnji podzakonske regulative, polazeći od Bazelskih principa i Evropskih direktiva kao dio priprema za priključivanje BiH Evropskoj uniji,
 - održati kontinuitet kontrole platnog prometa,
 - uspostavljati i širiti saradnju sa supervizorskim autoritetima u zemljama iz kojih su investitori prisutni u bankarskom sektoru FBiH, kao i s drugim zemljama u cilju što efikasnije supervizije,

- unapređivati saradnju s Udruženjem banaka BiH po svim segmentima bankarskog poslovanja, organizovanje savjetovanja i pružanje stručne pomoći u primjeni zakonske i podzakonske regulative za bankarstvo, itd;
- kontinuirano operativno usavršavanje informacionog sistema koji će omogućiti rano upozoravanje i preventivno djelovanje u otklanjanju slabosti u poslovanju banaka;
- nastaviti permanentnu edukaciju i stručno osposobljavanje kadrova;
- nastaviti proces zaključivanja preostalih privremenih uprava i ubrzati postupak likvidacija na osnovu zaključka Upravnog odbora.

Takođe je potrebno dalje angažovanje institucija i organa u Bosni i Hercegovini i Federaciji BiH na:

- realizaciji Programa mjera za ublažavanje posljedica globalne ekonomske krize i unapređenja poslovnog ambijenta, prihvaćenog od strane Ekonomsko socijalnog vijeća za teritoriju F BiH u decembru 2008. godine, te sukladno dokumentu Vlade F BiH;
- realizaciji zaključka Parlamenta Federacije BiH o uspostavljanju bankarske supervizije na nivou države;
- opredjeljenju o statusu državnih (federalnih) banaka;
- zaokruživanje i dogradnja regulative za finansijski sektor, koja se odnosi na djelovanje, status i poslovanje mikrokreditnih organizacija, preduzeća koja se bave lizingom, osiguravajućih društava, itd.;
- ubrzavanju provođenja ekonomskih reformi u realnom sektoru kako bi se dostigao nivo ostvaren u monetarnom i bankarskom sektoru;
- na osnovu dokumentovanih materijala stručno i profesionalno obrađenih u Udruženju banaka BiH, a putem Ministarstva finansija Federacije BiH, neophodno je ubrzano raditi na:
 - kontinuiranom dograđivanju zakonske regulative za bankarski sektor i finansijski sistem polazeći od Bazelskih principa i Evropskih bankarskih direktiva,
 - uspostavljanju posebnih sudskih odjela za privredu,
 - uspostavljanju efikasnijih postupaka izvršenja zaloga,
 - donošenju zakona o zaštiti povjerilaca i potpune odgovornosti dužnika,
 - donošenju zakona ili poboljšanju postojećih zakonskih propisa kojim se uređuje oblast sigurnosti i zaštite novca u banci i transportu.

Kao najbitniji dio sistema, banke bi trebale koncentrisati aktivnosti na:

- daljnje kapitalno jačanje srazmjerno rastu aktive i rizika, većoj profitabilnosti, solventnosti, dosljednijoj primjeni usvojenih politika i procedura u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorizma, i sigurnosti i zaštiti novca u banci i transportu, a u skladu sa zakonom i podzakonskim aktima;
- jačanje sistema interne kontrole i funkcije interne revizije koja će biti potpuno neovisna u radu;
- stalno unapređivati i saradivati s Udruženjem banaka BiH po pitanju stručnog osposobljavanja, izmjene svih zakonskih propisa koji su postali ograničavajući faktor u razvoju banaka, uvođenju novih proizvoda, naplati potraživanja i aktivno uključivanje u formiranje jedinstvenog registra neurednih dužnika-pravnih i fizičkih lica;
- redovno i ažurno dostavljanje podataka Centralnom registru kredita i Jedinstvenom Centralnom registru računa kod Centralne banke BiH.

Broj: U.O.-11-6/09
Sarajevo, 26.03.2009. godine

PRILOZI

PRILOG 1.....	Osnovni podaci o bankama u F BiH
PRILOG 2.....	Zakonski okviri za rad Agencije za bankarstvo F BiH i banaka u F BiH
PRILOG 3.....	Bilans stanja banaka po šemi FBA
PRILOG 4.....	Štednja stanovništva u bankama F BiH
PRILOG 5.....	Izveštaj o kretanju aktive bilansa i vanbilansnih rizičnih stavki
PRILOG 6.....	Bilans prihoda i rashoda banaka
PRILOG 7.....	Izveštaj o stanju i adekvatnosti kapitala
PRILOG 8.....	Podaci o zaposlenim u bankama F BiH

Banke u Federaciji Bosne i Hercegovine - 31.12.2008.godine

Br.	BANKA	Adresa	Telefon	Direktor	
1	ABS BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trampina 12/V1	033/280-300, fax:280-230	GERHARD MAIER privremeni direktor
2	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd - SARAJEVO	Sarajevo	Trg djece Sarajeva bb	033/275-100, fax:203-122	AMER BUKVIĆ
3	BOR BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Obala Kulina bana 18	033/663-500, fax:278-550	HAMID PRŠEŠ
4	FIMA BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Kolodvorska br. 5.	033/720-070, fax:720-100	EDIN MUFTIĆ
5	HERCEGOVAČKA BANKA dd MOSTAR	Mostar	Nadbiskupa Ćule bb.	036/332-901, fax:332-903	Privr.upravitelj - Nikola Fabijanić - 16.04.2007.
6	HYPO ALPE-ADRIA-BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kneza Branimira 2b	036/444-444, fax:444-235	PETAR JURČIĆ
7	INTESA SANPAOLO BANKA DD BiH	Sarajevo	Obala Kulina bana 9a	033/497-555, fax:497-589	ALMIR KRKALIĆ
8	INVESTICIONO-KOMERCIJALNA BANKA dd - ZENICA	Zenica	Trg B&H 1	032/448-400, fax:448-501	SUVAD IBRANOVIĆ
9	KOMERCIJALNO-INVESTICIONA BANKA DD V.KLADUŠA	V.Kladuša	Ibrahima Mržljaka 3.	037/771-253, fax:772-416	HASAN PORČIĆ
10	NLB TUZLANSKA BANKA dd - TUZLA	Tuzla	Maršala Tita 34	035/259-259, fax:250-596	ALMIR ŠAHINPAŠIĆ
11	POŠTANSKA BANKA BiH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Put zivota 2	033/564-000, fax: 564-050	ADNAN ZUKIĆ
12	PRIVREDNA BANKA SARAJEVO dd - SARAJEVO	Sarajevo	Alipašina 6	033/277-700, fax:664-175	AZRA ČOLIĆ
13	PROCREDIT BANK dd - SARAJEVO	Sarajevo	Emerika Bluma 8.	033/250-950, fax:250-971	PETER MÖLDERS
14	RAIFFEISEN BANK dd BiH - SARAJEVO	Sarajevo	Danijela Ozme 3	033/287-100, fax: 213-851	MICHAEL MÜLLER
15	RAZVOJNA BANKA FEDERACIJE BiH	Sarajevo	Igmanska 1	033/277-900, fax: 668-952	RAMIZ DŽAFEROVIĆ
16	TURKISH ZIRAAT BANK BOSNIA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dženetića Ćikma br. 2.	033/252-230, fax: 252-245	KENAN BOZKURT
17	UNA BANKA dd - BIHAĆ	Bihać	Bosanska 25	037/222-400, fax: 222-331	Privr.upravitelj - Stjepan Blagović - 01.05.2005.
18	UNICREDIT BANK dd - MOSTAR	Mostar	Kardinala Stepinca bb	036/312-112, fax:312-121	BERISLAV KUTLE
19	UNION BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	Dubrovačka 6	033/561-000, fax: 201-567	ESAD BEKTEŠEVIĆ
20	VAKUFСКА BANKA dd - SARAJEVO	Sarajevo	M. Tita 13.	033/666-288, fax: 663-399	AMIR RIZVANOVIĆ
21	VOLKSBANK BH dd - SARAJEVO	Sarajevo	Fra Andela Zvizdovića 1	033/295-601, fax:295-603	REINHOLD KOLLAND

PRAVNI OKVIR ZA RAD AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH, BANAKA, MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA I LEASING DRUŠTAVA U FEDERACIJI BIH

Zakoni F BiH

Osnovni zakoni kojima se regulira rad Agencije za bankarstvo FBiH, bankarsko, mikrokreditnog i leasing sektora

1. Zakon o Agenciji za bankarstvo Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, br. 9/96, 27/98, 20/00, 45/00, 58/02, 13/03, 19/03, 47/06, 59/06, 48/08)
2. Zakon o bankama (“Službene novine F BiH”, br. 39/98,32/00, 48/01, 27/02, 41/02, 58/02, 13/03, 19/03 i 28/03)
3. Zakon o mikrokreditnim organizacijama (“Službene novine FBiH”, broj: 59/06)
4. Zakon o leasingu („Službene novine Federacije BiH broj: 85/08)
5. Zakon o Razvojnoj banci Federacije BiH (“Službene novine FBiH”, broj: 37/08)
6. Uredba o kriterijima i načinu vođenja nadzora nad poslovanjem Razvojne banke FBiH, (“Službene novine F BiH”, broj: 57/08)

Ostali zakoni

1. Zakon o privrednim društvima (“Službene novine FBiH” br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02, 29/03 i 68/05, 91/07 i 84/08)
2. Zakon o preuzimanju dioničkih društava („Službene novine FBiH“, broj: 7/06)
3. Zakon o finansijskom poslovanju (“Službene novine F BiH”, br. 2/95, 14/97, 13/00 i 29/00)
4. Zakon o deviznom poslovanju (“Službene novine F BiH”, broj: 35/98)
5. Zakon o mjenici (“Službene novine F BiH”, br. 32/00, 28/03)
6. Zakon o čeku (“Službene novine F BiH”, broj: 32/00)
7. Zakon o obligacionim odnosima (“Službene list RBiH” br. 2/92, 13/93, Službene novine FBiH broj: 29/03)
8. Zakon o početnom bilansu stanja preduzeća i banaka (“Službene novine FBiH”, br. 12/98, 40/99, 47/06, 38/08)
9. Zakon o tržištu vrijednosnih papira (“Službene novine FBiH”, broj: 85/08)
10. Zakon o investicionim fondovima (“Službene novine FBiH”, broj: 85/08)
11. Zakon o tržištu vrijednosnih papira (“Službene novine FBiH”, broj: 85/08)
12. Zakon o registru vrijednosnih papira (“Službene novine F BiH”, br. 39/98 i 36/99),
13. Zakon o komisiji za vrijednosne papire (“Službene novine F BiH” br. 39/98 i 36/99)
14. Zakon o platnim transakcijama (“Službene novine F BiH”, br. 32/00, 28/03)
15. Zakon o prestanku važenja Zakona o unutrašnjem platnom prometu („Službene novine FBiH“, broj: 56/04)
16. Zakon o računovodstvu i reviziji u FBiH (“Službene novine F BiH”, broj: 32/05)
17. Zakon o utvrđivanju i načinu izmirenja unutarnjih obveza F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 66/04, 49/05, 35/06, 31/08)
18. Zakon o utvrđivanju i ostvarivanju potraživanja građana u postupku privatizacije

- (“Službene novine F BiH”, br. 27/97, 8/99, 45/00, 54/00, 7/01, 32/01, 27/02, 57/03, 44/04 i 79/07)
19. Zakon o dugu zaduživanju i jemstvu u F BiH („Službene novine FBiH“, broj: 86/07)
 20. Zakon o trezoru u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 19/03)
 21. Zakon o registraciji poslovnih subjekata u F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 27/05 i 68/05)
 22. Zakon o klasifikaciji djelatnosti u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 64/07)
 23. Zakon o deviznom poslovanju (“Službene novine F BiH”, broj: 35/98)
 24. Zakon o reviziji (“Službene novine F BiH”, broj: 32/05)
 25. Zakon o svojinsko-pravnim odnosima (“Službene novine F BiH”, br. 06/9 i 29/03)
 26. Zakon o zemljišnim knjigama F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 19/03 i 54/04)
 27. Zakon o porezu na dobit (“Službene novine F BiH”, broj: 97/07)
 28. Zakon o porezu na dohodak (“Službene novine F BiH”, broj: 10/08)
 29. Zakon o doprinosima (“Službene novine F BiH”, br. 35/98, 54/00, 16/01, 37/01, 1/02 i 17/06 i 14/08)
 30. Zakon o stranim ulaganjima (“Službene novine F BiH”, br. 61/01 i 50/03)
 31. Zakon o radu (“Službene novine F BiH”, br. 43/99, 32/00 i 29/03)
 32. Zakon o sukobu interesa u organima vlasti u F BiH (“Službene novine F BiH”, broj: 70/08)
 33. Zakon o prekršajima FBiH (“Službene novine F BiH”, broj: 31/06)
 34. Zakon o sudovima F BiH (“Službene novine F BiH”, br. 38/95 i 22/06)
 35. Zakon o vještacima (“Službene novine F BiH”, br. 49/05 i 38/08)
 36. Zakon o slobodi pristupa informacijama u FBiH („Službene novine FBiH“, broj: 32/01)
 37. Zakon o eksproprijaciji (“Službene novine FBiH”, broj: 70/07)
 38. Zakon o upravnim sporovima („Službene novine Federacije BiH“, broj: 9/05)
 39. Zakon o Vladi F BiH („Službene novine Federacije BiH“, br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06)
 40. Zakon o stečajnom postupku (“Sl. novine F BiH”, br. 29/03, 32/04, 42/06),
 41. Zakon o likvidacionom postupku (“Službene novine FBiH”, broj: 29/03),
 42. Zakon o izvršnom postupku (“Sl. novine F BiH”, br. 32/03 i 33/06, 39/06-isp.),
 41. Zakon o parničnom postupku (“Sl. novine FBiH”, br. 53/03, 73/05 i 19/06),
 42. Zakon o vanparničnom postupku („Sl. novine FBiH“, br. 2/98, 39/04, 73/05)
 43. Zakon o upravnom postupku (“Službene novine F BiH”, broj: 2/98 i 48/99)
 44. Uputstvo o otvaranju i zatvaranju računa za obavljanje platnih transakcija i vođenje evidencije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/00, 61/05)
 45. Pravilnik o uslovima i postupku iznošenja efektivnog stranog novca, vrijednosnih papira i vrijednosnica koje glase na stranasredstva plaćanja („Službene novine FBiH“, broj: 35/00)

Zakoni BiH

1. Zakon o sprječavanju pranja novca ("Službeni glasnik BiH", broj: 29/04)
2. Zakon o osiguranju depozita u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 20/02, 18/05 i 100/08)
3. Zakon o Centralnoj banci BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 1/97, 29/02, 8/03, 13/03, 14/03, 9/05, 76/06)
4. Zakon o konkurenciji („Službene novine FBiH“, br. 48/05 i 76/07)
5. Zakon o zaštiti potrošača u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj: 25/06)
6. Zakon o zaštiti osobnih podataka („Službeni glasnik BiH“, broj: 49/06)
7. Zakon o elektronskom potpisu („Službeni glasnik BiH“, broj: 91/06)
8. Zakon o klasifikaciji djelatnosti u BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 76/06 i 100/08)
9. Zakon o izmirenju obaveza po računima stare devizne štednje („Službeni glasnik BiH“, br. 28/06, 76/06 i 72/07)
10. Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obaveza Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 43/03 i 43/04)
11. Zakon o računovodstvu i reviziji Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 42/04)
12. Zakon o privremenoj zabrani raspolaganja državnom imovinom BiH ("Službeni glasnik BiH", broj: 32/07)
13. Zakon o nadzoru nad tržištem BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 45/04 i 44/07)
14. Zakon o centralnoj evidenciji i razmjeni podataka ("Službeni glasnik BiH", br. 16/02 i 32/07)
15. Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja ("Službeni glasnik BiH", br. 52/04 i 32/079)
16. Zakon o trezoru institucija BiH («Službeni glasnik BiH», broj 27/00)
17. Zakon o prekršajima ("Službeni glasnik BiH", broj: 41/07)
18. Okvirni zakon o zalozima ("Službeni glasnik BiH", br. 27/04 i 54/04)
19. Zakon o porezu na dodanu vrijednost ("Službeni glasnik BiH", br. 9/05 i 35/05 i 100/08)
20. Zakon o elektronskom pravnom i poslovnom prometu ("Službeni glasnik BiH", broj: 88/07)
21. Zakon o sukobu interesa u institucijama vlasti Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 16/02, 12/04 i 63/08)
22. Zakon o sudu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 29/00, 16/02, 24/02, 3/02, 37/03, 4/04 i 9/04, 32/07)
23. Zakon o visokom sudskom i tužilačkom vijeću ("Službeni glasnik BiH", br. 15/02, 26/02, 35/02, 42/03, 10/04 i 32/07)
24. Zakon o tužiteljstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 42/03, 9/04 i 35/04)
25. Krivični Zakon BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 37/03, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06 i 32/07)
26. Zakon o upravnim sporovima BiH ("Službeni glasnik BiH", br. 19/02, 83/08 i 88/07)
27. Zakon o kaznenom postupku Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 36/03, 26/04, 76/06, 32/07, 76/07, 15/08 i 58/08)
28. Zakon o upravnom postupku ("Službeni glasnik BiH", br. 29/02 i 12/04, 88/07)
29. Zakon o parničnom postupku pred Sudom Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", br. 36/04, 84/07);
30. Zakon o parničnom postupku („Službeni glasnik BiH“, broj: 53/03);
31. Zakon o postupku medijacije ("Službeni glasnik BiH", broj: 37/04);
32. Zakon o javnim nabavkama BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 49/04, 19/05, 52/05, 8/06, 24/06 i 70/06)
33. Pravilnik o podacima, informacijama, dokumentaciji, metodama identifikacije i minimumu drugih pokazatelja neophodnih za efikasno provođenje odredbi Zakona o sprječavanju pranja novca („Službeni glasnik BiH“, broj: 17/05)
34. Zaključak o autentičnom tumačenju zakona, drugih propisa i općih akata ("Službeni glasnik BiH", broj: 24/04)

ODLUKE AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BiH KOJIMA SE UREĐUJE RAD BANAKA

1. Odluka o superviziji banaka i postupcima Agencije za bankarstvo Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
2. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kapitalom banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 18/03, 53/06, 55/07, 81/07, 6/08),
3. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje kreditnim rizikom i klasifikaciju aktive banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 54/04, 68/05),
4. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje koncentracijom rizika banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 6/03 ispr., 18/03, 64/03, 1/06),
5. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje rizikom likvidnosti banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 12/04, 88/07, 6/08),
6. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje deviznim rizikom banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 31/03, 64/03, 54/04),
7. Odluka o minimalnim standardima aktivnosti banaka na sprječavanju pranja novca i finansiranju terorizma (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 18/04, 5/05, 13/05),
8. Odluka o izvaji o imovinskom stanju (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
9. Odluka o minimalnim standardima za poslovanje s osobama povezanim sa bankom (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
10. Odluka o minimalnim standardima za dokumentiranje kreditnih aktivnosti banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
11. Odluka o minimalnim standardima sustava interne kontrole u bankama (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
12. Odluka o minimalnim standardima interne i eksterne revizije u bankama (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
13. Odluka o uvjetima kada se banka smatra nesolventnom (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
14. Odluka o postupku za utvrđivanje potraživanja i raspodjele aktive i pasive prilikom likvidacije banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
15. Odluka o formi izvještaja koje banke dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 18/03, 52/03, 64/03 ispr., 6/04, 14/04, 54/04, 5/05, 43/07, 55/07, 81/07, 88/07, 6/08),
16. Odluka o izvještavanju o nesolidnim komitentima koji se smatraju specijalnim kreditnim rizikom (“Službene novine F BiH”, broj 3/03),
17. Odluka o minimumu obima oblika i sadržaja programa i izvještaja o ekonomsko-finansijskoj reviziji banaka (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 64/03),
18. Kriteriji za interno rangiranje banaka od strane Agencije za bankarstvo F BiH (“Službene novine F BiH”, broj 3/03, 6/03 ispr.),
19. Odluka o obračunu kamata i naknada za neaktivne račune (“Službene novine F BiH”, broj 7/03),
20. Odluka o visini i uslovima dodjele kredita uposlenicima banke (“Službene novine F BiH”, broj 7/03)
21. Uputstvo za licenciranje i druge saglasnosti Agencije za bankarstvo F BiH (“Službene novine F BiH”, broj 6/08 –Prečišćeni tekst),
22. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje tržišnim rizicima u bankama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 55/07, 81/07),
23. Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
24. Odluka o minimalnim standardima za upravljanje operativnim rizikom u bankama („Službene novine F BiH“, broj: 6/08)

ODLUKE AGENCIJE ZA BANKARSTVO FEDERACIJE BIH KOJIMA SE UREĐUJE RAD MIKROKREDITNIH ORGANIZACIJA

- 1 Odluka o uslovima i postupku za izdavanje dozvole za rad mikro kreditnoj fondaciji nastaloj promjenom oblika mikro kreditne organizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 2 Odluka o uslovima i postupku za izdavanje i oduzimanje dozvole za rad i drugih saglasnosti mikro kreditnim organizacijama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 3 Odluka o uslovima i postupku za izdavanje dozvole za rad i saglasnosti za sticanje vlasničkih udjela ulaganjem i prijenosom imovine mikro kreditne fondacije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 4 Odluka o nadzoru poslovanja mikro kreditnih organizacija („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 5 Odluka o obliku i sadržaju izvještaja koje mikro kreditne organizacije dostavljaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH i rokovima izvještavanja („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 6 Odluka o visini i načinu formiranja i održavanja rezervi za pokriće kreditnih gubitaka mikro kreditnih organizacija („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 7 Odluka o ostalim općim uslovima za poslovanje mikro kreditne organizacije („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 8 Odluka o naknadama koju mikro kreditne organizacije plaćaju Agenciji za bankarstvo Federacije BiH („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),
- 9 Odluka o jedinstvenom načinu obračuna i iskazivanja efektivne kamatne stope na kredite i depozite („Službene novine Federacije BiH“, broj: 27/07),

BILANS STANJA BANAKA U FBiH PO ŠEMI FBA

AKTIVNI PODBILANS

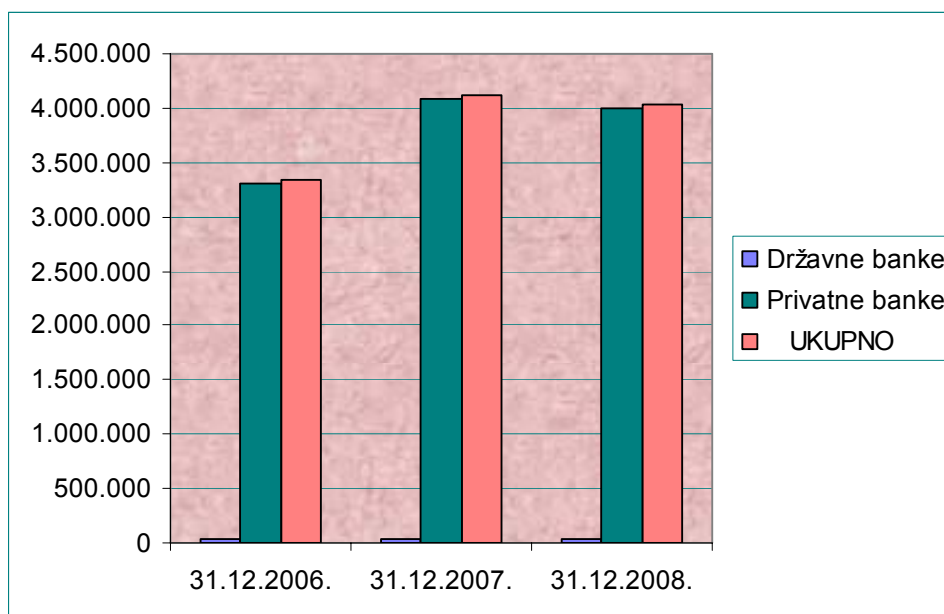
u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
A K T I V A				
1.	Novčana sredstva i računi depozita kod depozitnih institucija	4.286.202	4.894.973	4.207.559
1a	Gotov novac i nekamatonski računi depozita	1.514.758	349.241	417.601
1b	Kamatonski računi depozita	2.771.444	4.545.732	3.789.958
2.	Vrijednosni papiri za trgovanje	41.121	44.361	10.923
3.	Plasmani drugim bankama	105.390	69.314	90.415
4.	Kreditni, potraživanja po poslovima lizinga i dospjela potraživanja	6.820.154	8.874.984	10.434.332
4a	Kreditni	6.609.122	8.660.593	10.199.933
4b	Potraživanja po poslovima lizinga	180	168	221
4c	Dospjela potraživanja po kreditima i poslovima lizinga	210.852	214.223	234.178
5.	Vrijednosni papiri koji se drže do dospelja	4.801	4.204	7.630
6.	Poslovni prostor i ostala fiksna aktiva	314.012	363.270	442.739
7.	Ostale nekretnine	27.659	41.846	26.908
8.	Investicije u nekonsolidovana povezana preduzeća	27.679	34.390	40.732
9.	Ostala aktiva	170.492	215.938	212.252
10.	MINUS:Rezerve za potencijalne gubitke	299.155	347.358	401.449
10a	Rezerve na stavke pozicije 4. Aktive	288.433	334.139	385.042
10b	Rezerve na pozicije Aktive osim pozicije 4.	10.722	13.219	16.407
11.	UKUPNA AKTIVA	11.498.355	14.195.922	15.072.041
O B A V E Z E				
12.	Depoziti	8.379.322	10.190.977	10.461.841
12a	Kamatonski depoziti	7.529.517	9.368.121	9.586.215
12b	Nekamatonski depoziti	849.805	822.856	875.626
13.	Uzete pozajmice - dospjele obaveze	7.802	7.376	3.025
13a	Stanje dospjelih, a neisplaćenih obaveza	0	0	0
13b	Stanje neizmirenih - pozvanih za plaćanje vanbilansnih obaveza	7.802	7.376	3.025
14.	Uzete pozajmice od drugih banaka	2.890	3.289	3.089
15.	Obaveze prema vladi	0	0	0
16.	Obaveze po uzetim kreditima i ostalim pozajmicama	1.420.944	1.856.471	2.176.594
16a	sa preostalim rokom dospelja do jedne godine	196.381	357.425	793.837
16b	sa preostalim rokom dospelja preko jedne godine	1.224.563	1.499.046	1.382.757
17.	Subordinisani dugovi i subordinisane obveznice	145.079	242.791	267.737
18.	Ostale obaveze	315.733	384.976	520.973
19.	UKUPNE OBAVEZE	10.271.770	12.685.880	13.433.259
K A P I T A L				
20.	Trajne prioritetne dionice	30.180	26.224	26.136
21.	Obične dionice	858.610	1.018.997	1.091.879
22.	Emisiona ažia	71.130	94.739	152.892
22a	na trajne prioritetne dionice	8.332	8.332	8.420
22b	na obične dionice	62.798	86.407	144.472
23.	Neraspoređena dobit i rezerve kapitala	172.581	260.146	307.465
24.	Kursne razlike	0	0	0
25.	Ostali kapital	94.084	109.936	60.410
26.	UKUPNI KAPITAL (20. do 25.)	1.226.585	1.510.042	1.638.782
27.	UKUPNE OBAVEZE I KAPITAL (19 +26)	11.498.355	14.195.922	15.072.041
	PASIVNI I NEUTRALNI PODBILANS	641.164	606.788	626.468
	UKUPNA BILANSNA SUMA BANAKA	12.139.519	14.802.710	15.698.509

NOVA ŠTEDNJA STANOVNIŠTVA PO PERIODIMA

u 000 KM

	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
Državne banke	31.723	30.469	32.481
Privatne banke	3.308.413	4.086.820	4.003.184
UKUPNO	3.340.136	4.117.289	4.035.665

KLASIFIKACIJA AKTIVE I VANBILANSNIH RIZIČNIH STAVKI
na dan 31.12.2008. godine

- AKTIVNI BILANS -

u 000 KM

R. br.	STAVKE AKTIVE BILANSA I VANBILANSA	K L A S I F I K A C I J A					UKUPNO
		A	B	C	D	E	
1.	Kratkoročni krediti	1.995.242	337.824	3.038	1.102	0	2.337.206
2.	Dugoročni krediti	6.890.413	779.628	117.960	74.882	0	7.862.883
3.	Ostali plasmani	35.338	3.991	34	30	0	39.393
4.	Obračunata kamata	48.959	10.605	0	0	0	59.564
5.	Dospjela potraživanja	64.870	57.607	34.356	75.057	0	231.890
6.	Potraživanja po plaćenim garancijama	756		1.029	568	0	2.353
7.	Ostala aktiva	4.922.354	4.236	8.302	1.462	3.847	4.940.201
8.	STAVKE AKTIVE BILANSA UKUPNO:	13.957.932	1.193.891	164.719	153.101	3.847	15.473.490
	a) Plative garancije	350.152	48.148	272	932	0	399.504
9.	b) Činidbene garancije	512.189	109.704	6	73	0	621.972
10.	Nepokriveni akreditivi	39.240	15.977	0	0	0	55.217
11.	Neopozive kreditne obaveze	1.407.578	78.784	312	62	0	1.486.736
12.	Ostale potencijalne obaveze	18.664	0	0	0	0	18.664
13.	STAVKE VANBILANSA UKUPNO:	2.327.823	252.613	590	1.067	0	2.582.093
14.	UKUPNO STAVKE BILANSA I VANBILANSA (8 + 13)	16.285.755	1.446.504	165.309	154.168	3.847	18.055.583
15.	Opšti kred.rizik i Potencijalni kred.gubici (r.br.14 X % gubitaka)	230.793	103.385	40.558	83.300	3.847	461.883
16.	Već formirane Opšte rezerve (A) i Posebne rezerve (B,C,D,E)	230.639	103.386	40.558	83.300	3.847	461.730
17.	VIŠE (MANJE) formiranih rezervi (R.br.16. - R.br.15.) + ili -	-154	1	0	0	0	-153

BILANS USPJEHA

u 000 KM

ELEMENTI	OSTVARENO 31.12. 2007.		OSTVARENO 31.12.2008.		INDEX 4 : 2
	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	Iznos	učešće u ukupnom prihodu	
PRIHODI					
Prihod od kamata	834.524	103%	946.177	113%	113
Kamatni troškovi	323.796	40%	427.313	51%	132
Neto kamatni prihodi	510.728	63%	518.864	62%	102
Prihod od naknada i ostali operativni prihodi	300.820	37%	318.045	38%	106
UKUPNI PRIHOD	811.548	100%	836.909	100%	103
TROŠKOVI					
Rezerve za potencijalne gubitke	177.279	22%	156.171	19%	88
Troškovi plaća i doprinosa	219.730	27%	243.080	29%	111
Troškovi fiksne aktive i režije	124.706	15%	151.354	18%	121
Ostali troškovi	163.670	20%	211.476	25%	129
UKUPNI TROŠKOVI (bez kamata)	685.385	84%	762.081	91%	111
NETO PRIHOD PRIJE POREZA	126.163	16%	74.828	9%	59
Porez na prihod	16.227	2%	22.861	2%	141
NETO PRIHOD	109.936	14%	51.967	7%	47

UPOREDNI PREGLED O STANJU I ADEKVATNOSTI KAPITALA

AKTIVNI PODBILANS

u 000 KM

R.br.	O P I S	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
1	OSNOVNI KAPITAL BANKE			
1.a.	Dionički kapital, rezerve i dobit			
1.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -novčane uplate	873.390	1.029.756	1.102.636
1.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.nekumulat. dionice -uložene stvari i prava	12.550	12.550	12.550
1.3.	Iznos emisioh ažia ostvarenih pri uplati dionica	71.130	94.739	152.892
1.4.	Opšte zakonske rezerve (rezerve propisane zakonom)	61.228	65.945	84.319
1.5.	Ostale rezerve koje se ne odnose na procjenu kvaliteta aktive	86.990	128.882	166.200
1.6.	Zadržana – neraspodijeljena dobit iz prethodnih godina	93.543	130.354	136.947
1.a.	UKUPNO (od 1.1. do 1.6.)	1.198.831	1.462.226	1.655.544
1.b.	Odbitne stavke od 1.a.			
1.7.	Nepokriveni gubici prenešeni iz prethodnih godina	62.603	65.908	73.464
1.8.	Gubitak iz tekuće godine	7.030	8.156	38.177
1.9.	Knjigovodstvena vrijednost vlastitih (trezorskih) dionica u posjedu banke		2	81
1.10.	Iznos nematerijalne imovine	40.105	52.089	60.299
1.b.	UKUPNO (od 1.7. do 1.10.)	109.738	126.155	172.021
1.	IZNOS OSNOVNOG KAPITALA: (1.a.-1.b.)	1.089.093	1.336.071	1.483.523
2	DOPUNSKI KAPITAL BANKE			
2.1.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -novčane uplate	2.850	2.917	2.829
2.2.	Dionički kapital - obične i trajne priorit.kumulat. dionice -uložene stvari i prava	0	0	0
2.3.	Opšte rezerve za kreditne gubitke na kategoriju A – Dobra aktiva	150.200	197.782	230.639
2.4.	Iznos obračunate dobiti u tekućoj godini revidirane i potvrđene eksternom revizijom	85.689	93.945	74.543
2.5.	Iznos dobiti za koju je FBA izdala rješenje o privremenoj obustavi raspodjele	0	0	0
2.6.	Iznos subordinisanih dugova najviše 50% iznosa Osnovnog kapitala	139.251	191.575	211.360
2.7.	Hibridne konvertibilne stavke - najviše do 50% iznosa Osnovnog kapitala	0	0	0
2.8.	Iznos stavki-obaveza trajnog karaktera bez obaveze za vraćanje	5.828	50.855	56.377
2.	IZNOS DOPUNSKOG KAPITALA: (od 2.1. do 2.8.)	383.818	537.074	575.748
3	ODBITNE STAVKE OD KAPITALA BANKE			
3.1.	Dio uloženog dioničkog kapitala koji je po ocjeni FBA primljena, a precijenjena vrij.	0	0	0
3.2.	Ulozi u kapital drugih pravnih lica koji prelaze 5% visine Osnovnog kapitala banke	17.236	16.036	16.036
3.3.	Potraživanja od dioničara sa znač. glas.ppravom - odobrena suprotno propisima	0	0	0
3.4.	VIKR prema dioničarima sa znač. glas. pravom u banci bez saglasnosti FBA	0	0	0
3.	IZNOS ODBITNIH STAVKI OD KAPITALA BANKE: (od 3.1. do 3.4.)	17.236	16.036	16.036
A.	IZNOS NETO KAPITALA BANKE (1.+2.-3.)	1.455.675	1.857.109	2.043.235
B.	RIZIK PONDERISANE AKTIVE I KREDITNIH EKVIVALENATA	8.282.086	10.740.880	12.303.578
C.	POR (PONDERISANI OPERATIVNI RIZIK)			130.975
D.	Ptr (PONDERISANI TRŽIŠNI RIZIK)			0
E.	UKUPNI PONDERISANI RIZICI B+C+D	8.282.086	10.740.880	12.434.553
F.	STOPA NETO-KAPITALA (ADEKVATNOSTI KAPITALA) (A.:B.) X 100	17,6%	17,3%	16,4%

BROJ ZAPOSLENIH RADNIKA PO BANKAMA

R.br.	BANKA	31.12.2006.	31.12.2007.	31.12.2008.
1	ABS BANKA dd SARAJEVO	297	326	379
2	BOR BANKA dd SARAJEVO	40	42	45
3	BOSNA BANK INTERNATIONAL dd Sarajevo	104	145	171
4	FIMA BANKA dd SARAJEVO	58	101	149
5	HERCEGOVACKA BANKA dd MOSTAR	98	93	87
6	HVB CENTRAL PROFIT BANKA dd SARAJEVO	476	465	
7	HYPO ALPE ADRIA BANK dd MOSTAR	492	550	626
8	INTESA SANPAOLO BANKA dd BiH	233	479	501
9	INVESTICIJSKA BANKA FBiH SARAJEVO	84	104	
10	INVESTICIONO KOMERCIJALNA BANKA dd ZENICA	163	154	179
11	KOMERCIJALNO INVESTICIONA BANKA dd VELIKA KLADUŠA	66	65	67
12	LT GOSPODARSKA BANKA BANKA dd SARAJEVO	196		
13	NLB TUZLANSKA BANKA dd TUZLA	479	472	507
14	POŠTANSKA BANKA dd SARAJEVO	63	97	119
15	PRIVREDNA BANKA dd SARAJEVO	170	163	175
16	PROCREDIT BANK dd SARAJEVO	595	831	888
17	RAIFFEISEN BANK BH dd SARAJEVO	1.348	1.543	1.745
18	TURKISH ZIRAAT BANK dd SARAJEVO	108	129	149
19	UNA BANKA dd BIHAĆ	61	59	59
20	UNI CREDIT BANKA BH dd MOSTAR	840	840	1.412
21	UNION BANKA dd SARAJEVO	175	179	175
22	VAKUFСКА BANKA dd SARAJEVO	175	184	204
23	VOLKSBANK BH dd SARAJEVO	285	340	354
	UKUPNO	6.606	7.361	7.991